

**AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**İLKOKUL 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ İNSANLAR VE
YÖNETİM ÜNİTESİNDEKİ KAVRAM YANILGILARININ
GİDERİLMESİNDE KAVRAMSAL DEĞİŞİM YAKLAŞIMININ ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Orhan DAĞDELEN

**AMASYA
MAYIS, 2017**

**AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**İLKOKUL 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ İNSANLAR VE
YÖNETİM ÜNİTESİNDEKİ KAVRAM YANILGILARININ
GİDERİLMESİNDE KAVRAMSAL DEĞİŞİM YAKLAŞIMININ ETKİSİ**

Orhan DAĞDELEN

**Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nce Yüksek Lisans
Derecesi Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Danışmanı
Doç. Dr. İlker KÖSTERELİOĞLU**

**AMASYA
MAYIS, 2017**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY SAYFASI

Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne;

Bu çalışma jüri tarafından Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı 'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 22.05.2017

Tez Danışmanı

: Doç. Dr. İlker KÖSTERELİOĞLU



Üye

: Doç. Dr. Kaya YILDIZ



Üye

: Yrd. Doç. Dr. Ümit ÇELEN



ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Doç. Dr. Meltem AKIN KÖSTERELİOĞLU
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖN SÖZ

Lisansüstü öğrenimim boyunca görüşleriyle beni yönlendiren, çalışmalarımı takdir ederek daha çok çalışmam konusunda cesaretlendiren, bana güvendiğini her fırsatta hissettiren değerli hocam Doç. Dr. İlker KÖSTERELİOĞLU'na en kalbî duygularıyla teşekkür ederim.

Eğitimim esnasında gerekli izinler konusunda büyük kolaylık sağlayan ve desteklerini esirgemeyen Hamamözü İlçe Millî Eğitim Müdürü Sayın Ercan GÜLTEKİN'e ve Atatürk İlkokulu Müdürü Sayın Ayhan DUMAN'a çok teşekkür ederim.

Tezimin uygulamasını gerçekleştirdiğim okulun, müdür ve öğretmenlerine, ayrıca çalışmamı yapmamda beni destekleyen yönetici, öğretmen ve öğrencilere katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Başarı testi ve kavramsal değişim metinlerinin geliştirilmesi aşamasında desteklerini ve görüşlerini esirgemeyen Prof. Dr. Hülya KELECİOĞLU, Yrd. Doç. Dr. Ümit ÇELEN, Yrd. Doç. Dr. Özlem ULU KALIN, Yrd. Doç. Dr. Derya ÇOBANOĞLU AKTAN ve Dr. Gökçe KILIÇOĞLU'na teşekkür ederim.

Çalışmamda ilgili metinlerin Türkçe ve İngilizce çevirilerinde desteklerini esirgemeyen mesai arkadaşım İngilizce Öğretmeni Dilek GÜNDOĞDU'ya çok teşekkür ederim. Çalışmalarımda bana fikir veren, yapıcı eleştirilerini esirgemeyen, çeşitli anketlerin uygulanmasında işimi kolaylaştıran sınıf öğretmeni Erhan SEMİZ ile fen bilimleri öğretmeni ve aynı zamanda yüksek lisans öğrencisi Ahmet BOLAT'a teşekkürü borç bilirim.

Araştırmanın her aşamasında bana destek olan, sabreden, maddi ve manevi destekleriyle beni güçlendiren değerli eşim Aylin DAĞDELEN'e teşekkür ederim.

Yaşam boyu öğrenmeyi temel prensip kabul etmiş, derslerinde farklı yöntem ve teknikleri kullanan, mesleki yeterlikleri üst seviyede olan eğitimcilerinin yetiştirilmesini ve nitelikli bir eğitim sisteminin oluşmasını temenni ederim.

Orhan DAĞDELEN

Mayıs, 2017

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar LİSTESİ	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ	IX
KISALTMALAR LİSTESİ	X
ÖZET	XI
ABSTRACT	XII

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	5
1.2. Problem Cümlesi ve Alt Problemler	10
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	10
1.4. Araştırmanın Varsayımları	11
1.5. Tanımlar	11

2. LİTERATÜR TARAMASI	12
2.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	12
2.1.1. Kavram Terimi ve Özellikleri	12
2.1.2. Kavram Öğretiminin Sosyal Bilgiler Eğitimindeki Yeri	14
2.1.3. Kavram Öğrenme	16
2.1.4. Kavram Yanılgıları	18
2.1.5. Kavram Yanılgısı Giderme	20
2.1.6. Kavramsal Değişim Yaklaşımı	22
2.1.7. Kavramsal Değişim Metinleri	26
2.2. Konu İle İlgili Yapılmış Çalışmalar	27

3. YÖNTEM	36
3.1. Araştırma Modeli	36
3.2. Çalışma Grubu	37
3.3. Veri Toplama Araçları.....	37
3.3.1. Kavram Belirleme Formu (KBF)	38
3.3.2. İnsanlar ve Yönetim Ünitesi Başarı Testi (İYÜBT).....	39
3.4. Kavramsal Değişim Metinlerinin Geliştirilmesi	41
3.5. Uygulama Aşamaları	44
3.6. Verilerin Analizi	44
4. BULGULAR	46
4.1. Birinci Alt Problem Bulguları	46
4.2. İkinci Alt Problem Bulguları	46
4.3. Üçüncü Alt Problem Bulguları	47
4.4. Dördüncü Alt Problem Bulguları	47
4.5. Beşinci Alt Problem Bulguları	48
4.6. Altıncı Alt Problem Bulguları.....	49
5. TARTIŞMA	51
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	54
6.1. Sonuçlar.....	54
6.2. Öneriler	54
6.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler	54
6.2.2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	55
7. KAYNAKLAR	56

8. EKLER.....74

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ120



TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablonun Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1	Martorella'nın Kavram Sınıflaması	13
2	Araştırmanın Deneysel Deseni	36
3	Kavram Güçlük Düzeyi Puanları	38
4	Test Maddelerinin Güçlük (Pj) ve Ayırt Edicilik (rjx) Değerleri	40
5	Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	46
6	Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	46
7	Deney Grubu Test Puan Erişilerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	47
8	Kontrol Grubu Test Puan Erişilerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	48
9	Erişi Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	48
10	Kavram Yanılgılarına Ait Değişim Yüzdeleri.....	49

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1	Araştırmanın İşlem Basamakları	37
2	Materyalin Geliştirilme Aşamaları.....	43



KISALTMALAR LİSTESİ

N	: Kişi Sayısı
S	: Standart Sapma
sd	: Serbestlik Derecesi
p	: Anlamlılık derecesi
t	: t değeri (t-testi için)
r_{jx}	: Madde Ayırıcılık Değeri
P_j	: Madde Güçlük Değeri
%	: Yüzde
Cronbach α	: Güvenirlik Değeri
İYÜBT	: İnsanlar ve Yönetim Ünitesi Başarı Testi
KBF	: Kavram Belirleme Formu
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (istatistik programı)
TDK	: Türk Dil Kurumu
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
\bar{X}	: Aritmetik Ortalama
$\bar{X}_{\text{ö}}$: Ön test ortalaması
\bar{X}_{s}	: Son test ortalaması
$\bar{X}_{\text{öntestdeney}}$: Deney grubu ön test ortalaması
$\bar{X}_{\text{öntestkontrol}}$: Kontrol grubu ön test ortalaması
$\bar{X}_{\text{sontestdeney}}$: Deney grubu son test ortalaması
$\bar{X}_{\text{sontestkontrol}}$: Kontrol grubu son test ortalaması
$\bar{X}_{\text{erişi}}$: Gruplara ait son test ön test ortalama farkı
$\bar{X}_{\text{erişideney}}$: Deney grubu son test ön test ortalama farkı
$\bar{X}_{\text{erişikontrol}}$: Kontrol grubu son test ön test ortalama farkı

ÖZET

İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İnsanlar ve Yönetim Ünitesindeki Kavram Yanılgılarının Giderilmesinde Kavramsal Değişim Yaklaşımının Etkisi

Bu çalışma ile ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi “*İnsanlar ve Yönetim*” ünitesindeki kavramları öğrenmelerinde, kavramsal değişim yaklaşımına dayanılarak hazırlanan kavramsal değişim metinlerinin etkisi araştırılmıştır. Çalışmada yarı deneysel modellerden olan *eşitlenmemiş kontrol gruplu öntest-sontest deseni* kullanılarak şubelerin biri deney (n=23) diğeri kontrol grubu (n=23) olarak rastgele atanmıştır. Deney grubunda *anayasa, bağımsızlık, cumhuriyet, demokrasi, devlet, kamuoyu, merkezî yönetim, millî egemenlik, yerel yönetim* kavramlarının öğretimine yönelik kavramsal değişim metinleri kullanılmıştır. Kontrol grubunda ise aynı amaçla geleneksel öğretim yaklaşımı uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak *Kavram Belirleme Formu (KBF)* ile *İnsanlar ve Yönetim Ünitesi Başarı Testi (İYÜBT)* kullanılmıştır. Grupların test puanlarının analizi için SPSS programı kullanılarak ilişkili ve ilişkisiz örneklem t-testi işlemleri yapılmıştır. Analiz neticesinde ön testte başarı puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmazken, son testte deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Araştırmanın sonucunda araştırmaya konu olan kavramlarla ilgili olarak öğrencilerde kavram yanılgılarının giderilmesinde kavramsal değişim metinlerinin, geleneksel öğretim yaklaşımına göre daha etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kavram, Kavram Yanılgısı, Kavramsal Değişim, Kavramsal Değişim Metni, Sosyal Bilgiler Dersi

ABSTRACT

The Impact Of The Conceptual Change Approach In The Elimination Of The Misconceptions In “Human And Management” Unit Of The Fourth Grade Social Studies Course At Primary School

In this study, the impact of the conceptual change texts prepared on the basis of the conceptual change approach on the fourth grade primary school students' learning of the concepts in the Unit “*Human and Management*” was investigated. In this study, non-equivalent control group design of the quasi-experimental was used and one of the classes (n=23) was assigned as the experimental group and the other class (n=23) as the control group. In the experimental group, conceptual change texts were used to teach the concepts of constitution, independence, republic, democracy, state, public opinion, central administration, national sovereignty and administration. In the control group, traditional teaching methods were used for the same purpose. Concept Identification Form and “Human and Management” Unit Achievement Test were used as data collection tools. In order to analyze the test scores of the groups, independent sample t-tests and paired sample t-tests were used via SPSS program. As a result of the analysis, while no significant difference was found between the groups in terms of achievement scores in the pre-test, there was a significant difference in favor of the experimental group in the final test. As a result of the research, it seems that conceptual change texts are more effective on eliminating the misconceptions about the related concepts than the traditional teaching approach.

Keywords: Concept, Misconception, Conceptual Change, Conceptual Change Text, Social Studies Lesson

1.GİRİŞ

XX. yüzyılda öğrenme paradigmalarında meydana gelen bilişsel devrimle birlikte, öğrenme ve öğretmeye farklı açıklamalar getiren kuramlar geliştirilmiştir. Bilginin öğretmenden öğrenciye aktarılmasını öngören ve daha çok öğretim üzerinde duran, öğrenmeyi uyarıcı-tepki arasında kurulan ilişki yönüyle açıklamaya çalışan ve öğrencinin pasif, öğretmenin aktif olduğu bir rol yükleyen davranışçı öğrenme kuramının yerini, bilginin öğretmen rehberliğinde öğrenci tarafından anlamlandırılmasını ön plana alan yapılandırmacı öğrenme kuramı almıştır (Malatyalı ve Yılmaz, 2010). İngilizce’de “*constructivism*” olarak geçen bu kuram dilimizde *konstrüktivizm*, *yapılanma*, *zihinde yapılanma*, *yapısalcılık*, *yapılandırmacılık*, *oluşturmacılık* gibi adlarla anılmaktadır (Delil ve Güleş, 2007).

Yaşam bir değişim ve bu değişime uyum sağlama süreci olduğundan, yukarıda bahsedilen eğitim bilimlerindeki bu değişimler öğrenme ve öğretme süreçlerini de etkilemiştir. Böylece sürecin sonunda ortaya çıkması beklenen, ihtiyaç duyulan bireysel özellikler de değişmiştir. Toplumların ihtiyaç duyduğu niteliğe sahip bireyleri birer eğitim kurumu olan okullar yetiştirmektedir. Bunun yanında günümüzde eğitimin ve okulların rolleri ve sorumlulukları sürekli farklılaşmakta ve artmaktadır (Kurt, 2005). Günümüz toplumlarının okullardan; işbirliği içinde çalışabilen, liderlik özelliğine sahip, bilgiye ulaşarak onu yorumlayan ve değerlendirebilen, akıl yürüten ve problem çözebilen bireyler bekledikleri ifade edilmektedir (Rice ve Wilson, 1999). Toplumsal yaşamla doğrudan ilgili olan ve bireylerin taşınması istenen bu özellikler ancak nitelikli öğretim programlarıyla olabilir. Yani hedeflenen toplumsal, ekonomik ve teknolojik seviyeye ulaşmayı sağlayacak en önemli kaynak nitelikli insanlardır. Bu amaçla insan kaynağının iyi eğitilmiş olması gerekmektedir. Vasıflı bireyi yetiştirecek olan da eğitim sistemidir (Sağlam, 2000).

Günümüzde bilgiyi üreten ve kullananların lehine açık ara bir üstünlük söz konusudur. Bilginin üretilmesi, kullanılması ve donanımlı insan gücünün yetiştirilmesi de eğitime düşmektedir. Doğal olarak toplumsal yaşamla doğrudan ilgili olan Sosyal Bilgiler dersi de bu değişim ve gelişimlerden etkilenmektedir. Bu bağlamda ülkemizde de dünyadaki gelişmeler göz önüne alınarak program geliştirme çalışmalarına ihtiyaç duyulmuş ve *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı* geliştirilerek 2005-2006 eğitim-öğretim yılında kademeli bir şekilde uygulamaya konulmuştur. Geliştirilen ve uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler programında etkinliklerin ve öğrenenin merkeze alındığı görülmektedir. Bilgileri, becerileri ve değerleri direkt vermek yerine, bunları etkinlikler yoluyla kazandırmak amaçlanmaktadır. Bunların yanı sıra anlamlı öğrenmelerin olabilmesi için temel kavramların anlaşılması ve bu kavramlar arası ilişkilerin kurulması gerektiği de önemle vurgulanmaktadır (Doğanay, 2008).

Tüm bilim dallarının kendine ait ve çeşitli eğitim kademelerinde öğretilmesi gereken temel konu ve kavramları vardır (Şahin, 2004). Bu bilim dallarından birisi olan sosyal bilimler, ilköğretim kademesinde Sosyal Bilgiler adıyla ele alınmaktadır. Derse ait içerik, sosyal bilimler temele konularak oluşturulduğundan kavramlar bakımından zengindir. Dolayısıyla öğrenciler bu derste çeşitli konu alanlarına dâhil (tarih, coğrafya, antropoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, ekonomi) çok çeşitli kavramlarla karşılaşmaktadırlar (Alkış, 2014). Sosyal Bilgiler dersinin hedeflerine ulaşılabilmesi için programdaki kavramlar, bütün öğrencilerde aynı anlama gelecek biçimde öğretilmelidir (Doğanay, 2002). Öğrencilerin derse ait ilkeleri öğrenebilmeleri ve oluşan problemleri çözebilmeleri için temel kavramlara hâkim olması beklenmektedir. Bu nedenle dersin önemli amaçlarından biri de ünitelerle ilgili çeşitli kavramları öğrencilerin anlayabilmeleridir (Yazıcı ve Samancı, 2003). Doğanay (2002), bu dersin ezbercilikten kurtarılarak, hayatı anlamlı bir bütün olarak algılamaya dayalı bir ders olarak görülebilmesi için kavramlara ve genellemelere dayanan bir öğretimin olması gerektiğini belirtmektedir. Özellikle de kavram öğretiminin, öğretimin dayanak noktası olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretiminde kavramı temele alarak gerçekleştirilen öğrenmelerin, akademik başarı üzerindeki olumlu katkısı araştırmalarla ortaya konulmuştur (Coştu, Karataş ve Ayas, 2003; Cerit Berber ve Sarı, 2009; Akbal, 2009; Hırça, 2012; Topcubaşı ve Polat, 2014; Gürefe, Yarar, Pazarbaşı ve Es, 2014). Çalışmalarda ortaya konulan önemli sonuçlardan birisi, kavramı temele alarak yapılan öğrenmelerin üst düzey öğrenmeler gerçekleştirilmeleridir. Ayrıca kavramların en temel fonksiyonlarından birisi, kişiler arası iletişimi basite indirgemesi, diğer anlatımla kolaylaştırmasıdır (Doğanay, 2002). Özellikle kavram öğretimi ilköğretim kademesinde çok önemli olduğundan, bu dönemde Sosyal Bilgiler dersine ait kavramların öğrenilmesi öncelikli olarak ele alınmalıdır. Bireyin dünyaya gelmesiyle başlayan ve giderek karmaşıklaşan kavram öğrenme, öğretimin ilk ve en temel basamaklarındandır. Kısaca kavram öğretimi, anlamlı öğrenmenin sağlanabilmesi için ilk basamak olarak ifadelendirilmektedir (Tuncel ve Ayva, 2010). Bu noktada dersin amaçlarını gerçekleştirebilmek amacıyla birçok öğretim aracı kullanılmaktadır. Bunlardan birisi de basılı bir materyal olan ders kitabıdır (Eroğlu, 2008). Ders kitabı, çeşitli eğitim kurumlarında kullanılan, öğretim programları doğrultusunda içeriği hazırlanan, öğrenim amaçlı kullanılan basılı eserdir (MEB Ders Kitapları Yönetmeliği, 1995). Ancak ders kitaplarında önemli kavramların çoğu zaman yalnızca tanımı yapılmakta ve örnekleri verilmektedir. Bu durum kavramların anlaşılabilirlikten uzaklaşarak ezberlenmelerine sebep olmaktadır (Doğanay 2002). Nitekim yapılan çalışmalarda bu ifadeyi destekleyici bulgulara ulaşılmıştır. Öktem (2006), araştırmasında yenilenen ilköğretim Sosyal Bilgiler öğretim programında bulunan kavramların dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri tarafından anlaşılma ve kazanılma

seviyelerini tespit etmiştir. Çalışma sonunda, öğrencilere sorulan 30 kavramdan tam öğrenmenin alt sınırı %70 ve üstüne dördüncü sınıflarda 6 kavramda, beşinci sınıflarda ise 10 kavramda ulaşıldığı ortaya konulmuştur. Bu sonuç, ders kitaplarının tek başına kavram öğrenmede yetersiz kalabileceğini göstermekte ve kavram öğretiminde ders kitaplarının yanında farklı yöntem ve tekniklerin de kullanılması gerektiğine işaret etmektedir. Diğer yandan Guzzetti, Snyder, Glass ve Games (1993), fen eğitiminde kavramsal değişime dayalı öğretim yöntemlerini kullanan araştırmaları karşılaştırmaya dönük meta-analiz çalışması yapmışlardır. Çalışmada ulaştıkları sonuçlardan birisi ders kitaplarında fazlaca yer alan ve genellikle teorik konu anlatımına dayanan geleneksel metinlerin, kavram yanlışlarını gidermede yeterince etkili olmadığıdır.

Kavramların öğrenilmesinde ya da öğretilmesinde öğrencilerin kavramları ezberleme yoluna gitmeleri, kavramı kısa sürede unutmalarına ve yanlışlığa düşmelerine neden olmaktadır (Pınar ve Akdağ, 2012). Kavramların anlaşılmasında sorun yaşamayan öğrencilerin ise bilgi edinme ve üretmede daha aktif olduğu kabul görmektedir (Yılmaz ve Kurada, 2008). 2005 yılı itibariyle tüm ilköğretim okullarında uygulanmaya başlanan yeni programla beraber, derslerde öğrencilerin kavram öğrenmelerine, ayrıca var olan kavramları başka durumlara transfer ederek etkili kullanımına daha fazla önem verildiği görülmektedir (Özcan, 2010).

Öğrenme sürecinde öğrencilerin kavramları karıştırmasının birçok nedeni vardır. Turan (2002)'a göre kavram tanımlanırken açıklayıcı bilgilerin verilmemesi, örneklerin yetersizliği, kavramları ayırt etmeye yarayan kritik özelliklerin yeterli seviyede kavranamaması ve bazı kavramların tanımındaki görüş ayrılıkları buna neden olmaktadır. Kavram öğretiminde okullarımızda uygulanan yöntem; kavramı tahtaya yazmak, sonra bu kavramı tanımlamak, daha sonra kavramın anlaşılmasına destek olacak örnek ya da örnekleri söylemek, resim ve şekillerle göstermek şeklinde olmaktadır (Turan, 2002). Bu durumun kavram öğretiminde birtakım sorunlara yol açacağı düşünülmektedir. Başka bir deyişle kavram öğretiminde gerekli ve yeterli şartların gerçekleştirilmemesi durumunda öğrencilerde kavram yanlışları oluşabilecek ve kavram yanlışları birçok konu alanı ve yaş düzeyinde ortaya çıkabilecektir (Baysen, Güneylü ve Baysen, 2012).

Öğrencilerin önceden almış oldukları eğitim, yaşadıkları çevre, sosyo-ekonomik durumları, ailenin ilgisizliği, öğretmenlerin öğrencilerin yeteneklerini ön plana çıkarıcı bilgiye sahip olmamaları, öğretim programını uygulamada okul ve çevre şartlarının yetersiz kalması gibi faktörlerden dolayı öğretimin etkili yürütülmesinde problemler ortaya çıkmakta ve bu problemler de öğrencilerde kavram yanlışlarına sebep olmaktadır. Bu yanlışlar da etkili

öğretim yöntemleriyle düzeltilmedikçe öğrenci ile birlikte sınıftan sınıfa aktarılmaktadır. Kavram yanlışlarının nesilden nesile ilerlemesini engellemede öncelikli sorumluluk taşıyan sınıf öğretmenlerinin bu konularda daha dikkatli davranması gerekir. Öncelikle öğretmenin kendisinin konuyu doğru bir şekilde bilmesi ve yanlışlar taşımaması önem arz etmektedir (Birinci Konur, 2010).

Kavram yanlışlarını Baki (1999), “*öğrencilerin yanlış inançları ve tecrübeleri sonucunda ortaya çıkan davranışlar*” olarak tanımlarken, Çakır ve Yürük (1999), “*kişisel deneyimler sonucu oluşmuş bilimsel gerçeklere aykırı olan ve bilim tarafından gerçekliği kanıtlanmış kavramların öğretilmesini ve öğrenilmesini engelleyici bilgiler*” olarak tanımlamaktadır. Başka bir tanımda ise Stepan (1996) kavram yanlışını “*kişinin kavramı anladığı şeklin, ortaklaşa kabul edilen bilimsel anlamından önemli derecede farklılık göstermesi*” şeklinde ifade eder. Literatürde öğrencilerin sahip oldukları kavram yanlışlarının değişime karşı direnç gösterdiği ve geleneksel yöntemlerin öğrencilerde kavramsal değişimi sağlamada etkisiz olduğuna ilişkin bulgular mevcuttur (Aydoğan, Güneş ve Gülçiçek, 2003; Tekkaya ve Balcı, 2003; Yağbasan ve Gülçiçek, 2003).

Birçok öğretmen öğrencilerini temiz bir zihinsel yazı tahtası olarak görür ve bu tahtayı doldurmak için çalışır. Bu yaklaşımdaki temel sorun tahtanın boş olmadığı, aksine onların bazı önyargılar ve sezgiler içerdiğidir (Riche, 2000). Doğal olarak öğrenciler yeni bilgiler öğrenirken, bunları daha öncekilerin üzerine inşa ederler. Sahip olunan ön birikimler bazen yeni kavramların öğrenilmesinde olumsuzluklara neden olurlar. Bir problemin çözümü veya bir işlemin yürütülmesi öğrencinin mantığına, önceki birikimlerine uygun düşebilir, fakat öğrenci yaptıklarının bilimsel geçerliği olmadığını bilmeyebilir. İşte bu durumda kavram yanlışlarının gelişmesi söz konusudur. Kavram yanlışlarının, öğrencilerin öğretim yaşantılarında önemli bir yeri vardır ve bunlar öğretimin önemli bir ögesidir (Baki, 1999).

Kavramsal değişim, kavram yanlışları ve bunların giderilerek yeniden düzenlenmesi esasına dayanmaktadır. Değişimin gerçekleşmesi için öğrenci kendi bilgisinin yetersizliğinin farkına varmalıdır. Bunun yanında kendisine verilen bilgiyi anlamalı ve mantıklı bulmalı, ayrıca yeni bilgiyi karşılaştığı problemlerin çözümünde kullanabilmelidir (Posner, Strike, Hewson ve Gertzog, 1982). Kavram yanlışları her yaş grubu ve öğrenim kademesinde olabilir. Bu sebeple daha etkin bir kavram öğretimi için geleneksel öğretimin dışına çıkılmalıdır. Bu bağlamda *anlam çözümleme tabloları, kavram haritaları, kavram ağları, kavram karikatürleri* gibi grafik materyaller yanında *kavram bulmacaları, kavramsal değişim metinleri* de etkin olarak kullanılabilir. Kavram öğretiminde *kavram kartları, analogiler ve çalışma yaprakları* da işe koşulabilmektedir. (Alkış, 2014). Bu materyaller içerisinde,

öğrencilerde mevcut kavram yanılgılarının giderilmesinde en etkili olanlardan biri kavramsal değişim metinleridir (Kılıçoğlu, 2011). Roth (1985) tarafından ortaya konulan bu metinler, öğrencilerin kavram yanılgılarının farkına varmalarını sağlayan, bilimsel olarak kabul gören bilgilerle öğrencilerin kavram yanılgıları arasındaki uyumsuzlukları ortaya koyan metinlerdir (Hynd ve Alverman, 1986; Toka ve Aşkar, 2002). Kavramsal değişim metinlerindeki amaç öğrencilerin yanlış anlamalarını (alternatif fikirleri) onlara açıklamak ve bu yanlış anlamalara örnekler vererek onları harekete geçirmektir (Çakır, Geban ve Yürük, 2002). Böylece kavram yanılgılarının giderilerek, kavramsal değişimin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kavramların yaşanılan dünyayı anlamlandırmada önemli bir yer teşkil ettiği ve aynı zamanda öğrenmenin önemli bir yönünü oluşturduğu bilinmektedir. Varlıkları, olayları ve fikirleri ortak özelliklerine göre gruplandırmak mümkün olmasaydı her bir öğeyi ayrı ayrı öğrenmek zorunluluğu ortaya çıkacaktı (Çeliköz, 1998). İnsan doğumuyla beraber çevresiyle olan etkileşimi sonucu kavramları geliştirirken aynı zamanda kavramların isimlerini de hafızalarına yerleştirir. Bu öğrenmeler, aralarında kurulan ilişkiler neticesinde yeni öğrenmelere dönüşüp anlam kazanır. Bu durum, bazen yeni bir bilgi üretebilmeyi sağlarken, bazen de var olan bilginin yeni bir biçimde yorumlanmasıyla yaşam süresince devam eder (Yıldırım, 2010).

Bilgilerin yapı taşı ve düşüncenin birimleri olan kavramları erken yaşlardan itibaren öğreniriz. Kavramları sınıflandırır, aralarında bağ kurar ve bu yolla karşılaştığımız bilgilere anlam kazandırırız (Koray ve Bal, 2002). Bireyin doğumuyla başlayan kavram öğrenme giderek karmaşıklaşır. Çocuklar kavramların örneklerini tecrübe yoluyla öğrenirler. Kavram öğrenmenin planlı bir şekilde gerçekleştiği yer ise okullardır (Ülgen, 2001). Öğrencilerin okulda çok sayıda kavramla karşılaştığı derslerden biri de Sosyal Bilgiler dersidir. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler ile ilgili ilkeleri öğrenebilmeleri ve sosyal problemleri çözebilmeleri için temel kavramları çok iyi anlamaları gerekmektedir. Sosyal Bilgiler bireylere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Öztürk ve Otluoğlu, 2002). Yani bu ders bireyi ve onun hayatını tüm yönleriyle anlamak için vardır. Bunu yaparken de bilgileri ezberlemeye çalışmak, insanı ve hayatı anlamak için yetersiz ve anlamsız olacaktır. Dolayısıyla bilginin anlamlı hâle getirilmesi için kavramların doğru şekilde öğrenilmesine gereken önem verilmelidir.

Sosyal Bilgiler programı geniş ve ayrıntılı bir içeriğe sahiptir. Bu durum programın kavramlarca zenginleşmesini sağlamaktadır. Bir ünitenin ya da konunun öğrenilmesi ancak kavramların anlamlı ve kalıcı öğrenilmesine bağlıdır. Doğanay (2005), bu derste kavram

öğretiminin öğrencilerde akademik başarının artmasını sağladığını, öğrenme ve hatırlamayı kolaylaştırdığını ve iletişim kurmaya katkı sağladığını ifade etmektedir. Öğrencilerin kavramları doğru edinebilmesi de anlamlı öğrenmesine bağlıdır. Anlamlı öğrenme, öğrencilerin kavramları doğru anlayarak kavram yanlışlarına düşmelerini engellemektedir. Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili kavramların öğretilmesinde öğretmen, öğrencilerin ön bilgilerini de dikkate alarak öğrenmelerini desteklemelidir. Çünkü yeni öğrenmeler, eski öğrenmelerin üstüne inşa edilerek öğrenciler tarafından özümsemektedir. Bu sonuca ulaşmada, öğretmenlerin derslerini planlaması, etkili yöntem ve teknikler kullanması, öğrencilerin bilgiyi yapılandırmalarını sağlaması gereklidir. Başaran (1994)'ın *“planlı eğitimde, eğitilenin etkileneceği çevre, rastgele bir araya gelmiş varlık, olay ve düşüncelerden oluşmaz”* ifadesi eğitimin planlı yürütülmesine vurgu yapmaktadır.

İçinde yaşadığımız çağ bilgi ve iletişim çağıdır. Günümüzde bilgi kitlelere çok hızlı bir şekilde ulaşmakta ve onları etkilemektedir. Sosyal ve ekonomik alanlarda kendini gösteren bu değişim eğitim sistemlerini de etkilemektedir. Eğitim sistemleri bu hızlı değişime ayak uydurmak zorundadır. Bu gelişmeler ışığında ülkemiz eğitim programları da değiştirilmekte ve geliştirilmektedir (Tay, 2007). Bilgi ve iletişim çağının ortaya koyduğu etkiler küreselleşme kavramıyla ilişkilendirilmektedir. Son yıllarda ülkemiz eğitim sisteminde de etkisini gösteren bu küreselleşme süreci, eğitim programlarının yapılandırmacı bir anlayışla geliştirilmesini gerekli kılmıştır. Öğrenme hedeflerinin ifadesi, içeriğin sunumu, öğrenme sürecinin yürütülmesi ve değerlendirilmesi boyutlarında davranışçılık temelinde geliştirilen programa nazaran köklü değişimlere gidilmiştir (Kösterelioğlu ve Özen, 2014).

Ülkemizdeki öğretim programlarının temelini oluşturan yapılandırmacılık öğrenme anlayışına göre, öğrencilerden kendilerine sunulan bilgiyi olduğu gibi zihinlerine almaları beklenmez. Öğrenciler kendilerine sunulan bilgiyi var olan bilgileriyle karşılaştırır, analiz eder ve onu kendilerine özgü bir şekilde zihinlerine alırlar. Yapılandırmacı yaklaşımın öğrencileri düşünmeye, farklı bilgilerle bağlantı kurmaya ve yorum yapmaya yönlendirmesinden dolayı bu yaklaşımın eğitimde istenen başarıyı artıracığı ifade edilmektedir (Saygın, 2003). Yapılandırmacılığın temelleri 1688-1744 arasında yaşayan Giambattista Vico'nun *“İnsan beyni ancak kendi yarattığını bilebilir.”* sloganına dayanır. Vico'nun çalışmaları yaşadığı yıllarda ilginç bulunmuş ve tam olarak anlaşılammışsa da, XX. yüzyılın başlarında W. James, J. Dewey, F. C. Barlet ve L. S. Vygotsky gibi öncü isimlerle şekillenmeye başlamıştır. Piaget ve Bruner'in çalışmalarıyla da yapılandırmacılık günümüzdeki hâline kavuşmuştur (Delil ve Güleş, 2007).

Öğrenciyi aktif kılmayı, bilgiyi yapılandırmayı hedef alan yapılandırmacı uygulamalardan birisi kavramsal değişim yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, öğrencilerin kavram

yanılgılarının giderilmesine ve birçok alanda anlamakta zorluk çektikleri kavramları daha iyi öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. Bu yaklaşım öğrencilerin kavram yanılgılarından bilimsel olarak kabul gören bilgilere geçebilmeleri konusunda onlara cesaret veren farklı bir yaklaşımı temsil etmektedir. Bu yaklaşım Piaget'in *özümleme*, *düzenleme* ve *dengeleme* ilkeleri üzerine inşa edilmiştir (Wang ve Andre, 1991).

Kavram yanılgılarının ortadan kaldırılması ve anlamlı öğrenmenin sağlanabilmesi için öğrencide var olan bilgilerin gözden geçirilmesi, yeni bilgilerle uyum sağlayabilmek amacıyla da eğer yanlış ise bu bilgilerin değiştirilmesi gerekmektedir (Canpolat ve Pınarbaşı, 2002). Öğrencilerde bulunan kavram yanılgılarının ortadan kaldırılmasında kullanılabilecek materyallerden birisinin de kavramsal değişim yaklaşımı çerçevesinde şekillenen kavramsal değişim metinleri olduğu belirtilmektedir. Roth (1985) tarafından ortaya konulan kavramsal değişim metinleri, sahip olunan yanılgıların farkına varılmasını sağlayan, bilimsel bilgilerle öğrencilerin yanılgıları arasındaki çelişkileri ortaya koyan metinlerdir (Hynd ve Alverman, 1986; Toka ve Aşkar, 2002).

Kavramsal değişim metinlerinin kullanılmasındaki amaç, öğrencilerin yanlış anlamalarını (alternatif fikirleri) onlara açıklamak ve bu yanlış anlamalara örnekler vererek onları harekete geçirmektir (Çakır ve diğerleri, 2002). Kavramsal değişim metinlerine bir soru ile başlanır ve öğrencilerin kavrama yönelik bilgilerinin eksikliğini öğrenciler tarafından fark edilmesi sağlanır. Kavram hakkındaki bilgilerinin eksikliği onlara hissettirilir. Bu durumun öğrencide hoşnutsuzluk yarattığı düşünülür. Böylece öğrencinin yanlış bilgilerinin doğru bilgilerle yer değiştirilmesine zemin hazırlanır. Kavramla ilgili uygun olan ve uygun olmayan durumlara örnek verilerek kavramın öğrencilerin zihinlerindeki yeri sağlamaştırılır. Böylece alternatif kavramların (kavram yanılgısı) doğru kavramlarla yer değiştirmesi sağlanır.

Literatürde sosyal bilimler alanında öğrencilerin konu ile ilgili kavramsal düzeylerini ve kavram yanılgılarını tespit etmeye yönelik ulusal ve uluslararası çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Sheridan (1968), ilkokula yeni başlayan öğrencilerin *hava*, *iklim*, *yeryüzü şekilleri*, *hidrografiya* ve *bitki coğrafyası* ile ilgili 30 kavramı tanımlama ve açıklama becerilerini incelemiştir. Harwood ve Jackson (1993), 9-11 yaş arası küçük bir grubun fiziki çevreyle ilgili kavramları anlama düzeylerini tespit etmek amacıyla günlük dilde de kullanılan dokuz kavramın (*sahil*, *deniz*, *nehir*, *dağ*, *tepe*, *okyanus*, *uçurum*, *liman*, *vadi*) anlaşılma düzeylerini derinlemesine incelemiştir. Cin (1999), coğrafi çevrenin öğrenmeye olan etkisini araştırmak ve öğrencilerin *dere*, *göl* ve *deniz* kavramları hakkındaki bilgilerini karşılaştırmak amacıyla farklı coğrafi çevrelerde yaşayan çocuklarla bir çalışma yapmıştır. Yazıcı ve Samancı (2003), 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen bazı kavramların anlaşılma

seviyelerini ve öğrencilerin kavramlara ilişkin düşüncelerini tespit etmiştir. Bozkurt, Akın ve Uşak (2004) ise öğrencilerin (6-8. sınıf) *erozyon* ile ilgili yanlışlarını ortaya koymuştur. Öktem (2006), Sosyal Bilgiler öğretim programında bulunan kavramların 4. ve 5. sınıflar tarafından kazanılma seviyelerini tespit etmiştir. Alkış (2006) tarafından yapılan bir çalışmada, öğrencilerin *yağış* kavramını algılamaları ve konuyla ilgili kavram yanlışları incelenmiştir. Yılmaz (2008), araştırmasında 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi "*Haklarımı Öğreniyorum*" ünitesindeki kavramların anlaşılma düzeylerini belirlemiştir. Sabancı (2008), 7. sınıf *Sosyal Bilgiler* ile *Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi* derslerinde geçen ortak vatandaşlık kavramlarına yönelik öğrencilerin kavram yanlışlarının varlığını çeşitli açılardan karşılaştırmıştır. Fidan (2009), *cumhuriyet* ve *demokrasi* kavramları hakkında 8. sınıf öğrencilerinin bilgilerini incelemiştir. Özcan (2010), 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi "*Adım Adım Türkiye*" ünitesinde bulunan kavramların öğrenciler tarafından öğrenilme düzeylerini tespit etmiştir. Pınar ve Akdağ (2012), aday öğretmenlerin *iklim*, *rüzgâr*, *sıcaklık*, *yağış*, *erozyon*, *ekoloji*, *harita* kavramlarını anlama düzeylerini saptamak amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Yılmaz (2013), 8. sınıf öğrencilerinin *sorumluluk*, *hak*, *eşitlik*, *vatandaşlık*, *egemenlik* kavramlarına yönelik algılarını ortaya koymuştur.

Yukarıda değinilen çok sayıdaki çalışmanın ortak noktası, yanlış yaşanan kavramların tespit edilmesi ve bu yanlışların giderilmesine yönelik önerilerin sıralanmasıdır. Yani burada daha çok bir durum tespiti bulunmaktadır. Oysaki öğrenmenin anlamlı olması için kavram yanlışlarının belirlenmesi kadar bu yanlışların giderilmesi de büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda konuyla ilgili yapılan incelemelerde son dönemlerde kavram öğretimi ve kavram yanlışlarının giderilmesinde yaygın olarak kavramsal değişim yaklaşımına dayalı etkinliklerin özellikle de kavramsal değişim metninin kullanıldığı ve kabul gördüğü belirlenmiştir. Literatürde kavramsal değişim metninin ağırlıklı olarak fen bilimleri alanında kullanıldığı göze çarpmaktadır (Alvermann ve Hague, 1989; Wang ve Andre, 1991; Chambers ve Andre, 1997; Geban ve Bayır, 2000; Mikkila-Erdmann, 2001; Tekkaya ve Doğru, 2002; Üce ve Sarıçayır, 2002; Özmen ve Demircioğlu, 2003; Akkuş, Kadayıfçı ve Atasoy, 2004; Demircioğlu, Demircioğlu ve Ayas, 2004; Özkan, Tekkaya ve Geban, 2004; Yüksel Gülçiçek, 2004; İpek Çetingül ve Geban, 2005; Önder, 2006; Pınarbaşı, Canpolat, Bayrakçeken ve Geban, 2006; Dilber, 2006; Alkhalwaldeh, 2007; Çaycı, 2007; Altuntaş Aydın, 2011; Özdemir ve Dindar, 2013). Yine matematik alanında da kavramsal değişim metninin kullanıldığı çalışmalar bulunmaktadır (Toka ve Aşkar, 2002; Koparan, Yıldız, Köğce ve Güven, 2010; Yıldız, Baki, Aydın ve Köğce, 2010; Gürefe ve diğerleri, 2014). Kavramsal değişim metninin kullanıldığı sosyal bilimler alanı ile ilgili çalışmalara bakıldığında ise yapılan çalışmaların daha çok ortaokul ve lise seviyesinde olduğu, üniversite düzeyinde yürütülen çalışmaların da öğretmen adaylarıyla sınırlı olduğu

görülmektedir (Akbaş, 2008; Kodaz, 2009; Kılıçoğlu, 2011; Akbaş, Koca ve Cin, 2012; Türksever, 2013). Buna rağmen Sosyal Bilgiler dersinde ilkökul düzeyinde yeterli çalışmanın olmadığı görülmektedir. İlkokul düzeyinde kavramsal değişim metinlerinin kavramsal değişime katkısının incelendiği çok az sayıda çalışmaya ulaşılmıştır (Aladağ ve Yılmaz, 2014; Yıldırım, 2016). Her ne kadar ilkökul Sosyal Bilgiler dersinde kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı sınırlı sayıda çalışma bulunsa da bu araştırmaya da temel teşkil eden “*İnsanlar ve Yönetim*” ünitesi temelinde yürütülen çalışmalar bulunmaktadır. Çalışmalar doğrudan araştırmamızdaki ünite üzerinde gerçekleştirildiğinden bunlara kısaca değinilme gereği hissedilmiştir. Bu çalışmalarda;

Bal ve Akış (2010), ilgili ünitedeki kavramsal yanılgıları ve bunların olası sebeplerini araştırmıştır. Öğrencilerin *millî egemenlik, yurttaşlık, bağımsızlık, kamuoyu* kavramlarında yanılgılara sahip oldukları görülmüştür. Özkümüş Yetkin (2010), işbirlikli öğrenme yönteminin ilgili ünitedeki başarıya ve derse karşı tutuma olan etkisini belirlemiştir. Araştırma iki ayrı okulun 4. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Deney grubunda işbirlikli öğrenme yöntemi, kontrol grubunda geleneksel öğretim yöntemi kullanılmıştır. Sonuçlar işbirlikli öğrenme yönteminin ders başarısı üzerinde etkili bir yöntem olduğunu, öğrencilerin tutumlarını da olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Topcubası ve Polat (2014), aynı ünite kavram karikatürü kullanmanın başarı üzerindeki etkisini incelemiştir. Uygulama 4. sınıfta okuyan 65 öğrenciden oluşan örneklem üzerinde yapılmıştır. Hazırlanan kavram karikatürleri deney grubunda kullanılırken, kontrol grubunda programa dayalı öğretim yapılmıştır. Sonuçta kavram karikatürleriyle yapılan öğretimin, programa dayalı öğretim yöntemine göre daha etkili olduğu görülmüştür. Ocak ve Küçükilhan (2014) ise aynı ünite akademik başarı ve kalıcılığa İşbirliğine Dayalı Öğrenci Takımları-Başarı Bölümleri (ÖTBB) tekniğinin etkisini incelemiştir. Uygulama iki farklı sınıf ve 48 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. İlgili tekniğin uygulandığı deney grubunun başarısı, geleneksel öğretim yöntemi kullanan kontrol grubuna göre daha yüksek bulunmuştur. Çalışmaların sonuçlarına bakıldığında kullanılan yöntem ve tekniklerin hepsinin de geleneksel yöntemden daha etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu araştırmaların yanı sıra Doğan (2007), “*İnsanlar ve Yönetim*” ünitesinin 5. sınıftaki devamı niteliğinde olan “*Bir Ülke Bir Bayrak*” ünitesindeki kavramların öğrenilme düzeylerini ve öğrencilerin yaptıkları yanıtları belirlemiştir. Öğrencilerin her kavramla ilgili başarılarının incelendiği çalışmada, kavramlar en başarılı olunan en başarısız olunan doğru sıralanmıştır. Bu sıralamanın *vatandaş, millî egemenlik, demokrasi, yerel yönetim, cumhuriyet, devlet, anayasa, merkezî yönetim, yasa* şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin kavramları tam olarak tanımlayamadıkları, kavramlara ait özellikleri bilemedikleri görülmüştür.

Bu çalışmada ise öğretmenlere uygulanan KBF aracılığıyla elde edilen verilere göre, öğrencilerin sıkça yanlış yaşadığı ve öğrenmekte zorlandığı kavramların (*anayasa, bağımsızlık, cumhuriyet, demokrasi, devlet, kamuoyu, merkezî yönetim, millî egemenlik, yerel yönetim*) kavramsal değişim metinleriyle öğretiminin kavram yanlışları üzerindeki etkileri ortaya konulmuştur. Özellikle Sosyal Bilgiler dersinde ilkököl kademesinde kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı çalışmaların çok sınırlı oluşu bu çalışmanın yürütülmesinde etkili olmuştur. Araştırmanın sonuçlarının ve önerilerinin daha etkin ve verimli bir Sosyal Bilgiler öğretiminin gerçekleştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir. Kavram yanlışlarının ilkököl seviyesinden itibaren önlenmesiyle de daha nitelikli bir kavram öğretiminin gerçekleştirilmesine katkıda bulunması amaçlanmaktadır.

1.2. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Araştırmanın problemini “*Kavramsal değişim yaklaşımının kavram yanlışlarının giderilmesine etkisi nedir?*” sorusu oluşturmaktadır. Bu temel araştırma problemine bağlı kalınarak aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

- 1) Kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı deney grubu ile geleneksel öğretimin yapıldığı kontrol grubunun ön test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 2) Kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı deney grubu ile geleneksel öğretimin yapıldığı kontrol grubunun son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 3) Geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun ön test-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 4) Kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı deney grubunun ön test-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 5) Kontrol grubu ile deney grubunun ön test ile son test erişim puanlarının farkları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 6) Kontrol ve deney grubunda öğrenilen kavramların ön test ve son test erişim yüzdeleri nedir?

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

- 1) Araştırma ilkököl 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “*İnsanlar ve Yönetim*” ünitesinin uygulanmasında 4 haftalık ders sürecindeki uygulamalar ve veri toplama araçlarıyla araştırmaya katılan öğrencilerden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

- 1) Veri toplamak amacıyla kullanılan testlere katılan öğrencilerin, soruları samimi olarak cevaplandıkları ve bu cevapların araştırılan kavramlarla ilgili öğrenmelerini tam olarak yansıttığı,
- 2) Uygulama aşamasında gruplar arasında çalışmayı etkileyecek bir etkileşim olmadığı,
- 3) Gruplardaki öğrencilerin ilgi, ihtiyaç, algılama ve öğrenme seviyeleri bakımından homojen bir dağılım gösterdiği,
- 4) Uygulama süresinin araştırma için veri elde etmede yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.5. Tanımlar

Kavram: Nesnelere veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplanan genel tasarım, mefhum, konsept, nosyon (TDK, 2016).

Kavram Öğrenme: Sınıflandırılmış uyaranlar temel alınarak zihinde bilgiler oluşturma sürecidir (Morgan, 1977:165).

İlk Kavram: Kendiliğinden edinilen kavramlardır (Büyükkasap ve Samancı, 1998).

Kavram Yanılgısı: Bilimsel olarak kabul edilen kavramlara karşı geliştirilen alternatif kavramlardır (Tekkaya, Çapa ve Yılmaz, 2000:140).

Kavramsal Değişim: Çeşitli öğretim yöntemleri kullanılarak, kavram yanılgıları ile bilimsel kavramların yer değiştirilmesidir.

Kavramsal Değişim Süreci: Kavramsal değişimin gerçekleşmesindeki aşamaların hepsidir.

Kavramsal Değişim Yaklaşımı: İlk kavramlar ile bilimsel kavramları ilişkilendiren, böylece kavram yanılgılarını aktif hâle getirerek onların giderilmesini sağlayan ve temelde yapılandırmacı yaklaşım ile modern kavram öğretimi ilkelerini içeren bir kavram yapılandırma yaklaşımıdır.

Kavramsal Değişim Metni: Kavramsal değişim yaklaşımının ilkelerine dayanan ve kendine özgü yapısıyla, sadece bilgi aktarıcı bir yapıya sahip geleneksel metinlerden farklı olan metin tipidir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Bu bölümde öncelikle kavram teriminin tanımı yapılmış, kavramların Sosyal Bilgiler eğitimindeki yeri, kavram öğrenme ve kavram yanılgıları ile kavram yanılgılarının giderilmesi konuları ele alınmıştır. Bunun yanında konu ile ilgili çalışmalara yer verilerek, kavramsal değişim metinlerinin etkililiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.1.1. Kavram Terimi ve Özellikleri

Yaşadığımız dünyada sayısız nesne, olay ve düşünce bulunmaktadır. Bireyin tüm bunları zihninde tutabilmesi, bunların tamamı hakkında bilgi sahibi olabilmesi mümkün değildir. İnsanların yaşadığı evrende, nesnelere hakkında bilgi edinebilmesi ve düşünebilmesi için öncelikle bu nesne ve olayların bir ismi olmalıdır. Bu sebepten dolayı benzer özelliklere sahip olay, düşünce ve objelere bir isim verilerek gruplama yoluna gidilmiştir (Erden ve Akman, 1997).

İnsanları diğer canlılardan farklılaştıran niteliklerin başında düşünebilme ve bunları ifade edebilme yeteneği ile iletişim kurma becerisi gelmektedir. Bu özellikler ancak kavramlar aracılığıyla yerine getirilebilir. İnsanların iletişimde kullandığı vasıtalar kavramlardır. Doğru iletişimin kurulmasını sağlayan, tüm bireylerin kavramlara aynı anlamı verebilmesi ve kullanılan kavramın benzer özellikler taşımasıdır (Cüceloğlu, 1991).

Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü (TDK, 2016) içerisinde “(a) Nesnelere ya da olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım; (b) Tek bir nesnenin ya da bir nesnelere sınıfının özünü belirleyen, birbirleriyle bağlantılı niteliklerin ya da özel belirtilerin bir sözcükte düşünülmüş olan birleşimi” şeklinde açıklanan kavram, literatürde araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır.

Kavram, somut bir eşya, varlık ya da bireylerin çevrelerinde gelişen bir olay değil, düşüncelerde yaşayan ve bir araya gelerek birtakım gruplar altında toplanan soyut düşünce birimleri şeklinde de ifade edilebilir (Çaycı, Demir, Başaran ve Demir, 2007). Atasoy (2004)'a göre ise kişide bir etiket altında bulunan bilgiler kümesidir. Başka bir ifadeyle nesne, olay, olgu ve düşüncelerin benzer özelliklerine göre gruplandırılması sonucu zihinde oluşan yapı kavram olarak tanımlanmaktadır (Klausmeier, 1992).

Çeliköz (1998)'e göre kavramlar, insan zihninde anlaşılan, farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden bir bilgi yapısı olmakta, bir sözcükle ifade edilmekte

ve insanların düşünceleri sonucu gelişmektedir. Kavramlar, kişinin düşünmesini sağlayan zihinsel vasitalardır. Bunlar, kişinin fiziksel ve sosyal dünyayı anlamasını, anlamlı iletişim kurmasını sağlar (Senemoğlu, 1998).

Düşünce dünyamızda önemli bir yer tutan kavramların literatürde farklı tanımları bulunduğu gibi, taşıdığı özelliklerin de farklı şekillerde ifade edildiği görülmektedir. Kavramlar birçok özellikleri bakımından birbirlerinden farklılaşırlar (Öktem, 2006). Martorella kavramları dört boyutta sınıflamıştır (Martorella, 1986'dan aktaran: Doğanay, 2002). Tablo 1'de Martorella'nın kavram sınıflaması ve bu sınıflamaya ait örnekler verilmiştir:

Tablo 1. Martorella'nın Kavram Sınıflaması

Sınıflama Şekli	Kavram Çeşitleri
Somutluk Derecesi	Somut (ağaç, taş) Soyut (saygı, korku)
Öğrenildiği bağlam	Formal (okul, öğretim programı) İnformal (toplumsallaşma)
Ayırt edici özellikler	Tek boyutlu (masa) Çok boyutlu (demokrasi) İlişkisel (soğuk/sıcak)
Öğrenilme biçimleri	Eylemsel (futbol oynama) Simgesel (futbol maçı seyretme) Sembolik (futbola ilgili kitap okuma)

Diğer bir sınıflamada kavramlar; *algılanan*, *betimlemeli* ve *kuramsal* kavramlar olarak üç şekilde incelenmektedir (Turan, 2002). Algılanan kavramları dış dünyadan duyu organlarıyla elde edilen izlenimler oluşturur. Bu kavramlara örnek olarak *rüzgâr*, *dağ*, *buzul* kavramları verilebilir. Betimlemeli kavramlar ise dış dünya ile etkileşimde bulunan bireyin, eşya ve olayların gözlenebilir niteliklerini özetlemesi, açıklaması ve onlara anlam vermesiyle oluşur. Bunlar dış dünyanın varlıkları ve olayları arasındaki ilişkileri açıklayan kavramlardır. Bunlara *iklim*, *kuraklık*, *tektonik hareketler* kavramları örnek verilebilir. Kuramsal kavramlar ise teorilerin oluşturduğu veya teorilerin açıklanabilmesine imkân sağlayan kavramlardır. Bu kavramlara örnek olarak *İzafiyet Teorisi*, *Sicim Teorisi*, *Evrin Teorisi* verilebilir.

Yaşamımızda çok önemli işlevlere sahip olan kavramlar, birbirlerinden farklı özellikler taşıdıkları gibi, bazı ortak özelliklere de sahiptir. Ülgen (2004), kavramların algılanan özelliklerinin kişiden kişiye değişiklik gösterebildiğini, her kavramın bir orijinali olduğunu, kavramların bazı özelliklerinin birden fazla kavramın üyesi olabileceğini, kavramların nesnelere ve olayların doğrudan ve dolaylı olarak gözlenebilen özelliklerinden oluştuğunu,

kavramların çok boyutlu bir özellik taşıdığını, kavramların kendi içlerinde, özelliklerine uygun belirli ölçütlere göre gruplanabileceğini, kavramların aralarındaki etkileşime dayanarak bir bütünlük oluşturduklarını, kavramların dille ilgili olduğunu ve kavramların özelliklerinin de kendi içinde birer kavram olduğunu belirtmektedir.

Kavramların özelliklerini ifade eden bir başka araştırmacı Senemoğlu (2010) ise kavramların aşağıdaki özelliklerine vurgu yapmaktadır:

- **Öğrenilebilirlik:** Tüm kavramlar sonradan öğrenilmektedirler. Ancak, bazı kavramlar kolay öğrenilebilirken bazıları daha zor öğrenilebilmektedir. Örneğin; gözlenebilen *ağaç*, *köpek* gibi somut kavramlar daha kolay öğrenilirken; *biliş*, *adalet* gibi soyut kavramlar daha zor öğrenilmektedir.

- **Kullanılabilirlik:** Kavramlar ilkeleri anlama, problem çözme gibi farklı kullanım alanlarına sahiptirler. Fakat bazı kavramlar daha sık, bazıları daha seyrek kullanılabilir. Örneğin; ilköğretim seviyesinde matematik alanında *sayılar* ve *dört işlem* kavramları daha sık kullanılırken *oran*, *kesir* gibi kavramlar daha az kullanılabilir.

- **Açıklık:** Kavram anlaşılır olmalı ve kavramın anlamına ilişkin uzmanlar arasında görüş birliği bulunmalıdır. Örneğin *eğitim*, *öğretim*, *öğrenme* kavramlarının anlamları, konu alanındaki uzmanlarca aynı biçimde anlaşılmalıdır.

- **Genellik:** Kavramların çoğu hiyerarşik şekilde organize edilmiştir. En üstteki en genel olanıdır. Genelden özele inildikçe, daha özel kavramlara ulaşılır. Örneğin *canlılar* genel kavramı *insanlar* ve *hayvanlar* şeklinde alt sınıflara ayrılabilir. Bunun yanında her grup da kendi içinde sınıflandırılarak en özel kavramlara inilebilir.

- **Güçlülük:** Bir kavramın gücü, önemli oranda diğer kavramların ve ilkelerin anlaşılmasına yardım etmesine, problem çözmede yararlı oluşuna, destekçi oluşuna bağlıdır. Örneğin *sayı* kavramı bütün matematiksel işlemlerin anlaşılmasına yardım ettiğinden dolayı çok güçlü bir kavramdır.

2.1.2. Kavram Öğretiminin Sosyal Bilgiler Eğitimindeki Yeri

Bilgi toplumunun temelini oluşturan eğitim, günümüzde yeni bir konum, güç ve değer kazanmıştır. Bunun için günümüzde bilgi ve eğitim kalkınmanın, gelişmenin ve saygınlığın etkili aracı olarak kabul edilmektedir (Aydın, 2003). İlk çağlardan bugüne kadar en çok konuşulan, tartışılan, eleştirilen ve değişim geçirerek sürekli yenilenen alanların başında

eğitim gelmektedir. Bireyin doğumundan ölümüne kadar geçen süreç içerisinde eğitim bireysel, toplumsal ve evrensel boyutta sürekli güncellenen bir olgudur (Saygılı, 2013).

Bireylerin ağa uygun nitelikli bir ğretim sürecinden geçmesi ancak ğretim programlarının sürekli olarak çağın gerektirdiği biçimde yenilenmesi ile mümkündür (Demircioğlu, 2003). Millî Eğitim Bakanlığı da dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak eğitimde bazı değişiklik ve güncellemelere gitmiştir. Bu kapsamda 2003 yılından başlamak üzere ilköğretim programlarını yenilemek ve yeni bir anlayişla geliştirmek için çalışmalar başlatmıştır. Geliştirilen yeni programlar 2004-2005 eğitim-ğretim yılında bazı illerde pilot olarak uygulanırken, 2005-2006 eğitim-ğretim yılında da tüm ülkede yaygınlaştırılarak uygulamaya konulmuştur (zdemir, 2014).

Yapılandırmacı ğrenme anlayişı temele konularak ele alınan ilköğretim programlarından biri de Sosyal Bilgiler programı olmuştur. İnsanın çevresiyle etkileşimini zaman süreci içinde ele alan bu ders ilköğretimde önemli bir yer tutmaktadır. Demokratik sürece etkin katılımı temel alan ve etkili bir vatandaşlık anlayişını hedefleyen bu ders, bireyin toplumsallaşmasında son derece önemlidir (Doğanay, 2008). Sosyal Bilgiler, kişinin toplumsal varoluşunu sağlamayı hedeflemektedir. Bu ders tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi, hukuk ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; bunları bir ünite veya temada birleştiren; bireyin çevresi ile etkileşimini geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında inceleyen bir derstir (Kıroğlu, 2006).

Sosyal Bilgiler dersi kavramlar açısından oldukça zengindir. Öğrenciler bu derste çeşitli alanlara ait birçok kavramla karşılaşmaktadırlar (Alkış, 2014). Öğrencilerin önlerine gelebilecek sorunları zezebilmek için bu alanlarla ilgili temel ilkeleri öğrenmeleri ve anlamaları gerekmektedir (Yel, 2009). Alkış (2014), bu dersteki bütün kavramların öğrencilere kazandırılmasının mümkün görünmediğini düşünmektedir. Buna gerekçe olarak da kavram çokluğu ve zamanın yetersizliği sorununu vurgulamaktadır. Alkış (2014) ayrıca öğrencilerin n bilgilerindeki eksiklikler, ders kitaplarının yapısı, kullanılan ğretim yöntemleri, öğretimde kavramsal değişim çalışmalarının yapılmaması, araç-gereç eksiklikleri, kavram analizlerinin öğretmenlerce yapılması gerekliliği, kitaplarda fazlaca soyut kavramın bulunması, öğretmenlerin de kavram yanılığlarına sahip olması gibi çok sayıda nedenin Sosyal Bilgiler derslerinde kavram öğretimini zorlaştırdığını vurgulamaktadır. Bunun yanında dersin birçok sözel bilgi, kavram ve ilkenin öğrenildiği bir konu alanı olması ğretmen, ğrenci ve veliler tarafından ezber gerektiren bir ders olarak görülmesine yol açmaktadır. Bu durum Sosyal Bilgiler dersine karşı öğrencilerin olumsuz tutum geliştirmelerine yol açmaktadır (Arıbaş ve Fırat, 2010).

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında sunulan ilkeleri öğrenebilmesi ve toplumsal problemlere çözüm üretebilmesi için temel kavramları iyi kazanmaları gerekmektedir. Çünkü kavramlar çocuğun uzun süreli belleğindeki temel bilişsel yapıların oluşmasına ve yeni gelen bilgileri anlamlı bir şekilde belleklerine depolamalarına yardımcı olmaktadır. Öğretmenlerin kavram öğretimine özen göstermesi ve öğrencilerin kavramları anlamlı bir şekilde öğrenmelerine destek olmaları bu açıdan önemlidir (Erden, 1997). Soylu ve İbiş (1999), öğretmenlerin en önemli görevlerinden birinin, öğrencilerdeki yanlış anlamaları tespit ederek gerekli kavramsal değişimi sağlamak olduğunu belirtmektedir.

Kavram öğrenme bireyin doğumuyla başlayan zihinsel bir süreç olup, ilk yıllarda öğrenilen kavramlar sonrakilerin ön koşullarını oluşturur (Dündar, 2014). Sosyal Bilgiler dersinde kavramların öğrenilmesini temel nokta olarak belirlemek faydalı olacaktır. Öğrencilerin başarılarına önemli katkılar sağlaması, öğrenmeyi ve hatırlamayı kolaylaştırması, iletişimi basitleştirmesi, öğretimi bireyselleştirmesi, gerçek ve yanlış algılamayı ayırt etmeyi gerçekleştirmesi, karmaşık anlamaya yardımcı olması, problem çözme ve akıl yürütme becerisini geliştirmesi muhtemel faydalar olarak ifade edilmektedir (Doğanay, 2003).

Kavram öğretimi, neredeyse tüm derslerin en önemli amaçlarından biridir. Dolayısıyla toplumsal yaşamla doğrudan ilişkili olan Sosyal Bilgiler için de kavram öğretimi çok önemlidir. Sosyal Bilgiler ile ilgili ilkelerin öğretilmesi toplumsal unsurların kazanılması açısından gerekmektedir (Kılıçoğlu ve Akhan, 2014). Kavramlar, Sosyal Bilgiler programının önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Çünkü bilginin yapı taşlarını kavramlar oluşturur. Öğrencilere akıl yürütme yöntemlerini kullanmayı öğretmek ve temel bilimsel ilkeleri kazandırmak, iyi bir kavram öğretimiyle gerçekleşir. Bu yüzden programın amaçlarından biri de öğrencilere sosyal bilimlerin temel kavramlarının öğretilmesidir (Yazıcı ve Koca, 2014). Kavramlar, yaşadığımız çevrenin karmaşıklığını azaltarak çevremizde ve dünyadaki nesnelere, olayları tanımamıza katkı sağlar. Diğer taraftan da bireyler arası iletişimi kolaylaştırır ve bilgilerin sistemli hâle gelmesini sağlar (Driver ve Erickson, 1983).

2.1.3. Kavram Öğrenme

Öğrenme genel ifadeyle, çevre şartlarının değişmesiyle birlikte bireyin davranışlarında ortaya çıkan değişim olarak tanımlanırken; *kavram öğrenme* uyarınları belli kategorilere ayırarak, zihinde bilgiler oluşturma süreci olarak tanımlanmaktadır (Dündar, 2014). Bu süreç, bireyin dünyaya gelmesiyle başladığında rastlantısal bir özellik gösterirken, kavramların planlı bir biçimde öğrenimi ise okul hayatında gerçekleşmektedir (Ülgen, 2004).

Eğitimin amaçlarından biri, bireyin kendisini gerçekleştirmesine yardımcı olmaktır. Bu noktada kavramlar, eğitimde özel bir yere sahiptir. Kavram öğrenmenin kişiyi merkeze alan yaklaşımlarla daha etkili gerçekleştirildiğini yapılan çalışmalar ortaya koymaktadır (Köksal, 2006). Bu sebeple kavram öğretimi için öğrencilerin düzeylerine ve farklı algılamalarına göre stratejiler geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi, öğrencilerin kavramlar hakkında mevcut durumlarının bilinmesine bağlıdır (Akdeniz, Bektaş ve Yiğit, 2000).

Okullarda uygulamaya konulan öğretim programlarında kavram öğretimine her geçen gün daha fazla önem verilmektedir. Derslerin içeriğinin yapılandırmacı öğrenme kuramlarına göre güncellenmesi kavram öğretimine verilen değeri daha da artırmıştır. Kavram öğretiminin vurgulanmasının en baştaki nedenlerinden birisi, ezber içeren öğrenmeleri terk edip, anlamlı ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesine zemin hazırlamaktır (Yılmaz ve Çiviler, 2012).

Kavram öğretimi bireyin okula başladığı ilk yıllardan itibaren özen gösterilmesi gereken bir süreçtir. İlköğretimde temel kavramların doğru verilmesi, öğrencilerin sonraki yaşamlarında karşılarına çıkacak kavramları anlamalarında çok önemlidir. Kavramları doğru öğrenmeden geçmek, bireylerin sonraki öğrenim hayatlarını etkilemektedir. Bunun yanında günlük ve mesleki yaşantılarında daha büyük anlama ve kavrama problemleriyle karşılaşmalarına neden olabilmektedir (Schulte, 2001'den aktaran: Bacanak, Küçük ve Çepni, 2004).

Eğitim sürecinde kavramlar önemlidir ancak bunların nasıl bir yöntemle öğretildiği de ayrıca önemlidir. Doğru yöntem kullanılmadığı zaman kavramlar anlaşılacak ve öğrenme gerçekleşmeyecektir. Herhangi bir kavrama ait tek bir örnek vermek veya bir tanımını yaparak bırakmak algılama açısından problemler ortaya çıkarabilir. Böylece birey bilgileri ezberleme yoluna başvuracaktır (Arslan, 2008). Bu nedenle kavramların öğretilmesinde uygun yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Uygun yöntemler seçilmediğinde ise kavramların öğrenilmesi zorlaşır. Yine bunun yanında kavram öğrenmeyi zorlaştıran pek çok etkenden söz edilmektedir. Bu etkenler gerek öğrenciden ve çevresinden, gerekse öğretim ortamı ve yöntemlerinden kaynaklanabilir (Öktem, 2006). Kavram öğrenmeyi zorlaştıran etkenleri Ülgen (2004) şu şekilde sıralamaktadır:

1) *Öğrenilecek Kavramla İlgili Ön Bilgiler*: Öğrencilerin öğrenilecek kavramla ilgili zihinlerinde önceden oluşturdukları orijinal kavramlar bulunmaktadır. Öğretim aşamasında öğrenci kavramla ilgili bilgileri değerlendirirken, kendi oluşturduğu kavramı ölçüt olarak kullanabilmekte ve ölçütteki bu yanlışlık nedeniyle öğrenci ilgili kavramı eksik, yanlış ya da iki anlamlı olarak öğrenebilmektedir. Yanlış öğrenilen bir kavramı düzeltme, yeni bir kavram öğretmekten daha zordur.

2) *Kavram Kargaşası*: Bir kavram için bazen birden çok sözcük kullanılabilirdiği gibi, bazen de bir sözcük birden fazla kavram için kullanılabilir. Bilimsel kavramlar tüm dünyada kabul gören kavramlardır. Bu kavramlar bulunduğu dilden farklı bir dile çevrilirken çoğu zaman birbirine benzeyen birden fazla sözcük ile ifade edilmekte, bu arada bir sözcük birden fazla kavram için kullanılabilir. Böylece kavram kargaşası ortaya çıkmaktadır ve bunları tümüyle ortadan kaldırmak oldukça zordur. Yazıcı ve Samancı (2003), yaptıkları araştırmada öğrencilerin bazı kavramları günlük yaşamlarında kullandıkları kavramlarla karıştırdıklarını tespit etmişlerdir. Öğrencilerin *havza* kavramını *hafıza* ile, *plato* kavramını *pilot* ile, *baraj* kavramını ise *garaj* ile karıştırdıkları görülmüştür. Dolayısıyla öğrencilerin daha çok yazım ve telaffuz bakımından birbirlerine yakın kavramlarda kargaşa yaşadıkları görülmektedir. Bu nedenle özellikle yazım ve telaffuz bakımından, öğretilen kavrama çok yakın kavramlar varsa, bunlar çeşitli ders araç ve gereçleri de kullanılarak açıklanmalı, benzer ve farklı yönleri ortaya konularak kargaşa önlenmeye çalışılmalıdır.

3) *Öğretim Ortamının Yetersizliği*: Öğrencinin kavram öğrenmesi veya yanlış öğrendiği kavramı düzelterek yeniden öğrenmesi konusundaki başarısı, öğretmenin öğretim becerisiyle ilgilidir. Genellikle okullarda kavramlar öğrencilere anlatım yoluyla sunulmaktadır. Bazı öğrenciler bu yüzden kavramları tam ve doğru bir biçimde öğrenememektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretilirken, öğrencilere kavramla ilgili çok sayıda örnek verilmesi gerekmektedir. Bunlar sunulurken de *yakından uzağa*, *basitten karmaşığa* ve *öğrenene görelilik* ilkelerine dikkat edilmelidir. Örnekleri verirken, örnek olmayan durumlar da verilerek, kavramın ayırt edici özelliklerinin öğrenilmesi sağlanmalıdır. Bunun yanında öğretmen öğrencilerin de çeşitli örnekler bulmasını sağlamalıdır (Turan, 2002).

2.1.4. Kavram Yanılgıları

Çocuklar dünyaya geldikleri andan itibaren, yakın çevresindeki kavramları öğrenmeye başlamaktadır. Bu öğrenmeler yaş ilerledikçe uzak çevreye doğru bir yayılım göstermektedir. Öğrenciler, formal eğitimden (okul eğitimi) önce, bir konuyla ilgili kavramları ve kavramlar arası ilişkileri genellikle kendiliğinden geliştirir ve kendi zihinsel şemalarını oluştururlar. *İlk kavramlar*, *alternatif kavramlar* veya *ön kavramlar* olarak karşımıza çıkan bu kavramsal algılamalar, genellikle bilimin doğrularıyla uyum göstermemektedir (Çaycı, 2007). Bireyler küçüklükten itibaren çevreyi kendi tecrübeleriyle tanıyarak, bilimsel düşüncelerden ayrı bir düşünce süreci oluştururlar. Onların zihinlerinde oluşturdukları bu kavramlar, bilimsel olarak kabul gören kavramlardan farklılık gösterdiği durumda *kavram yanılgıları* ortaya çıkar (Büyükkasap, Dügün, Ertuğrul ve Samancı, 1998).

Kavram yanlışlarının oluşmasındaki temel etkenler; kavramların geleneksel yöntemle öğretilmeleri, öğretilecek kavramlarla ilgili öğrencilerin ön bilgilerinin ve olası kavram yanlışlarının tespit edilmeden öğretime başlanması, öğretim sürecinde ve sonunda öğrencilerin geliştirdiği alternatif kavramların yeterince ele alınmayışı ve kavram öğretiminde güncel tekniklere yer verilmemesi olarak sıralanmaktadır (Çepni, 1997).

Hangi yaşta bulunursa bulunsunlar öğrencilerin bazı kavramları anlamakta zorluk yaşadıkları, yanlış anlamalar sonucu kavram yanlışlarının olduğu ve ezberci bir eğitimle doğru kavramların kalıcılığının sağlanamadığı ifade edilmektedir (Karaer, 2007). Kavram yanlışları, öğrencilerin anlamakta zorlandıkları kavramları kendi bakış açlarına göre yorumlamaları ve bilimsel kavramlara bakışlarının bilim adamlarınınkinden farklı olması olarak tanımlanabilir. Kavram yanlışları *kavramsal çerçeve*, *yanlış kavrama*, *alternatif çerçeve* ve *çocuğun uydurduğu bilim* olarak da adlandırılmaktadır (Aydın, 2007). Çocuklar kavramlarını kendileri oluşturdukları için, onların sahip oldukları kavramlar öğretmenlerin sahip olduğu ve onlara kazandırmaya çalıştığı kavramlardan farklı olabilir (Yılmaz, 2010).

Kavram yanlışları, çocukların bakış açlarına göre mantıklı bulduklarından, onların zihinlerine iyice yerleşmiş durumdadırlar. Bu yanlışlar, anlamlı öğrenmeyi engelleyen bir etken olarak görülmektedir. Bunun yanında yeni öğrenilen bilginin yapılandırılmasına ket vurduğu hem de kavramlar arasında anlam bütünlüğünü bozduğu için, elektrik devresindeki kısa devreye sebep olan iletken tellere benzetilmektedir (Bahar, 2003).

Çocuğun öğrendiği ilk kavramları oluşturan bu bilgi yapıları, bilimsel kabul gören kavramlarla örtüşmediğinde hatalı ya da yanlış olarak isimlendirilirler (Koray ve Bal, 2002). Yanlış kavramlar veya diğer adıyla kavram yanlışları, öğrencilerin bilimsel olarak kabul edilen kavramlara karşı geliştirdikleri alternatif kavramları ifade etmektedir (Tekkaya ve diğerleri, 2000).

Driver (1983), öğrencilerin bilimsel gerçeklerle örtüşmeyen fikirlerini kavram yanlışlığı şeklinde değil de alternatif kavramlar olarak isimlendirmenin daha doğru olacağını belirtmektedir. Buna gerekçe olarak da alternatif kavramların öğretim öncesi öğrenciler tarafından geliştirildiğini, kavram yanlışlarının ise öğretim sonucunda yanlış anlamalara bağlı olarak gelişen yanlış fikirler olduğunu ortaya koymuştur.

Herhangi bir konuyu öğrenmede çok önemli bir yer tutan kavramlara formal eğitimin tüm basamaklarında yer verilmekle birlikte, birçok çalışma kavram yanlışlarının kaçınılmaz olduğunu göstermektedir (Baysen ve diğerleri, 2012). Öğrencinin eğitim hayatının başlarında

sahip olduğu bir kavram yanılığı zaman içerisinde dzeltilemediğinde, bu yanılığı yaşam süresince taşınabilmektedir (Özsevgeç ve epni, 2006). Bu nedenle bilimsel olmayan n bilgileriyle derslere giren öğrencilerin, öncelikle bu yanılığlarının neler olduğu tespit edilmeli ve kavram yanılığlarını giderici etkinlikler yapılmalıdır. Öğrencilerde, ğretime başlamadan önce olası yanılığlarının veya öğrenim sürecinde oluşabilecek yanılığlarının tespit edilmesiyle birlikte bu kavramların daha iyi anlaşılmasını sağlayacak ğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması önemlidir (Pınarbaşı ve Canpolat, 2002).

2.1.5. Kavram Yanılığı Giderme

Bireyler küçük yaşlardan itibaren kavramları ve onların adı olan sözcükleri öğrenirler. Kavramları sınıflandırarak, aralarındaki ilişkileri tespit ederler. Bu şekilde bilgilerine anlam yüklerler, yeniden düzenlerler, hatta yeni kavram ve bilgiler oluştururlar. Bireydeki bu öğrenme ve yeniden yapılanma süreci hayat boyu devam eder (Dilber, 2006). Ancak bu öğrenme ve inşa etme süreci her zaman istenilen şekilde olmayabilir ve öğrencilerin bilgileri bilimsel olan bilgilerle zıtlıklar gösterebilir. Yani öğrencilerde yanılış öğrenmeler sonucu kavram yanılığları diğer bir ifadeyle alternatif kavramlar bulunabilir.

İnsanlar yeni bilgilerini önceki bilgileri üzerine koyarlar. Fakat kişilerin n kavramları bazen yeni kavramların ediniminde zorluk çıkardığı gibi yanılış öğrenmelere de sebep olurlar. Bunun yanında, daha önce sınırları dar bir ortamda doğru olan bir kavram, ortam genişletildiğinde kolay bir şekilde kavram yanılığısına dönüşebilir (zsoy ve Kemankaşlı, 2004).

Öğrenmeyle ilgili yapılan çalışmalar, bireylerin sahip olduğu n fikirlerin öğrenmede etkili olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, ğrencilerin öğrenme seviyelerinin ortaya çıkarılması, eksik ve farklı anlamaların bilinmesi, öğrenme etkinliklerinin geliştirilmesi öğrenmenin kalitesini etkileyecektir (Akdeniz, Yıldız ve Yiğit, 2001).

Atılboz (2004)'a göre, zihinde oluşan hatalı kavramlar, yeni kavramlarla doğru ilişkiler kurulmasını önleyerek anlamlı öğrenmenin gerçekleşmesini büyük oranda engellemektedir. Bilginin doğru ve kalıcı olması için yanılığların ortadan kaldırılması gerekmektedir. Kavram yanılığlarının yeniden ortaya çıkmasının engellenmesi açısından da kavram yanılığlarının önceden bilinmesi şarttır.

Bilgilenme sürecindeki doğru olmayan eşleştirmeler ve eksik tanımlamalar, fazla bilgi yükleme, bilimsel terimler ile anadile ait karıştırmalar veya uygun olmayan benzetmelerin kullanılması kavram yanılığlarını artırmaktadır. Ayrıca ders kitaplarında kullanılan tanım ve

açıklamaların bilimsel görüşlerle uyumlu olmadığı ve öğrencilerin yanlış anlamasına neden olduğu rapor edilmektedir (Başbüyük, Doğar, Gürses ve Yazıcı, 2004).

Kavram yanlışları, öğrenen ve öğretici açısından istenmeyen bir problemdir (Aydoğan ve diğerleri, 2003). Yanlışların sonradan düzeltilebilme imkânı olsa da önceden edinilmiş bilgiyi değiştirmenin kolay olmadığı düşünölmektedir. Alternatif kavramları oluştukları an belirlemek zor olduğundan, bunların bireylerin sonraki yaşamında değiştirilmesi ihtimali de azalmaktadır. Dolayısıyla ilk yapılması gereken, nedenleri ortadan kaldırmaya çalışmak ve oluşmasını en aza indirmektir (Eyidoğan ve Güneysu, 2002).

Güneş (2007), kavram yanlışlarının direnç göstermesinin ve kalıcı olmasının nedenlerini şöyle sıralamıştır:

- Kavram yanlışları sınavlarla, deney yapmakla ya da ev ödevleri vermekle giderilemez. Öğrenciler hâlihazırdaki bilgileriyle açıklayamadığı olay ve problemlerle karşı karşıya gelmediği sürece kavram yanlışlarını taşımaya devam eder.
- Farkında olmadan ödüllendirilen yanlışlar kalıcılık gösterir. Öğrenci, nitelikli hazırlanmamış bazı sınav sorularını o konuyla ilgili kavram yanlışısına sahip olsa da doğru cevaplayabilir.
- Kavram yanlışlarının çoğu analogi ya da benzetmelerin gerçek açıklama gibi algılanması sonucu oluşur. Benzetme ve modellemeler yapılırken hedef ve model arasındaki benzerlik ve farklılıklar mutlaka vurgulanmalıdır.
- Kavram yanlışlarının çoğu yüzeysel açıklamalardan kaynaklanmaktadır. Derinine inilmeden yapılmış açıklamalar zaman kazanma gibi görünse de, öğrencinin doğru kavramlar edinmesini engelleyen durumlar ortaya çıkarabilir.
- Öğrencilere, olayları anlamaya gerek duymadan, sorulara doğru cevap vermenin daha önemli olduğu şeklinde bir bakış açısı kazandırmak, kavram yanlışlarını kalıcı hâle getirebilir. Bu durum öğrenciyi, dersi anlayıp anlamamasının önemli olmadığı, dersten geçer not almanın daha önemli olduğu anlayışına yöneltir.

Kavramsal değişimin gerçekteşebilmesi ve kavram yanlışlarının giderilebilmesi için, öğrencilerin konuya ilişkin sınıf ortamına getirdikleri ve bilimsellikten uzak kavramlarının ortaya konulması ve öğrenme ortamının buna göre dizayn edilmesi gerekir (Efe, Hevedanlı ve Yetişir, 2005).

Kavramsal değişim sürecinde öğretmenlerin de bazı özellikleri taşıması ve birtakım rolleri yerine getirebilmesi gerekmektedir. Cansüngü Koray ve Bal (2002)'a göre öğretmenler öğrencilerin önceki kavramlarını ortaya koymada, bu kavramlardaki eksik yerleri göstermede,

öğrencileri bu kavramları tartışmaya cesaretlendirmede aktif olmalıdır. Bununla beraber öğretmenler, öğrencilerini daha özenli düşünmeye, açıklamalarını yeni bilgiler ışığında yeniden değerlendirmeye ve bilim insanlarınıninkine benzer davranışlar göstererek, karşılaştıkları olayları açıklayıcı ve sorun giderici yetenekler geliştirebilmelerini sağlamalıdır. Öncelikle öğretmenler de kavram ve öğretimi noktasında kendilerini değerlendirebilme gelişmişliğini taşımalıdırlar.

Bilginin oluşturulmasında bireyler arasında farklılık bulunmadığı düşüncesi, öğrenmenin *bilgi nakli* biçiminde algılanmasına yol açmış ve böylece bilginin öğretmen tarafından öğrencilere aktarılması temel sınıf etkinliği olarak görülmüştür. Bu anlayışta öğrencilerin görevi ise kaçınılmaz olarak, kendisine aktarılan bilgiyi aktarıldığı biçimiyle aynen almak şeklinde çerçevelendirilmiştir. Bilgi aktarımına dayalı öğretimde, öğretmen bilgiye ilişkin açık ve anlaşılır açıklamalarda bulunduğu ve somut örnekler verdiği sürece, öğrenmenin garanti altına alınmış olduğu varsayılmaktadır (Kabapınar, 2005).

Öğrenmelerin kalıcı olmasında, bu yanılgıların düzeltilmesi ve öğrenme eksikliklerinin tamamlanması önem taşımaktadır. Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenme, öğrencilerin hâlihazırdaki bilgileriyle yeni bilgileri ilişkilendirdiği zaman gerçekleşmektedir. Bu ilişkilendirme kavramlar arasındaki ilişkilerin gösterilmesi şeklinde değil, öğrencilerin bizzat kendilerinin bu ilişkileri kurmasıyla gerçekleşir (Yılmaz, 2010). Kavram yanılgıları değişime dirençli olduğundan hatalı öğrenmelerin önlenmesi ve öğrenmelerin tam olarak sağlanabilmesi için etkili öğretim yöntem ve metotları geliştirilmelidir (Duru 2002).

2.1.6. Kavramsal Değişim Yaklaşımı

Bilim ve teknolojinin ve bunlarla beraber de bilginin hızlı bir biçimde arttığı dünyamızda, bu bilgilerin hepsinin bireylere aktarılmasının imkânsızlığından dolayı artık kavramlar bağlamında öğretim önem kazanmaya başlamıştır (Özmen, 2005).

Birçok eğitimci, öğrencilerinin zihnini bomboş bir yazı tahtası olarak görür ve bu tahtayı doldurmak için çabalar. Buradaki temel sorun, tahtanın boş olmadığı, tersine bazı önbilgiler ve sezgiler içerdiği. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı bireylerin zihnini, üzerine bilgi yazılabilecek boş bir kâğıt olarak görmemektedir. Aksine bireylerin konuyla ilgili önceden fikirleri olduğu kabul edilir ve yeni bilgilerin bu fikirlerin kullanılmasıyla bireyler tarafından oluşturulması beklenmektedir (Çepni, 2005).

Öğrenciler birçok kavramla ilgili farklı tecrübe, düşünce ve inançlara sahip olarak okula başlarlar. Öğrencilerin tecrübeleriyle elde ettikleri bilgiler çoğu zaman bilimsellikten uzaktır ve

kavram yanılgısı olarak ifade edilir. Tecrübeler sonucu elde edilen bu alternatif kavramlar, yeni konuların öğrenilmesinde güçlük çıkarmakta dolayısıyla anlamlı öğrenmeye engel teşkil etmektedir. Öğrenciler yeni edindikleri kavramlarıyla önceki kavramları arasında sağlıklı bir ilişki kurarlarsa anlamlı öğrenme gerçekleşmektedir. Yapılan araştırmalar kavram yanılgılarının kalıcı ve yaygın olmasından dolayı, geleneksel öğretim yöntemleriyle giderilmelerinin zor olduğunu, ayrıca geleneksel yöntemlerin öğrencinin doğru kavramları geliştirmesinde yeterli olmadığını ortaya koymuştur (Tekkaya ve Balcı, 2003). Özetle geleneksel öğretimin tutarlı kavramsal yapı oluşturamadığı ifade edilmektedir.

Alternatif kavramlar, öğrencilerin kavram organizasyonunda değiştirilmesi veya yok edilmesi zor olan bir konuma yerleşmiş bulduklarından, kavramsal değişim sürecine uymayan öğretim yöntemleri bu problemleri ortadan kaldırmada etkisiz kalmaktadır. Önemli olan anlamlı öğrenme olduğuna göre, bu yanılgıları gidermek ve bilimsel kavramları kazandırmak adına, öğretimle gelen yeni bilgiler ile var olan bilgiler arasında ilişki kuran, sahip olunan bilgilerin olayları açıklamada yetersiz kaldığını hissettiren öğretim yaklaşımlarının ve yöntemlerinin kullanılması bir ihtiyaç haline gelmektedir. Bu yaklaşımlardan biri de yapılandırmacı öğrenme teorisine dayanan, öğrencilerin kavramsal değişim sürecinden başarıyla çıkmasını sağlayan ve öğrencilerin kavram yanılgılarından kurtularak bilimsel kavramları doğru ve kalıcı bir şekilde yapılandırmasına olanak veren kavramsal değişim yaklaşımıdır (Çaycı, 2007).

İlk kez Cornell Üniversitesinde Posner ve diğerleri (1982) tarafından bir çalışmayla ortaya atılan kavramsal değişim; öğrenme süreci içerisinde, yeni kavramlar öğrenerek veya var olan kavramlarını yeni kavramlarla değiştirerek, öğrenenlerin sahip oldukları kavramları değiştirmesi olarak tanımlanmıştır (Çakır, 2008). Kavramsal değişim, öğrencilerin bilimsellik taşımayan bilgilerinden, bilimsel olarak doğru olan bilgilere geçebilmeleri için onları cesaretlendiren bir yaklaşımı ifade etmektedir (Canpolat ve Pınarbaşı, 2002; Canpolat, Pınarbaşı, Bayrakçeken ve Geban, 2004).

Cansüngü Koray ve Bal (2002), öğrenmenin zihne bilgi yığmak olarak görülmemesi gerektiğini, kavramın üretilmesi ve yapılandırılmasında bireyin aktif olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu durumun da yalnızca bireylerin zihninde kavramsal değişimin gerçekleşmesiyle sağlanabileceğini belirtmektedir.

Öğrenmenin ne olduğuyla ilgili kabul gören fikirlerden bir diğeri de öğrenmenin kavramsal bir değişim süreci olduğudur. Öğrenme, öğrencilerin yeni fikirler kazanmalarının yanı sıra, sahip oldukları kavramları geliştirme, başka bir deyişle eski ve yeni kavramların yer

değiştirilmesi sürecidir. Bu değişim, bireylerde değişik seviyelerde meydana gelen bir süreçtir (Yağbasan ve Gülçiçek, 2003).

Smith, Disessa ve Rochelle (1993), kavramsal değişimi, mevcut kavram yanlışlarının yeni bilgilerle uyum sağlamak amacıyla gözden geçirilmesi ya da değiştirilmesi olarak tanımlamıştır. Vosniadou (1994) ise kavramsal değişimi, öğrencilerin mevcut bilişsel yapılarını kullanarak, zihinlerindeki modelleri sentezlemelerini sağlayan bir süreç olarak ifade etmektedir. Bireyin fiziksel dünya hakkındaki zihinsel modellerinin değişiminin aşamalı olarak gerçekleştiğini, bunun da zenginleştirme ya da değiştirme şeklinde meydana geldiğini savunmaktadır.

Yapılan çalışmalar, kavram yanlışlarının konu verildikten sonra dahi düzeltilemediğini ortaya koymaktadır. Öğrenciler sınıfta doğrusunu öğrenmiş görünseler de kendi kavramlarını zihinlerinde tutmaktadırlar. Bu sebeple kavram yanlışlarının tespit edilmesi, yanlışların ortadan kaldırılmasına çalışılması kadar önemlidir. Sorunun kaynağı bilinmeden, çözüme yönelik çalışma yapmak olanaksızdır (Sabancılar, 2006).

Çaycı (2007)'ya göre zihindeki yanlış bilgilerin yani kavram yanlışlarının doğru bilgilerle değiştirilmesi zordur. Öğrenciler eski bilgilerine oldukça sadıktırlar ve bunları değiştirmek konusunda direnç göstermektedirler. Bu direncin kırılabilmesi için, öğrencilerin öncelikle, ön kavramlarının yeni durumları açıklamada yetersiz kaldığını anlaması gerekmektedir. Bu öncül sağlandığı zaman, ön kavramlarla yeni kavramlar arasında bir çatışma meydana gelecek ve öğrencide güvensizlik hissiyle birlikte kavram kargaşası doğacaktır. İfade edilen bu aşamalar, öğrencilerin kavramsal değişim sürecinden başarıyla çıkması ve yeni bilgileri yapılandırması için önemlidir. Tüm bunların gerçekleştirilmesinde ise kavramsal değişim yaklaşımının önemi ve etkisi büyüktür.

Kavramlarla ilgili sahip olunan yanlış fikirler öğrencilerin zihinlerinde kök salmıştır. Onları bu fikirlerinden vazgeçirerek bilimsel kavramları öğrenmelerini sağlayabilmek sıradan bir eğitimle mümkün olmamaktadır. Bu ancak onların zihinlerinde kavramsal değişim oluşturmalarına fırsat tanınarak gerçekleşebilmektedir (Cansüngü Koray ve Bal, 2002).

Hangi seviyede bulunursa bulunsun öğrencilerde küçüklükten itibaren yerleşmeye başlamış olan kavram yanlışlarını ortadan kaldırmak zor olmaktadır. Kavram yanlışlarını düzeltmek için gereken durumlar dört maddede özetlenebilir (Posner ve diğerleri, 1982):

1) *Yetersizlik*: Kavramsal değişimin gerçekleşmesi için öğrenci zihnindeki kavramın yetersiz olduğunu görmelidir. Yani öğrencinin ön bilgilerinin yetersizliği onlara hissettirilmelidir.

2) *Anlaşılabilirlik*: Yeni kavramlar, öğrencilerce kolay anlaşılabilir olmalıdır. Kişi yeni kavramı ne şekilde açıklayacağını veya nasıl bir uygulamada bulunabileceğini anlamalıdır.

3) *Mantıklılık*: Yeni kavramlar mantıklı olmalıdır. Öğrenilen yeni kavramlar en azından kendilerinden önceki kavramlarca ortaya çıkan problemleri çözebilme gücünü taşımalıdır. Birey yeni kavramı temel inanç ve varsayımlarıyla, diğer kavram ve bilgilerle, geçmiş deneyimleriyle uyumlu olarak görmelidir.

4) *Verimlilik*: Öğrenilen yeni kavramlar, yeni fikirlerin üretilmesine açık olmalı yani gerektiğinde benzer sorunlara çözüm getirebilmelidir.

Öğrencilerin sahip oldukları alternatif kavramlar çeşitli yöntemlerle saptanmakla birlikte bu yanılgıları gidermek kolay olmamaktadır (Özsevgeç ve Çepni, 2006). Kavramsal değişim yaklaşımı çerçevesinde, kavramsal değişimi sağlamak için birçok farklı yöntem kullanılmaktadır. Öğrencilerde kavramsal değişimi sağlamayı hedefleyen araştırmalarda genelde *kavramsal değişim metinleri*, *kavram karikatürleri*, *analoji*, *çalışma yaprakları* ve *rehber materyallerin* kullanıldığı görülmektedir (Köse, Ayas ve Taş, 2003; Coştu ve diğerleri, 2003; Demircioğlu, 2003; Kılıç ve Sağlam, 2004; Kabapınar, 2005; Alkhawaldeh, 2007; Demir, 2008; Birinci Konur, 2010; Kılıçoğlu, 2011; Temelli, Çakmak ve Seyhan, 2011; Demir, Uzoğlu ve Büyükkasap, 2012; Erdoğan ve Cerrah Özsevgeç, 2012; Akbaş ve Uzunöz, 2013; Tuna, 2013; Topcubaşı ve Polat, 2014). Morgil, Erdem ve Yılmaz (2003), son zamanlarda geliştirilen öğretim teknolojilerinin genellikle kavram yanılgılarını gidermeye yönelik hazırlandığını belirtmektedir. Örneğin kavram haritalarının kullanılması, V-diyagramlarının yapılması, tartışılan konularla ilgili portfolyo düzeneklerinin ve kavramsal değişim metinlerinin hazırlanması, analogi oluşturma ve yine uygulamalarda iki aşamalı testlerin kullanılması son zamanlarda yapılan güncel uygulamalar olarak dikkat çekmektedir.

Güncel uygulamalardan biri olan kavramsal değişim metinleri de, kavramsal değişim yaklaşımı içinde yer alan ve etkili bir şekilde kullanılan yöntemlerden biridir (Çaycı, 2007). Bu metinlerinde ilk olarak öğrencilerin konuyla ilgili yanılgılarını ortaya çıkarmak amacıyla sorular sorulur. Ardından konuyla ilgili sahip olunan yaygın kavram yanılgıları belirtilerek bunların hatalı olma nedenleri açıklanır. Böylelikle yanılgılarını sorgulayarak, bilgilerinin yetersizliğini gören öğrenciler kavramsal değişime açık hâle gelirler. Bundan sonra konuyla alakalı yeni bilgiler açıklanarak, örnekler verilir. Hazırlanan kavramsal değişim metinlerinin öğrencilere dağıtılması, kavramsal değişimin devamlılığı ve kalıcılığı için tercih edilmelidir (Aydın, 2007).

Kavramsal değişimi sağlamada birçok yöntem (anlam çözümlene tabloları, kavram haritaları, kavram ağları vb.) kullanılmaktadır. Bu çalışmada ise kavramların (*anayasa*, *bağımsızlık*, *cumhuriyet*, *demokrasi*, *devlet*, *kamuoyu*, *merkezî yönetim*, *millî egemenlik*,

yere/ yönetim) öğretiminde yazılı dokümanlar olan kavramsal değişim metinleri kullanıldığından aşağıda sadece bu materyalle ilgili bilgi ve açıklamalar sunulmuştur.

2.1.7. Kavramsal Değişim Metinleri

Kavramsal değişim sürecinde, öğrencilerin ön kavramları ya yeni kavramları özümseyecek tarzda yeniden organize edilir ya da kavram yanılgıları giderilerek bunların yerine yeni bilimsel kavramlar yerleştirilir (Çaycı, 2007). Kavramsal değişimi sağlamada kullanılan ve kavramsal değişim prensiplerine dayanan yöntemlerden birisi kavramsal değişim metinleridir. Bu metinler öğrencilere, sahip oldukları kavramların neden yanlış olduğuna ilişkin açıklamalar yaparak bilimsel bilgileri veren ve böylece bilimsel kavramların yerleşmesini sağlayan, başka bir deyişle öğrencileri yanılgılar konusunda sorgulama yapmaya ve düşünmeye yönelten bir yapı göstermektedir (Çaycı ve Gül, 2007).

Kavramsal değişim metinleri, Posner'in kavramsal değişim modeline dayanır ve öğrencileri kavram yanılgılarından haberdar etmeyi amaçlar. Kavramsal değişim metinleri, öğrencilerin temel kavramlarını çürütmek için oluşturulan durumları içerirler. Öğrencilere bilimsel kavramları açıklamada yardımcı olur ve örnek olaylarda yeni kavramları uygulamalarına olanak sağlar (Gürbüz, 2008).

Kavram değiştirme metinlerini ilk kez geliştiren ve uygulayan araştırmacılar Wang ve Andre (1991)'dir. Bu metinleri daha sonra Chambers ve Andre (1997) başta olmak üzere birçok araştırmacı geliştirerek kullanmış ve hatta bunlara çeşitli çizimler, şekiller ve diyagramlar eklemişlerdir (Çaycı, 2007).

Kavramsal değişim metinleri basitçe, öğrencilerin kendilerinde bulunan yanılgıları keşfetmelerine olanak tanıyan ve onlara bilimsel olarak kabul gören kavram veya fikri sunan yazılı dokümanlar olarak açıklanabilir (Alkış, 2014).

Kavramsal değişimde önemli öğelerden biri olan kavramsal değişim metinleri kullanılırken öncelikle öğrencilerde saptanan yanılgılar metinler içerisinde verilir, ardından öğrencilerde memnuniyetsizlik yaratan örneklerin desteklendiği bilimsel açıklamalar tanımlanır (Karakuyu ve Tüysüz, 2011).

Kavramsal değişim metinleri çoğunlukla konunun anlatımı esnasında öğrencilere dağıtılır. Öğrencilerin metinleri bireysel ya da grup hâlinde incelemeleri istenir. Metin üzerinde bireysel veya grup hâlinde çalışan öğrenciler kendi inandıkları ile metinde verilenleri karşılaştırır ve düşünür. Daha sonra sınıf tartışmasıyla öğrencilerin doğru fikri kazanmaları amaçlanır (Aydın ve Balım, 2007; Durmuş, 2009). Kavramsal değişim metinlerinin

kullanılmasının hem öğretmen-öğrenci hem de öğrenci-öğrenci etkileşimini sağlaması açısından etkili bir yöntem olduğu düşünülmektedir (Çaycı, 2007). Pınarbaşı ve Canpolat (2002), yaptıkları araştırmada kavram yanılgılarının giderilmesinde ve bilimsel kavramların öğrenilmesinde en etkili yöntemlerden birinin de kavramsal değişim metinleri olduğunu rapor etmişlerdir.

2.2. Konu İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Bu bölümde araştırma konusuyla ilişkili olarak yapılan literatür taramasına bağlı olarak ulaşılan araştırmalar ve araştırmalardan elde edilen sonuçlar tarihi süreç içerisinde sıralanarak özetlenmiştir.

Mikkila-Erdmann (2001), kavram yanılgılarının giderilmesinde geleneksel metinlerin ve kavramsal değişim metinlerinin etkisini incelemiştir. Çalışma ilköğretim 5. sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Deney grubunda *fotosentez* konusuyla ilgili hazırlanan kavramsal değişim metinleriyle, kontrol grubunda ise ders kitaplarında bulunan geleneksel metinlerle dersler yürütülmüştür. Araştırma sonucunda *fotosentez* konusunun öğrenilmesinde kavramsal değişim metinlerinin daha etkili olduğu görülmüştür.

Özkan (2001), yedinci sınıf öğrencilerinin *ekoloji (çevrebilim)* konularındaki kavram yanılgılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın nitel bölümünde *ekoloji* konularındaki kavram yanılgılarını belirlemek amacıyla 8. sınıf öğrencileriyle (n=10) görüşmeler yapılmıştır. Nicel bölümde ise, iki farklı sınıfta öğrenim gören yedinci sınıf öğrencisi (n=58) yer almıştır. Deney grubunda öğrenciler konuları kavramsal değişim metinleri ile işlerken, diğer grupta geleneksel öğretim yöntemini kullanılmıştır. Sonuçlar deney grubunun daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur.

Yüksel Gülçiçek (2004), *manyetizma* konusunun öğretiminde ve öğrencilerin fizik konularına karşı tutumlarında kavramsal değişim metinlerinin etkisini araştırmıştır. Örnekleme, bir lisenin iki ayrı sınıfındaki 10. sınıf öğrencileri (n=46) oluşturmuştur. Kavramsal değişim metinleri deney grubunda, geleneksel öğretim yöntemi ise kontrol grubunda uygulanmıştır. Sonuçlar, kavramsal değişim metinlerinden faydalanan öğrencilerin başarı ve tutum puanları açısından daha iyi olduğunu ortaya koymuştur.

Tamer (2006), kavramsal değişim metinleriyle verilen benzeştirmelerin öğrencilerin *asit ve bazlar* konusundaki başarılarına ve kimya dersine olan tutumlarına etkisini incelemiştir. Örnekleme, bir lisenin iki ayrı sınıfındaki lise ikinci sınıf (n=50) öğrencileri oluşturmaktadır.

Deney grubunda kavramsal değişim metinleriyle birlikte benzeştirme yöntemi kullanılmış, kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemi uygulanmıştır. Ayrıca ortalama başarı sergileyen her iki gruptaki öğrencilerden rastgele seçilenlerle görüşmeler yapılmıştır. Analiz sonuçları, deney grubunda kullanılan yöntem ve materyallerin geleneksel yöntemden daha etkili olduğunu göstermiştir.

Ağca (2006), 6. sınıfta okuyan öğrencilerin *bilgisayar* ile ilgili temel kavramlardaki yanlışlarının giderilmesinde ve öğrencilerin derse karşı tutumlarında kavramsal değişim yaklaşımının etkisini araştırmıştır. Çalışma grubu, 52'si kontrol grubu ve 50'si deney grubu olmak üzere 102 öğrenciden oluşmaktadır. Deney grubunda kavramsal değişim yaklaşımı kapsamında hazırlanmış materyaller kullanılırken, kontrol grubunda ise aynı konu geleneksel uygulama ile verilmiştir. Sonuçta kavramsal değişim yaklaşımı ile hazırlanmış öğretim materyallerinin, geleneksel uygulama yöntemine göre daha başarılı olduğu belirlenmiştir.

Dilber (2006), fizik öğretiminde analogi ve kavramsal değişim metnlerinin, yanlışların giderilmesine ve başarıya etkisini araştırmıştır. Örnekleme, Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümünde okuyan iki şubedeki 95 birinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Şubelerden birisi analogi ve kavramsal değişim metnlerinin kullanıldığı deney grubu, diğeri ise geleneksel yöntemle ders işlenen kontrol grubu olarak seçilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, kavram yanlışlarının giderilmesi ve başarı açısından deney grubunun daha iyi olduğu görülmüştür.

Çalık, Ayas ve Coll (2007), *çözeltiler* kimyasının bazı özelliklerini anlamayı artırmak için yapılandırmacı tabanlı pedagoji kullanmıştır. Hizmet öncesi fen bilgisi öğretmen adaylarının tuzun ve şekerin suda çözünmesi ile ilgili önceki bilgileri ortaya konulmuş ve yaygın alternatif fikirler ortaya çıkarılmıştır. Bu değerlendirme bilgileri, kavramsal değişim metninin hazırlanmasında kullanılmıştır. Metinler, hizmet öncesi 21 ilköğretim aday öğretmenine uygulanmıştır. Ön test ve son test yaklaşımıyla kaç kavramın anlaşıldığı tekrar değerlendirilmiştir. Sonuçlar kavramsal değişim metni kullanımının basit, maliyetsiz ve etkin kaynak olabileceğini göstermiştir.

Sevim (2007), öğretmen adaylarının *çözeltiler ve kimyasal bağlanma* konularındaki temel kavramlarda sahip oldukları kavram yanlışlarını içeren kavramsal değişim metinleri hazırlamıştır. Hazırlanan bu metinler yardımıyla, öğrencilerin kavramsal değişimi ne ölçüde gerçekleştirdiklerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Bunun yanında metinlerin, sürecin hangi aşamasında daha etkili olduğunu belirlemiştir. Örnekleme, fen bilgisi öğretmenliği programında okuyan, genel kimya I-II dersini alan farklı üç şubedeki toplam 150 birinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. Rastgele seçilen iki sınıf deney grubunu oluştururken, diğer sınıf kontrol grubunu oluşturmuştur. Deney

grubuna ders öncesi ve sonrası olmak üzere kavramsal değişim metni uygulanırken, kontrol grubu normal öğretimlerine devam etmişlerdir. Ön testlerde gruplar arasında anlamlı bir fark tespit edilemezken, son testlerde ve geciktirilmiş son testlerde ise deney grubu lehine anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Aydın (2007), fen bilgisi öğretmenliği programı öğrencilerinin *geometrik optik* konusundaki kavram yanlışlarını tespit ederek, bu kavram yanlışlarını kavramsal değişim metinleriyle gidermeyi amaçlamıştır. Öncelikle 90 ikinci sınıf öğrencisine 19 maddelik üç aşamalı bir test ve klasik sınav uygulanarak, bu öğrencilerden rastgele seçilen 10 öğrenciyle de mülakat gerçekleştirilerek kavram yanlışları tespit edilmiştir. Bulgular incelendiğinde öğrencilerin *ışığın yayılması, kırılması ve yansması* konularında kavram yanlışlarına sahip oldukları görülmüştür. Bu işlemin ardından 90 öğrenciden oluşan örneklem iki gruba bölünerek deney ve kontrol grupları belirlenmiştir. Deney grubunda kavramsal değişim metinleri, kontrol grubunda geleneksel ders anlatım yöntemi uygulanmıştır. İşlemin ardından gruplara 19 soruluk son test uygulanmıştır. Sonuçta *geometrik optik* konusundaki kavram yanlışlarını gidermede, kavramsal değişim metinlerinin geleneksel ders anlatım yönteminden daha etkili olduğu görülmüştür.

Çaycı (2007), kavramsal değişim metinlerinin *Canlıların Sınıflandırılması* konusunda yer alan kavramları öğrenmelerine ve derse karşı tutumlarına etkisini incelemiştir. Bir üniversitenin sınıf öğretmenliği bölümündeki şubelerden biri deney (n=48), diğeri kontrol grubu (n=49) olarak seçilmiştir. Kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı deney grubunun son test puanları, kontrol grubu öğrencilerinin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Ancak iki grup arasında tutum puanları açısından bir farklılık oluşmamıştır. Çalışmadan bir ay sonra elde edilen kalıcılık puanları deney grubunda anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır.

Alkhalwaldeh (2007), 9. sınıf öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada insan dolaşım sisteminde geçen kavramların öğrenilmesinde kavramsal değişim metinlerinin etkisini araştırmıştır. Çalışmaya sosyo-ekonomik yapıları benzer ailelerden gelen toplam 73 kız öğrenci katılmıştır. Deney grubunda geliştirilen metinlerle öğretim yapılırken, kontrol grubunda geleneksel yöntem kullanılmıştır. Başlangıçta gruplar arasında bir fark olmazken, işlem sonrasında deney grubunun daha başarılı olduğu saptanmıştır.

Gürbüz (2008), *ısı-sıcaklık* konusundaki kavram yanlışlarının giderilmesinde kavramsal değişim metinlerinin etkisini araştırmıştır. Örnekleme iki farklı şubenin altıncı sınıf öğrencileri (n=51) oluşturmuştur. Deney grubunda kavramsal değişim metinleri kullanılırken,

kontrol grubunda geleneksel yöntem uygulanmıştır. Sonuçlar deney grubu öğrencilerinin daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur.

Durmuş (2009), kavramsal değişim metinleri ve deney yönteminin kavram yanlışlarını gidermeye etkisi olup olmadığını araştırmıştır. Çalışmada 4. sınıf fen ve teknoloji dersi “*Madde ve Değişim*” ünitesine ait bazı konular temel alınmıştır. Bu amaçla bir ilköğretim okulunun 4. sınıflarından deney 1, deney 2 ve kontrol grubunu oluşturacak olan üç sınıf tesadüfi olarak seçilmiştir. Örneklem grubunu 104 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma deneme modelinde olup uygulamalar 4. sınıf “*Madde ve Değişim*” ünitesi boyunca devam etmiştir. Deney 1 grubunda dersler deneyler yapılarak, deney 2 grubunda kavramsal değişim metinleri kullanılarak işlenmiştir. Kontrol grubunda ise dersler geleneksel yöntemle dayalı olarak düz anlatım ağırlıklı işlenmiştir. Araştırma sonucunda kavramsal değişim metinleri ve deney yönteminin, geleneksel öğretim yöntemine göre daha fazla başarı sağladığı görülmüştür.

Cerit Berber ve Sarı (2009), *iş, güç, enerji* konusuyla ilgili kavramların öğrenilmesinde kavramsal değişim metinlerinin etkisini araştırmışlardır. Örneklemi 10. sınıf (n=51) öğrencileri oluşturmaktadır. Ön test-son test desenli deneysel yöntem kullanılmış, deney ve kontrol grupları kurulmuştur. Kavramsal değişim metinleri deney grubunda, geleneksel öğretim yöntemi ise kontrol grubunda kullanılmıştır. Uygulama sonucunda deney grubu öğrencilerinin kavramları anlamada daha başarılı oldukları, derse karşı da olumlu bir tutum ortaya koydukları tespit edilmiştir.

Akbal (2009), lise kimya dersinde *mol* kavramının öğretiminde kavramsal değişim metinlerinin başarıyı nasıl etkilediğini araştırmıştır. Çalışma 9. sınıf (n=171) öğrencileriyle yürütülmüştür. Araştırmada ön test-son test kontrol grubu deneme modeli kullanılmıştır. Kontrol grubunda geleneksel yöntem, deney grubunda geliştirilen metinler kullanılarak ders işlenmiştir. Değerlendirme sonucunda kavramsal değişim metinlerinin kullanımının daha etkili olduğu görülmüştür.

Bayar (2009), kavramsal değişim metinlerinin, kavram yanlışlarının düzeltilmesi ve ders başarısına katkısını araştırmış ve ilgili yöntemlerin fen bilgisine yönelik tutumlara etkisini incelemiştir. Çalışmanın örneklemini Sakarya ili Akyazı ilçesinde bulunan iki farklı ilköğretim okulundaki üç farklı şubede öğrenim gören sekizinci sınıf öğrencisi (n=60) oluşturmuştur. Araştırma, geliştirilen metinlerin kullanıldığı iki deney grubu ve geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grubunda yürütülmüştür. Araştırma sonuçları iki deney grubu ve bir kontrol grubunun hem başarı hem tutum puanlarında bir farklılık olmadığını göstermiştir. Bunun yanında deney gruplarında kavramsal değişim metinleriyle çalışma türünün (bireysel-

grupla), grupların başarı puanları arasında anlamlı bir fark meydana getirmediği sonucuna varılmıştır.

Salem ve Ali (2010), 11. sınıf öğrencilerinin *hücresel solunum* kavramını anlamada, kavram haritaları ile beraber kavram değişim metinlerinin kullanımının etkisini araştırmışlardır. Geliştirilen test, toplam 70 kişiden oluşan iki 11. sınıf öğrencisine ön test, son test ve geciktirilmiş son test olarak uygulanmıştır. Deney grubunda (n=34) kavram haritaları eşliğinde kavramsal değişim metinleri kullanılırken, kontrol grubunda (n=36) geleneksel öğretim yapılmıştır. Sonuçlar, kavram haritalarıyla birlikte kullanılan kavramsal değişim metinlerinin, geleneksel öğretime göre iyi olduğunu göstermiştir.

Birinci Konur (2010), yapılandırmacı yaklaşıma dayalı 5E öğretim modeli içerisinde kullanılan kavramsal değişim metinlerinin, öğrencilerin *fiziksel ve kimyasal değişim* konusunu anlamalarına etkisini araştırmıştır. Örneklem sınıf öğretmenliği programı 1. sınıfında okuyan 90 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada yarı deneysel yöntem kullanılmış ve bir deney ve iki kontrol grubu kurulmuştur. Her gruptan 5'er olmak üzere toplam 15 öğretmen adayı ile yarı yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda, kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı deney grubu öğretmen adaylarının daha iyi anlamalar gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca deney grubu öğretmen adaylarının kavramsal değişim metinlerine karşı tutumlarının oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yılmaz (2010), kavram yanılgılarının giderilmesi ve öğrenci başarılarında kavramsal değişim metinlerinin etkisini araştırmıştır. Kullanılan yöntemin fizik dersine karşı olan tutuma etkisine, ayrıca başarı ve tutum arasında bir ilişkinin olup olmadığına bakmıştır. Örneklem, fen bilgisi öğretmenliği programında okuyan iki ayrı sınıftaki 123 öğrenciden oluşturulmuştur. Kavramsal değişim metinleri deney grubunda, geleneksel yöntem kontrol grubunda kullanılmış olup gruplar rastgele seçilmiştir. Sonuçta tutum ve başarı bakımından deney grubunun daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır.

Koparan ve diğerleri (2010), *kesirler* konusunda geliştirilen materyallerin 9. sınıf öğrencilerinin başarıları üzerine etkisini araştırmışlardır. Konu ile ilgili çalışma kâğıdı, kavramsal değişim metni ve iki aşamalı performans testi geliştirilmiştir. Yarı deneysel araştırma modelinin kullanıldığı çalışmada kontrol grubunda kesirler geleneksel yöntemle öğretilirken, deney grubunda çalışma kâğıtları ve kavramsal değişim metinleri kullanılmıştır. Performans testi 46 öğrenciden oluşan iki farklı sınıfa ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Sonuçta deney grubundaki materyallerin öğrencilerin başarısını artırdığı ortaya çıkmıştır.

Demirci (2011), 8. sınıf öğrencilerinin *asitler ve bazlar* konusuyla ilgili yanlışlarının belirlenmesi ve giderilmesinde kavram karikatürlerinin ve animasyonlarla desteklenen kavramsal değişim metnlerinin kullanılmasının etkililiğini araştırmıştır. Araştırma yarı deneysel yöntem ile yürütülmüş ve 8. sınıfta öğrenim gören toplam 60 öğrenci ile (30 deney, 30 kontrol) yürütülmüştür. Gruplar başlangıçta benzer başarı gösterirken, araştırma sonunda deney grubunun daha başarılı olduğu görülmüştür.

Yıldız ve diğerleri (2011), 4 aşamalı yapılandırmacı model temelinde geliştirilen materyallerin, *ondalık kesirler* konusunda öğrencilerin başarısına etkisini incelemiştir. Bu amaçla *ondalık kesirler* ile ilgili çalışma kâğıdı, kavramsal değişim metni ve benzetme haritası geliştirilerek 6. sınıf öğrencilerine (n=62) uygulanmıştır. Yarı deneysel yöntemin kullanıldığı araştırmada geliştirilen materyallerinin başarıyı artırdığı görülmüştür.

Beerenwinkel, Parchmann ve Grasel (2011), öğrencilerin *maddenin tanecikli yapısı* hakkındaki yaygın kavram yanlışlarının farkındalığı üzerinde kavramsal değişim metninin etkisini araştırmışlardır. Çalışma, 214 kişilik deneysel bir grupla değerlendirilmiştir. Öğrencilerin öğrenme durumları ön test-son test tasarımı aracılığıyla ölçülmüştür. Kavramsal değişim metnlerinin, öğrencilerin maddenin tanecikli yapısına dair yaygın kavram yanlışları hakkında farkındalığını artırdığını ve geleneksel metinlere kıyasla iyi sonuçlar verdiğini tespit etmişlerdir.

Şen (2011), *erime ve çözünme* konusunda kavramsal değişim metinleri ve ikili yerleşik öğrenme etkinliklerinin kavram yanlışlarının giderilmesine etkisini araştırmıştır. Ayrıca bilimsel düşünme yeteneklerinin başarıya ve motivasyona katkısını da değerlendirmiştir. Çalışma tek grup ön test-son test deseni olarak yürütülmüştür. Temel Kimya dersini alan 64 1. sınıf öğrencisi ile yürütülen çalışma sonunda kavramsal değişim metinleri ve ikili yerleşik öğrenme modelinin öğrenci başarısı ve motivasyonuna anlamlı bir katkısı olduğu görülmüştür.

Demirbaş, Tanrıverdi, Altınışık ve Şahintürk (2011), *çözeltiler* konusundaki kavram yanlışlarını gidermeyi amaçlamışlardır. Kırıkkale ve Ahi Evran Üniversitesi'nden 45 öğrencinin katıldığı çalışmada deney grubunda kavramsal değişim metinleri, kontrol grubunda geleneksel öğretim yöntemi kullanılmıştır. Yanlışların giderilmesinde kavramsal değişim metnlerinin belirgin şekilde daha verimli olduğu görülmüştür.

Kılıçoğlu (2011), *harita, ölçek, hava durumu, iklim, konum* kavramlarıyla ilgili yanlışları belirlemiş, bunların giderilmesinde kavramsal değişim metnlerinin etkisini araştırmıştır. Çalışma grubu 6. sınıfta okuyan farklı iki şubedeki öğrencilerden kurulmuştur. Yarı deneysel

yöntemin eşitlenmemiş kontrol gruplu deseni kullanılmış ve deney grubunda (n=31) kavramsal değişim metinleri, kontrol grubunda (n=30) programa dayalı öğretim yöntemi uygulanmıştır. Sonuçta ön testte gruplar arasında bir farklılık çıkmazken, son testte deney grubunun daha başarılı olduğu görülmüştür.

Altuntaş Aydın (2011), kavramsal değişim metinleri ile modelin birlikte kullanılmasının *atomun yapısı* ile ilgili yanılgıları düzeltmeye etkisini araştırmıştır. Çalışmada yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. Çalışma iki 7. sınıf şubesindeki 46 öğrenci ile yürütülmüştür. Deney grubunda kavramsal değişim metinleri ve model kullanılırken, kontrol grubunda geleneksel yöntemle ders anlatımı yapılmıştır. Uygulama öncesinde gruplar arasında bir fark tespit edilmezken, son testte deney grubu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Akbaş ve diğerleri (2012), *iklim ve hava durumu* kavramlarına ait yanılgılarının giderilmesinde kavramsal değişim yaklaşımının etkisini araştırmışlardır. Örneklem bir lisenin 9. sınıfında okuyan iki şubeden oluşturulmuştur. Yarı deneysel yöntemin kullanıldığı araştırmada kontrol ve deney grubu oluşturulmuştur. Kavramsal değişim metinleri ile kavram haritaları deney grubunda, geleneksel yöntem kontrol grubunda kullanılmıştır. Ön test sonuçları anlamlı bir farka işaret etmezken, son testte deney grubunun anlamlı düzeyde başarılı olduğu görülmüştür.

Şeker (2012), analogi destekli olarak hazırlanan kavramsal değişim yaklaşımına dayalı öğretimin 8. sınıf öğrencilerin kimyasal bağlarla ilgili kavramları anlamalarına etkisini incelemiştir. Çalışmaya iki ayrı sınıftaki elli öğrenci alınmıştır. Çalışma için iki grup oluşturulmuştur. Gruplar üç sınıf içerisinden rastgele seçilmiştir. Deney grubunda analogilerle desteklenen kavramsal değişim metinleri, kontrol grubunda ise geleneksel yöntem kullanılmıştır. Sonuçlar, yapılandırmacı yaklaşımın öğretimde daha etkili olduğunu göstermiştir.

Ural Keleş ve Aydın (2012), fen ve teknoloji dersi "*Canlıları Sınıflandırılım*" ünitesinin öğretilmesinde kavramsal değişim metinlerinin etkisini araştırmışlardır. Bu amaçla deney grubunda geliştirilen metinler kullanılmış, kontrol grubunda öğretim programına göre dersler yürütülmüştür. Örneklemi 5. sınıfta öğrenim gören 48 öğrenci oluşturmuştur. Ön testte anlamlı fark çıkmazken, son testler deney grubunun daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur.

Akbaş ve Uzunöz (2013), lise 1. sınıf öğrencilerinin *nem* kavramına ilişkin yanılgılarını kavramsal değişim yaklaşımına dayalı materyallerle gidermeyi amaçlamışlardır. Örneklemi, lise 1. sınıf öğrencilerinin bulunduğu iki şube oluşturmuştur. Şubeler kontrol ve deney grubu

olarak atanmış, araştırmada yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. Deney grubunda kavramsal değişim metinleri ve kavram haritaları kullanılırken, kontrol grubunda geleneksel yöntem kullanılmıştır. Ön testte gruplar arasında bir fark olmadığı, son testte deney grubunun daha başarılı olduğu görülmüştür.

Şahin, Bülbül ve Durukan (2013), *gök cisimleri* konusundaki kavram yanlışlarının giderilmesinde kavramsal değişim metinlerinin etkisini incelemiştir. Araştırma 7. sınıf (n=22) öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Deneysel yöntemin kullanıldığı çalışmada on iki kavram karikatürü hazırlanmıştır. Öğretim materyali kavramsal değişim metinleriyle desteklenerek uygulanmıştır. Kavramsal değişim metinleriyle gerçekleştirilen öğretimden sonra, kavram yanlışlarının önemli ölçüde giderildiği tespit edilmiştir.

Gürefe ve diğerleri (2014), kavramsal değişim metinlerinin öğrencilerin *yükseklik* kavramını öğrenmeleri ve kavram yanlışlarının giderilmesi üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmanın örneklemini, 5. sınıfta öğrenim gören 80 öğrenci oluşturmuştur. İki ayrı okuldan, derslerde kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı deney grubu ve geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu olmak üzere ikişer sınıf belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış deneysel desenin kullanıldığı araştırmanın sonucunda deney grubu öğrencilerinin daha başarılı olduğu tespit edilmiştir.

Aladağ ve Yılmaz (2014), ilkökul 4. sınıf SOSYAL BİLGİLER "*Geçmişimi Öğreniyorum*" ünitesinde geçen kavramların öğretimini, kavramsal değişim metinleri kullanarak gerçekleştirmiştir. Zayıf deneysel desenlerden tek grup ön test-son test deseninin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunu 15 öğrenci oluşturmaktadır. Sonuçta metinlerin yanlışları gidermede etkili olduğu görülmüştür.

Yıldırım (2016), ilkökul 4. sınıf Sosyal Bilgiler "*İnsanlar ve Yönetim*" ünitesindeki "*millî egemenlik, millî bağımsızlık, demokrasi, kamuoyu, yönetim*" kavramları ile ilgili yanlışları tespit etmiş, bunların giderilmesinde ve akademik başarıda kavramsal değişim metinlerinin etkisini araştırmıştır. Karma yöntemin kullanıldığı çalışmada veriler yarı deneysel desen ve mülakatlar yardımıyla toplanmıştır. Çalışma grubunu 95 4.sınıf öğrencisi (30 deney grubu, 30 kontrol grubu ve 35 nitel çalışma grubu) oluşturmaktadır. Analizler sonucunda hem akademik başarı hem de kavram yanlışlarının giderilmesi noktasında kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı deney grubu lehine anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Öner Armağan (2011), kavramsal değişim metinlerinin akademik başarı üzerindeki etkililiğini meta analiz yöntemiyle ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmada yayınlanmış ve yayınlanmamış 42 çalışmanın etki büyüklüğü analiz edilmiştir. Kavramsal değişim metinlerine

ait genel etki büyüklüğü 1.18 olarak hesaplanmıştır. Bu değerin Cohen kriterlerine göre büyük bir etki büyüklüğü olduğu tespit edilmiştir. Analiz sonucunda kavramsal değişim metinlerinin, geleneksel öğretim yöntemine göre daha etkili olduğu bulunmuştur.

Görüldüğü gibi literatürde birçok ders ve konu alanında öğrencilerin sahip oldukları yanlışlara yönelik çalışmalar mevcuttur. Kavramsal değişim metinleriyle ilgili, alanda ulaşılan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların genel olarak, öğrencilerin ilkokuldan üniversiteye kadar çeşitli konularda birçok kavram yanlışlığına sahip olduklarını göstermekte ve bunların giderilmesinde kavramsal değişim yaklaşımı içinde yer alan kavramsal değişim metinlerinin geleneksel öğretim yöntemlerine göre etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan bu araştırmada ise, çalışma grubu olarak üzerinde yeterli miktarda çalışma yapılmadığı düşünülen ilkokul öğrencileri seçilmiş, kavramsal değişim yaklaşımı ilkelerine göre hazırlanan kavramsal değişim metinlerinin, geleneksel öğretim yöntemine kıyasla öğrenci başarısı üzerindeki etkisi incelenmiştir.

3. YÖNTEM

Araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama süreci, veri toplama araçları ve elde edilen verilerin analizinde kullanılan istatistiksel tekniklere bu bölümde yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

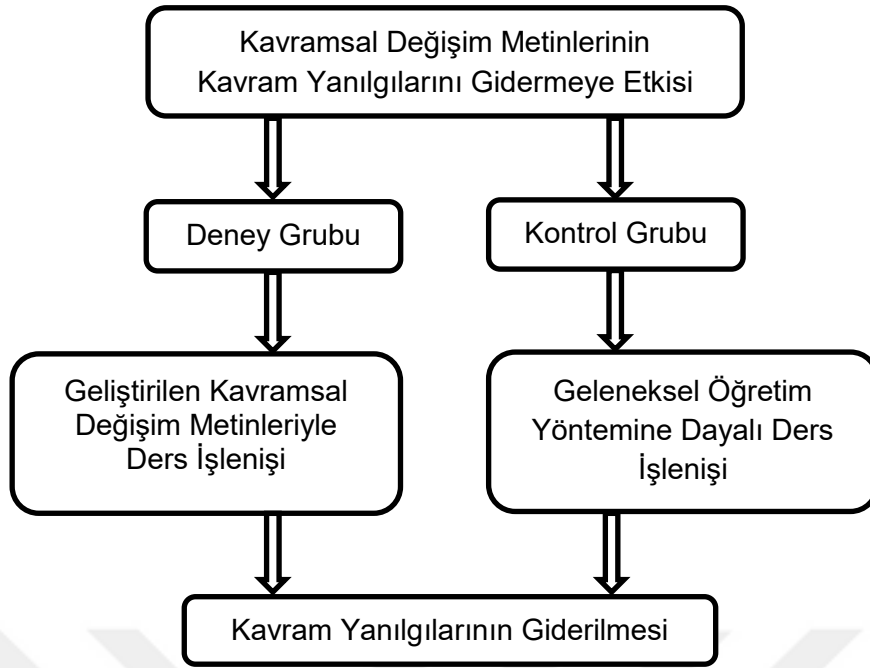
Kavramsal değişim metinlerinin öğrencilerin “*anayasa, bağımsızlık, cumhuriyet, demokrasi, devlet, kamuoyu, merkezi yönetim, millî egemenlik, yerel yönetim*” kavramlarına yönelik yanılgılarının giderilmesine etkisi üzerine yapılan bu araştırmada yarı deneysel modellerden eşitlenmemiş kontrol gruplu öntest-sontest deseni kullanılmıştır. Bu desene özellikle eğitim alanındaki araştırmalarda, tüm değişkenlerin kontrol altına alınamadığı durumlarda başvurulmaktadır (Cohen, Manion ve Marrison, 2000). Bu yöntemde deneklerin yansız atama yoluyla eşitlenmeleri için özel bir çaba sarf edilmemekte, deneklerin benzer özellik taşımalarına mümkün olduğunca dikkat edilmektedir. Yine bu desende hangi grubun deney, hangi grubun kontrol grubu olacağına tarafsız bir seçimle karar verilmektedir (Karasar, 1999). Araştırmanın deseni ile ilgili bilgilere Tablo 2’de yer verilmiştir:

Tablo 2. Araştırmanın Deneysel Deseni

GRUPLAR	ÖN TEST	DENEYSEL İŞLEM	SON TEST
Deney grubu	İYÜBT	Geliştirilen Kavramsal Değişim Metinleriyle Ders İşlenişi	İYÜBT
Kontrol grubu	İYÜBT	Geleneksel Öğretim Yöntemine Dayalı Ders İşlenişi	İYÜBT

(İYÜBT: İnsanlar ve Yönetim Ünitesi Başarı Testi)

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmada iki ayrı grup seçilmiş ve grupların seçimi tarafsız olarak gerçekleştirilmiştir. Ön testte gruplara araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan *İnsanlar ve Yönetim Ünitesi Başarı Testi (İYÜBT)* uygulanmıştır. Deneysel işlem bölümünde, araştırmacı tarafından geliştirilen kavramsal değişim metinleri deney grubunda kullanılmıştır. Kontrol grubunda ise dersler geleneksel öğretim yaklaşımı çerçevesinde yürütülmüştür. Son testte ise öğrencilere ön testte kullanılan başarı testi uygulanarak süreç tamamlanmıştır. Araştırmanın işlem basamakları Şekil 1’de verilmiştir:



Şekil 1. Araştırmanın İşlem Basamakları

3.2. Çalışma Grubu

Çorum'da bir ilkokulun dördüncü sınıfında öğrenim gören farklı şubelerdeki 46 öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Uygulama 2014-2015 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde yapılmıştır. Şubelerden biri kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı deney grubu (n=23), diğeri geleneksel öğretimin yapıldığı kontrol grubu (n=23) olarak seçilmiştir. Çalışmanın yürütüldüğü deney ve kontrol grupları seçilirken, araştırmacı tarafından geliştirilen *İnsanlar ve Yönetim Ünitesi Başarı Testi (İYÜBT)* ön test olarak uygulanmıştır. Araştırmanın yürütüldüğü okuldaki dördüncü sınıf şubelerine (8 şube) başarı testinin ilk uygulaması yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, ortalamaları birbirine yakın ve aralarında anlamlı fark bulunmayan ($p=.787$; $p>.05$) iki sınıftan biri olan 4-F deney grubu, 4-B ise kontrol grubu olarak kura yoluyla rastlantısal bir şekilde atanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen *Kavram Belirleme Formu (KBF)* ile *İnsanlar ve Yönetim Ünitesi Başarı Testi (İYÜBT)* kullanılmıştır.

3.3.1. Kavram Belirleme Formu (KBF)

Öncelikle “İnsanlar ve Yönetim” ünitesine ait kavramlar taranarak bir form oluşturulmuştur. Kavramlar farklı yayınevlerine ait iki Sosyal Bilgiler ders kitabı ile Sosyal Bilgiler Öğretim Programı taranarak belirlenmiştir. Oluşturulan *Kavram Belirleme Formu (KBF)* daha önce 4. sınıf okutmuş 40 sınıf öğretmene, öğrencilerin kavramları öğrenme derecelerini belirlemek üzere uygulanmıştır. Öğretmenlerin verdiği cevaplar incelenerek, her kavramın öğrenciler tarafından öğrenilme düzeyleri (kolay-orta güçlükte-zor) tespit edilmiştir. “Kolay” ifadesinin karşılığı 1 (bir) puan, “orta güçlükte” ifadesinin karşılığı 2 (iki) puan ve “zor” ifadesinin karşılığı da 3 (üç) puan olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerden elde edilen 40 adet form incelenerek, her kavrama ait ortalama bir puan elde edilmiştir. Öğretmenlerin değerlendirmesi sonucu elde edilen puanlar sıralanarak *en fazla yanılığa* yaşanan ve *öğrenilmesinde zorluk çekilen* 9 kavram belirlenmiş, bunlar için kavramsal değişim metinlerinin hazırlanmasına karar verilmiştir. Her bir kavrama ait ortalama puanlar Tablo 3’te verilmiştir:

Tablo 3. Kavram Güçlük Düzeyi Puanları

Madde No	KAVRAM	Güçlük Düzeyi Puanı	Madde No	KAVRAM	Güçlük Düzeyi Puanı
1	Kamu	2.6	15	Yönetim	1.7
2	Kamuoyu	2.6*	16	Medya	1.7
3	Anayasa	2.4*	17	Milletvekili	1.7
4	Yasa	2.3	18	TBMM	1.6
5	Egemenlik	2.3	19	Vali	1.6
6	Millî Egemenlik	2.2*	20	Vatandaşlık	1.6
7	Devlet	2.2*	21	Kaymakam	1.6
8	Merkezî Yönetim	2.2*	22	Belediye Başkanı	1.5
9	Demokrasi	2.1*	23	Millet	1.5
10	Yerel Yönetim	2.0*	24	Özgürlük	1.4
11	Bağımsızlık	1.9*	25	Seçim	1.4
12	Cumhuriyet	1.9*	26	Sorumluluk	1.4
13	Yargı	1.8	27	Hak	1.3
14	Vergi	1.8	28	Muhtar	1.2

(*): Deneysel işlem için seçilen ve kavramsal değişim metni hazırlanan kavram

Tablo 3’teki güçlük düzeyi puanları referans alınarak (*) işareti taşıyan kavramlar seçilmiş ve deneysel işlem bu kavramlarla sınırlandırılmıştır. Tablodaki *kamu-kamuoyu*,

egemenlik-millî egemenlik kavram çiftleri arasında tercih yapılırken de, kavramlar arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Örneğin *kamuoyu* (bir konuyla ilgili halkın genel düşüncesi) ve *kamu* (bir ülkedeki halkın bütünü) birbiriyle ilişkili ve iç içe geçmiş iki kavramdır ancak burada *kamuoyu* kavramı seçilerek bu kavrama yönelik kavramsal değişim metni hazırlanmıştır. Çünkü *kamuoyu* kavramı açıklanırken *kamu* kavramının da açıklanması zorunluluğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bunun dışında ilgili kavramların literatürde çeşitli araştırmalara konu olması da seçilmelerindeki bir başka önemli gerekçeyi oluşturmaktadır.

3.3.2. İnsanlar ve Yönetim Ünitesi Başarı Testi (İYÜBT)

4. sınıf öğrencilerinin kavram yanlışlarının giderilmesinde kavramsal değişim metinlerinin etkisini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından *İnsanlar ve Yönetim Ünitesi Başarı Testi (İYÜBT)* geliştirilmiştir. Testin hazırlanması aşamasında öncelikle ilgili üniteye geçen kavramlar kullanılarak *Kavram Belirleme Formu (KBF)* oluşturulmuştur. Form aracılığıyla öğretmenlerin yaygın kavram yanlışlığı olduğunu düşündükleri 9 kavram (*anayasa, bağımsızlık, cumhuriyet, demokrasi, devlet, kamuoyu, merkezî yönetim, millî egemenlik, yerel yönetim*) tespit edilmiştir. Başarı testi hazırlanırken, literatürde konuyla ilgili kavram yanlışları ve araştırmacının deneyimi sonucu elde ettiği yanlışlı ifadeler, soruların seçeneklerine doğru cevabın yanı sıra çeldirici olarak yerleştirilmiştir.

Kavramsal değişim metinlerinin etkililiğini sınamak amacıyla, ilk aşamada her kavram için üçer tane olmak üzere toplam 27 çoktan seçmeli sorudan oluşan bir deneme formu hazırlanmıştır. Ölçme aracı hazırlanırken dört ölçme-değerlendirme uzmanının desteği alınmış ve uzmanlardan gelen geribildirimlere göre araştırmacılar tarafından teste düzenlemeler yapılmıştır. Ölçme aracının kapsam ve görünüş geçerliliğini almak için üç ölçme-değerlendirme uzmanının ve iki Sosyal Bilgiler öğretmenin görüşüne başvurularak başarı testine son şekli verilmiştir. Hazırlanan deneme formu 4 (n=60), 5 (n=60) ve 6. (n=60) sınıf öğrencilerine olmak üzere toplamda 180 öğrenciye pilot çalışma olarak uygulanmıştır.

Ölçme aracı olarak kullanılacak testin geçerlik, güvenirlik ve kullanılabilirlik özelliklerinin ne derecede iyi olduğu geliştirme aşamasında ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada kullanılan *İnsanlar Yönetim Ünitesi Başarı Testi (İYÜBT)*, ilk etapta 27 soru olarak hazırlanmış ve madde analizleri sonucu geliştirilerek 18 soruyla son şeklini almıştır. Geliştirilen başarı testinin Cronbach α iç tutarlılık katsayısı 0.71 olarak bulunmuştur. Pallant (2005)'a göre ideal bir ölçeğin Cronbach α iç tutarlılık katsayısının 0.70'in üzerinde olması gerekmektedir. Bu sebeple başarı testinin iç tutarlılığının yeterli düzeyde olduğu ifade edilebilir. Testte öğrencilerin aldığı en düşük not puan olarak 4 (1 doğru), en yüksek not puan olarak 89 (24 doğru)'dur. Test puanlarının aritmetik ortalaması ise 41 olarak bulunmuştur. Teste konulacak

maddeler için aşağıdaki değerler genel ölçüt olarak kabul edilir (Crocker ve Algina, 1986).

Madde ayıricılık gücü;

- 0.19 ve daha küçük maddeler teste konulmaz.
- 0.20-0.29 arasında olanlar teste düzeltilerek konulabilir.
- 0.30 ve daha büyük olanlar teste aynen konulabilir.

Deneme formunun uygulanmasının sonrasında madde analizleri yapılarak nihai başarı formunda kullanılacak sorular belirlenmiştir. Aşağıdaki tabloda soru maddelerinin güçlük ve ayırt edicilik değerleri verilmiştir:

Tablo 4. Test Maddelerinin Güçlük (Pj) ve Ayırt Edicilik (rjx) Değerleri

KAVRAM	Soru No	Pj	rjx
Anayasa	17*	0.62	0.68
	26*	0.46	0.53
	21	0.20	0.02
Bağımsızlık	4*	0.39	0.40
	5*	0.28	0.30
	2	0.86	0.23
Cumhuriyet	18*	0.29	0.23
	22*	0.28	0.34
	27	0.29	0.28
Demokrasi	8*	0.51	0.72
	10*	0.31	0.23
	12	0.26	0.04
Devlet	20*	0.36	0.30
	23*	0.21	0.21
	13	0.46	0.28
Kamuoyu	19*	0.46	0.62
	24*	0.36	0.43
	3	0.64	0.51
Merkezî Yönetim	11*	0.29	0.45
	16*	0.37	0.40
	6	0.59	0.53
Millî Egemenlik	15*	0.51	0.38
	27*	0.51	0.51
	14	0.53	0.34
Yerel Yönetim	9*	0.44	0.49
	25*	0.46	0.40
	1	0.35	0.36

(*) : İYÜBT formuna seçilen sorular

Madde analizlerinde sıklıkla kullanılan iki istatistik *madde güçlüğü* ve *madde ayırt ediciliğidir*. Yetenek ve başarı testi gibi bilgi ve beceri ölçen testlerde yer alan maddelerin doğru cevaplanma oranını gösteren madde güçlüğü, madde seçiminde bir ölçüt olarak kullanılır. Madde güçlüklerinin 50 civarında olması beklenirken, testlerde görece kolay ve zor maddelere de yer verilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2012). Tablo 4'ten test maddelerinin ayrı ayrı güçlük derecelerine bakıldığında, kolaydan zora her tür test maddesinin var olduğu ve güçlük derecelerinin 0.20 ile 0.86 arasında değiştiği görülmektedir. Bunun yanında test geliştirmede maddenin, ölçülen nitelik yönünden bireyleri ayırmasının bir ölçüsü olarak ayıricılık gücü indeksi kullanılır. Maddelerin, o maddeyle ölçülen niteliğe sahip olanları ve olmayanları ayırması beklenir. Bu durum ölçülmek istenen niteliğe sahip olanların maddeyi doğru cevaplamaları, bu niteliğe sahip olmayanların ise yanlış cevaplamaları veya soruyu boş bırakmaları anlamına gelmektedir (Baykul, 2000). Tablo 4 bu açıdan değerlendirildiğinde, test maddelerinin ayırt edicilik indekslerinin 0.02 ile 0.72 arasında değiştiği görülmektedir. Yine literatürde madde ayıricılık indeksi 0.30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, ancak ihtiyaç duyulduğunda 0.20 ile 0.30 arasında kalan maddelerin düzeltilerek teste alınabileceği ifade edilmektedir (Büyüköztürk, 2004). İnsanlar ve Yönetim Ünitesi Başarı Testi (İYÜBT) geliştirilirken her kavram için hazırlanan 3'er sorunun madde analizi yapılarak her kavram için en iyi değerlere sahip ikişer soru seçilerek toplamda 18 soru ile başarı testine son şekli verilmiştir. Yukarıdaki tablodan seçilerek *İnsanlar ve Yönetim Ünitesi Başarı Testi (İYÜBT)* oluşturulmasında kullanılan sorular 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 15, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26 ve 27 numaralı sorulardır. Seçilen sorular içerisindeki 10 (demokrasi), 18 (cumhuriyet) ve 23 (devlet) numaralı soruların ayırt edicilik güçleri 0.20-0.29 arasında olduğu için bunların madde köklerinde ve seçeneklerindeki çeldiricilerde düzeltmeler yapılmıştır. Testin son hâliyle ortalama ayırt ediciliği 0.43, testin ortalama güçlüğü ise 0.41'dir. Bu değerler testin kullanılabilir olduğunu göstermektedir. 18 sorudan oluşan nihai test, deney ve kontrol gruplarına ön test olarak, çalışma bitiminde de son test olarak uygulanmıştır.

3.4. Kavramsal Değişim Metinlerinin Geliştirilmesi

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler derslerinde çok fazla kullanılmayan kavramsal değişim metinleri kullanılmış ve uygulama öncesi metinler kurallara uygun olarak yazılarak, her kavram için en nitelikli metinlerin ortaya konulmasına gayret edilmiştir. Kavramsal değişim metinleri geliştirilirken öncelikle öğretim materyali olarak kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı tez ve makaleler incelenerek bu metinlerin nasıl hazırlandığı, hazırlanırken nelere dikkat edilmesi gerektiği ve uygulama aşamalarının neler olduğu konusunda teorik bilgiler elde edilmiştir. Daha sonra bu kaynaklardaki kavramsal değişim metin örnekleri ayrı ayrı

incelenerek ne tür bölümlerin olduğu, bu bölümlerde nelerin yazıldığı, genel itibarıyla metinlerin yapısı hakkında her kaynaktan bilgi toplanmıştır. Ayrıca “*anayasa, bağımsızlık, cumhuriyet, demokrasi, devlet, kamuoyu, merkezî yönetim, millî egemenlik, yerel yönetim*” kavramlarıyla ilgili metinler hazırlanacağı için, bu kavramlara yönelik ayrı bir literatür taraması da yapılmıştır. Bu taramada gerek tezler, gerek ders kitapları ve gerekse makalelerde konuyla ilgili kavram yanılgıları incelenerek, yanılgılarla ilgili notlar alınmış ve kavramsal değişim metinlerinin hazırlanmasında kullanılmıştır.

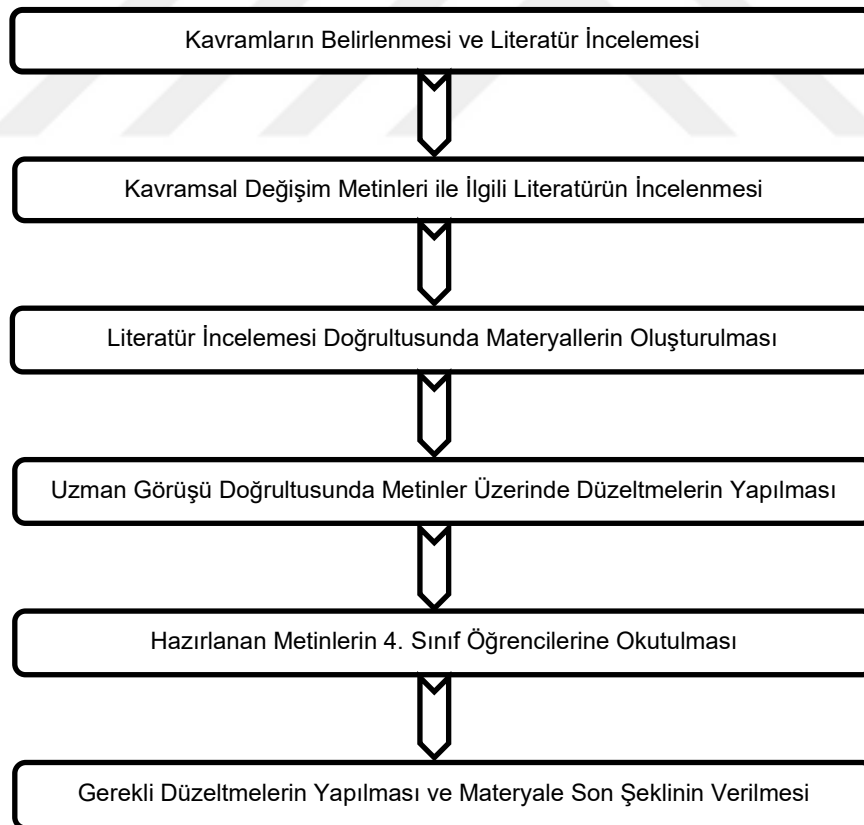
Kavram yanılgılarını gidermek için gerçekleştirilmesi gereken durumları Posner ve diğerleri (1982) dört maddede toplamışlardır:

- I. Yetersizlik
- II. Anlaşılabilirlik
- III. Mantıklılık
- IV. Verimlilik

Metinlerin içeriği hazırlanırken yukarıdaki şartlara uymaya gayret edilmiş ve ilk olarak *yetersizlik* aşaması dikkate alınarak, öğrencilerin belirlenen kavramlara yönelik fikirlerini ve yanılgılarını ortaya çıkarmak için onlara çeşitli sorular yöneltilmiştir. Öğrencilere, metinlerin başında sorulan bu soruların hemen arkasından mevcut kavram yanılgıları verilmiş ve öğrencilerin bunlar üzerinde tartışmaları ve düşünceleri sağlanmıştır. Bu tartışmalar sonucunda öğrencilerde bulunan kavram yanılgılarının sebepleri açıklanmaya çalışılmıştır. Böylece öğrencilere var olan kavram yanılgıları hissettirilip, onların bu kavramlardan hoşnutsuz olmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Metinlerin içeriği hazırlanırken ikinci işlem olarak *anlaşılabilirlik* aşamasında, konularla ilgili yeni kavramlar öğrencilere sunulurken, öğrencilerin yanlış fikirlerinin yerine koyabilecekleri bilimsel olarak doğru olan fikirler verilmiştir. Bu aşamada seçilen örneklerin öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri türden olmasına dikkat edilmiştir. Metinlerin içeriği hazırlanırken üçüncü işlem olarak *mantıklılık* aşamasında, verilen yeni kavramların, öğrencilerin sahip olduğu kavramlarıyla uyumlu ve mevcut problemlerini çözebilme kapasitesine sahip olmasına dikkat edilmiştir. Metinlerin içeriği hazırlanırken son aşama olan *verimlilik* aşamasında, öğrencilerin öğrendikleri yeni kavramları kullanabilmelerine imkân sağlamak amacıyla her metnin sonunda “*Birlikte Düşünelim*” adı altında bir bölüm hazırlanmıştır. Bu bölümde öğrencilere ilgili kavramlara yönelik bir metin verilmiş, bu metnin sonuna da çeşitli değerlendirme soruları konulmuştur. Bu sayede öğrencilerin öğrendikleri yeni kavramları test etme ve değerlendirme imkânı bulmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda “*anayasa, bağımsızlık, cumhuriyet, demokrasi, devlet, kamuoyu, merkezî yönetim, millî egemenlik, yerel yönetim*” kavramları ile ilgili ayrı ayrı metinler oluşturulmuştur. Hazırlanan metinlerde yer alan bilgi ve

örneklerde bilimsel hatalar olmaması için metinler alanında uzman öğretim üyelerine ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerine okutularak görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerin ve uzmanların geribildirimleri neticesinde metinler tekrar değerlendirilmiş ve üzerinde çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Bunların yanı sıra metinler, öğrencilerin düzeyine uygunluğu açısından değerlendirilmek amacıyla ilkokul 4. sınıfta öğrenim gören 5 öğrenciye okutulmuştur. Öğrencilerden okudukları metinlerde anlamakta zorlandıkları kısımları yazmaları, anlayamadıkları kelimeleri işaretlemeleri istenmiştir. Öğrencilerden alınan geribildirimler doğrultusunda metinler üzerinde bazı düzeltmeler yapılmıştır. Örneğin bazı öğrenciler cümlelerin çok uzun olduğunu belirtirken, bazıları anlamadıkları kelimeler olduğunu, bazıları da görsel olarak metinlerin zenginleştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bütün geribildirimler incelenip dikkate alınarak kavramsal değişim metinlerine (Ek: 3) son şekli verilmiştir.

Ayrıca bu metinlerde okunabilirliği, görselliği artırmak ve dikkat çekilmek istenen ifadeler için çeşitli yönergeler, renklendirmeler ve açıklayıcı şekiller kullanılmıştır. Bu şekilde hazırlanan metinler deney grubu öğrencilerine sunulmuştur. Kavramsal değişim metinlerinin geliştirilme aşamaları Şekil 2’de özetlenmiştir:



Şekil 2. Materyalin Geliştirilme Aşamaları

3.5. Uygulama Aşamaları

Bu çalışma, 2014-2015 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde bir ay boyunca Çorum il merkezinde bulunan bir ilkokulun 4. sınıfında bulunan toplam 46 öğrenciyle yürütülmüştür. Çalışmada, “*anayasa, bağımsızlık, cumhuriyet, demokrasi, devlet, kamuoyu, merkezi yönetim, millî egemenlik, yerel yönetim*” kavramlarıyla ilgili olarak kavramsal değişim metinlerinin kullanılmasının kavram yanlışlarının giderilmesindeki etkisi araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda deney grubunda kavramsal değişim metinleri, kontrol grubunda geleneksel öğretim yöntemi kullanılmıştır. Gruplar arasında başarı düzeyleri açısından anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla, uygulamadan iki hafta önce *İnsanlar ve Yönetim Ünitesi Başarı Testi (İYÜBT)* grupların her ikisine de aynı gün içerisinde ön test olarak uygulanmış ve analizleri yapılmıştır. Uygulanan testin ders notlarını hiçbir şekilde etkilemeyeceği öğrencilere test öncesi anlatılmıştır. Dört hafta süresince öğretim programına uygun olarak gerçekleştirilen uygulamalarda sırası geldikçe hazırlanan materyaller deney grubunda kullanılmıştır. Uygulamanın süresi tasarlanırken, dersin yürütülmesine ilişkin hazırlanan yıllık plana uyulmaya çalışılmıştır.

Araştırmacı da bir ilkokulda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Deneysel çalışmayı kendi kurumunda yapmayı tercih etmeyerek, kendisinden kaynaklanabilecek yanlışlıkların sonuçların güvenilirliğini azaltmasını engellemeyi amaçlamıştır. Bu sebeple deneysel çalışma Çorum’da bir ilkokulda gerçekleştirilmiş ve gruplar kura yoluyla seçilmiştir. Deney grubundaki uygulamalar, araştırmacının rehberliğinde ilgili sınıfın kendi sınıf öğretmeni tarafından yürütülmüştür. Bu noktada araştırma sonuçlarının sağlıklı olması için öğretmenden kaynaklı hatalara yönelik birtakım tedbirlere başvurulmuştur. Gruplara bir deneysel çalışma içinde buldukları ve başarılarının kıyaslanacağı bildirilmemiştir. Sonuçların bilimsel bir çalışmada kullanılacağı, öğretmen ve öğrenci bilgilerinin gizli tutulacağı açıklanmıştır. Özellikle kontrol grubunun deney grubu ile bir rekabete girerek çalışmanın sonuçlarını zayıflatmalarını engellemek için kontrol grubu öğretmen ve öğrencilerine bilgi verilmemiştir. Dolayısıyla her iki sınıfta da derslerin olabildiğince doğal akışında seyretmesine gayret edilmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler özelliklerine uygun istatistiki tekniklerle veri analizi programı kullanılarak çözümlenmiştir. Grupların test puanlarını analiz etmeden önce, verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığı kontrol edilmiştir. Bu amaçla grupların varyans homojenliği Levene testi ile ölçülmüştür. Levene testi sonucunda anlamlı farklılık belirlenmediğinde,

grupların kendi içindeki değerlendirmeler için *ilişkili örneklem t-testi (paired sample t-test)*, gruplar arasındaki değerlendirmeler için de *ilişkisiz örneklem t-testi (independent sample t-test)* kullanılmıştır.



4. BULGULAR

Elde edilen bulgular araştırmanın alt problemleri doğrultusunda sunulmuştur.

4.1. Birinci Alt Problem Bulguları

Araştırmanın birinci alt problemini “*Kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı deney grubu ile geleneksel öğretim yapıldığı kontrol grubunun ön test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?*” sorusu oluşturmaktadır. Gruplara uygulanan başarı testi sonuçları Tablo 5’te verilmiştir:

Tablo 5. Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

GRUP	N	\bar{X}_o	S	sd	t	p
Deney	23	10.00	2.59	44	-0.272	.787*
Kontrol	23	10.22	2.83			

*p<.05

Tablo 5’te grupların ön test sonuçlarına bakıldığında, deney grubunun ortalamasının $\bar{X}_{\text{öntestdeney}}=10.00$, kontrol grubunun ortalamasının $\bar{X}_{\text{öntestkontrol}}=10.22$ olduğu görölmektedir. Bu sonuçlara göre ön test puanları, gruplar arasında anlamlı bir farka işaret etmemektedir ($t_{(44)}=-0.272$; $p>.05$). Bu bulgu deneysel işlem öncesinde grupların ön bilgilerinin denk olduğunu göstermektedir.

4.2. İkinci Alt Problem Bulguları

İkinci alt problemi “*Kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı deney grubu ile geleneksel öğretim yapıldığı kontrol grubunun son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?*” sorusu oluşturmaktadır. Gruplara uygulanan başarı testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir:

Tablo 6. Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

GRUP	N	\bar{X}_s	S	sd	t	p
Deney	23	14.35	2.84	44	3.787	.000*
Kontrol	23	11.65	1.90			

*p<.05

Tablo 6’da grupların son test sonuçlarına bakıldığında, deney grubunun ortalamasının $\bar{X}_{\text{son test deney}}=14.35$, kontrol grubunun ortalamasının $\bar{X}_{\text{son test kontrol}}=11.65$ olduğu görülmektedir. Son test puanları deney grubu lehine anlamlı bir farka işaret etmektedir ($t_{(44)}=3.787$; $p<.05$). Bu duruma göre kavramsal değişim metinlerini kullanan öğrencilerin başarısı, diğer gruptaki öğrenci başarısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Son test puanlarında elde edilen bu farka ilişkin hesaplanan etki büyüklüğü değeri ($\eta^2=24.5$) *yüksek* düzeydedir.

4.3. Üçüncü Alt Problem Bulguları

Üçüncü alt problemi “*Kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı deney grubunun ön test-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?*” sorusu oluşturmaktadır. Gruba uygulanan başarı sonuçları Tablo 7’de verilmiştir:

Tablo 7. Deney Grubu Test Puan Erişilerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

DENEY GRUBU	N	\bar{X}	$\bar{X}_{\text{erişi}} (\bar{X}_s - \bar{X}_ö)$	S	sd	t	p
Ön test		10.00		2.59			
Son test	23	14.35	4.35	2.84	22	-5.036	.000*

* $p<.05$

Tablo 7’de deney grubunun ön test ortalamasının $\bar{X}_{\text{öntest deney}}=10.00$ ve son test ortalamasının $\bar{X}_{\text{son test deney}}=14.35$ olduğu görülmektedir. Ortalamalara ilişkin fark ($\bar{X}_s - \bar{X}_ö$) 4.35’tir. Bu durum kavramsal değişim metinlerinin, deney grubu öğrencilerinin başarılarını anlamlı şekilde artırdığını göstermektedir ($t_{(22)}=-5.036$; $p<.05$). Deney grubunda son testte elde edilen anlamlı farka ilişkin hesaplanan etki büyüklüğü değeri ($\eta^2=36.5$) *yüksek* düzeydedir.

4.4. Dördüncü Alt Problem Bulguları

Dördüncü alt problemi “*Geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun ön test-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?*” sorusu oluşturmaktadır. Gruba uygulanan başarı testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir:

Tablo 8. Kontrol Grubu Test Puan Erişilerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

KONTROL GRUBU	N	\bar{X}	$\bar{X}_{\text{erişi}} (\bar{X}_s - \bar{X}_o)$	S	sd	t	p
Ön test	23	10.22	1.43	2.83	22	-2.208	.038*
Son test		11.65		1.90			

*p<.05

Tablo 8’de kontrol grubunun ön test ortalamasının $\bar{X}_{\text{öntestkontrol}}=10.22$ ve son test ortalamasının $\bar{X}_{\text{sontestkontrol}}=11.65$ olduğu görölmektedir. Ortalamalara ait fark ($\bar{X}_s - \bar{X}_o$) 1.43’tür. Bu durum geleneksel öğretim programı ile yapılan öğretim sonucunda, kontrol grubu öğrencilerinin başarılarının anlamlı şekilde arttığını göstermektedir ($t_{(22)}=-2.208$; $p<.05$). Kontrol grubunda son testte elde edilen manidar farka ilişkin etki büyüklüğü değeri ($\eta^2= 9.98$) orta düzeydedir.

4.5. Beşinci Alt Problem Bulguları

Beşinci alt problemi “Kontrol grubu ile deney grubunun ön test ile son test erişi puanlarının farkları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Gruplara uygulanan başarı testi sonuçları Tablo 9’da verilmiştir:

Tablo 9. Erişi Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

GRUPLAR	N	\bar{X}_o	\bar{X}_s	$\bar{X}_{\text{erişi}} (\bar{X}_s - \bar{X}_o)$	S	sd	t	p
Deney	23	10.00	14.35	4.35	4.14	44	2.696	.010*
Kontrol	23	10.22	11.65	1.43	3.12			

*p<.05

Tablo 9’da grupların erişi puanlarının $\bar{X}_{\text{erişideney}}=4.35$ ve $\bar{X}_{\text{erişikontrol}}=1.43$ olduğu görölmektedir. Bu durum, kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı deney grubunun kontrol grubuna göre anlamlı şekilde başarılı olduğunu göstermektedir ($t_{(44)}=2.696$; $p<.05$). Başka bir deyişle; her iki grupta da son testler lehine anlamlı bir artış söz konusu olsa bile, ortalamalar arasındaki fark deney grubunda daha fazladır. Bu bulgu, kavram öğreniminde kavramsal değişim yaklaşımının, geleneksel yaklaşımdan daha etkili olduğunu göstermektedir. Grupların erişi puanları arasında deney grubu lehine oluşan anlamlı farkın etki büyüklüğü değeri ($\eta^2=14.1$) yüksek düzeydedir.

4.6. Altıncı Alt Problem Bulguları

Altıncı alt problemi “Kontrol ve deney grubunda öğrenilen kavramların ön test ve son test erişimi yüzdeleri nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Başarı testi sonuçlarına göre hesaplanan erişim yüzdeleri Tablo 10’da verilmiştir:

Tablo 10: Kavram Yanılgılarına Ait Değişim Yüzdeleri

İYÜBT Madde No	KAVRAMLAR	DENEY GRUBU		KONTROL GRUBU	
		Ön test (%)	Son test (%)	Ön test (%)	Son test (%)
11	Anayasa	91.3	100.0	91.3	73.9
17	Anayasa	73.9	95.7	73.9	95.7
1	Bağımsızlık	87.0	91.3	87.0	56.5
5	Bağımsızlık	56.5	78.3	56.5	65.2
4	Cumhuriyet	26.1	65.2	26.1	39.1
14	Cumhuriyet	56.5	87.0	56.5	65.2
3	Demokrasi	91.3	87.0	91.3	91.3
7	Demokrasi	13.0	56.5	13.0	39.1
13	Devlet	26.1	47.8	26.1	17.4
15	Devlet	21.7	52.2	21.7	26.1
10	Kamuoyu	60.9	73.9	65.2	87.0
12	Kamuoyu	78.3	100.0	78.3	95.7
6	Merkezî Yönetim	39.1	73.9	34.8	52.2
9	Merkezî Yönetim	43.5	78.3	47.8	69.6
2	Millî Egemenlik	65.2	95.7	65.2	82.6
18	Millî Egemenlik	60.9	87.0	60.9	73.9
8	Yerel Yönetim	39.1	78.3	39.1	47.8
16	Yerel Yönetim	65.2	78.3	65.2	69.6
Test Yüzde Ortalamaları		55.31	79.24	55.55	63.77

Tablo 10 incelendiğinde deney grubunda kavramsal değişim metinleriyle yapılan öğretimin *anayasa, bağımsızlık, cumhuriyet, demokrasi, devlet, kamuoyu, merkezî yönetim, millî egemenlik, yerel yönetim* kavramlarının öğrenilmesinde daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca deney grubunda demokrasi kavramını ölçmeyi amaçlayan bir soru dışında tüm soru maddelerinde belirgin bir artış varken, kontrol grubunda öğrencilerin erişimlerinin daha düşük olduğu ve bazı kavramların (cumhuriyet, demokrasi, devlet, merkezî

yönetim) yeterli düzeyde öğrenilmediği görülmektedir. Elde edilen sonuçlar kavramsal değişim metinlerinin geleneksel öğretime göre daha etkili olduğunu göstermektedir.



5. TARTIŞMA

Sosyal Bilgiler dersi “*İnsanlar ve Yönetim*” ünitesinde yer alan *anayasa, bağımsızlık, cumhuriyet, demokrasi, devlet, kamuoyu, merkezî yönetim, millî egemenlik ve yerel yönetim* kavramlarının öğrenilmesinde kavramsal değişim yaklaşımına dayanılarak hazırlanan kavramsal değişim metninin etkisinin belirlenmesi amacıyla yürütülen araştırmadan elde edilen bulgular bu bölümde literatürle karşılaştırılarak ele alınmıştır.

DeneySEL çalışmalarda seçilen grupların birbirine denk olması önemlidir. Bu amaçla gruplara yansız atama yapılarak bu sorun ortadan kaldırılmaktadır. Ancak yarı deneysel çalışmalarda yansız atama yapılamadığından seçilen grupların mümkün olduğunca denk olması beklenmektedir. Aksi takdirde gruplar arasında meydana gelen farkın gerçekten uygulanan işlemlerden ileri geldiğini iddia etmek oldukça zor olmaktadır. Uygulamanın yapıldığı deney ve kontrol sınıflarının denklik kontrolü, elde edilen verilerin karşılaştırılması ile yapılmıştır. Her iki gruba da *İnsanlar ve Yönetim Ünitesi Başarı Testi (İYÜBT)* ön test olarak uygulanmış ve grupların aldıkları puanların aritmetik ortalaması $\bar{X}_{\text{öntestdeney}}=10.00$ ve $\bar{X}_{\text{öntestkontrol}}=10.22$ bulunmuştur. Bu ön test ortalamalarına göre deneysel araştırmanın başlangıcında, öğrenci seviyeleri bakımından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Bu sonuç öğretim yapılırken gruplarda kullanılan yöntemlerin etkililiğinin test edilmesi ve bunların karşılaştırılması açısından yukarıda da ifade edildiği gibi araştırma sonuçlarının bilimselliği ve elde edilen sonuçların tartışılmasında önemlidir.

Gruplara İYÜBT'nin son test olarak uygulanmasından sonra grupların aldıkları puanların aritmetik ortalaması $\bar{X}_{\text{sontestdeney}}=14.35$ ve $\bar{X}_{\text{sontestkontrol}}=11.65$ bulunmuştur. Grupların ortalamalarına bakıldığında son test puanlarında deney grubu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu fark kavramsal değişim yaklaşımına dayalı öğretimin, geleneksel öğretime göre öğrencilerin ilgili üniteye ait başarılarını artırmada daha etkili olduğunu göstermektedir. Bu sonuç kavramsal değişim metninin bir başka yöntemle göre etkisinin araştırıldığı çalışmalarla da benzerlik göstermektedir. (Özkan, 2001; Mikkila-Erdmann, 2001; Alkwaldeh, 2007; Gürbüz, 2008; Durmuş, 2009; Akbal, 2009; Yılmaz, 2010; Kılıçoğlu, 2011; Beerenwinkel ve diğerleri, 2011; Akbaş ve diğerleri, 2012; Akbaş ve Uzunöz, 2013; Şahin ve diğerleri, 2013). Başka bir deyişle kavramsal değişim metninin kullanıldığı deney grubundaki öğrencilerin kavram yanılgısı olarak nitelendiren, bilimsel olarak doğru olmayan fakat doğruluğu konusunda ısrar ettikleri bilgilerinin doğru olanlarıyla değiştirilme durumları, geleneksel öğretim yöntemlerinin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinden daha yüksektir. Kavram yanılgılarının giderilmesine yönelik olarak hazırlanan kavramsal değişim

metinlerinde, kavramların açıklanması esnasında kullanılan bilimsel bilgilerle öğrencilerin mevcut bilgileri arasındaki uyumsuzluklara dikkat çekilmesi, kavramsal değişim yaklaşımını esas alan öğretim yönteminin kullanıldığı deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere oranla başarı testinde daha başarılı olmalarının asıl nedeni olarak gösterilebilir. Deney grubu öğrencileri sahip oldukları bilimsel olmayan bilgilerin bu şekilde farkına varmış ve bilgilerini yeniden düzenleme yoluna gitmişlerdir. Bu da kavram yanlışlarının önemli oranda azalmasını sağlamıştır.

Deney grubuna İYÜBT'nin uygulanmasından sonra elde edilen puanların ortalaması $\bar{X}_{\text{öntestdeney}}=10.00$ ve $\bar{X}_{\text{sontestdeney}}=14.35$ bulunmuştur. Sonuçlara bakıldığında son test lehine anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu durum kavramsal değişim yaklaşımına dayalı geliştirilen kavram değişim metinlerinin öğretim sürecinde kullanılmasının, öğrencilerin belirtilen kavramları öğrenmelerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Kavramların daha iyi öğrenilmesi ve kavram yanlışlarının giderilmesine yönelik olarak hazırlanan kavramsal değişim metinlerinin öğrencilerin önceki ve yeni bilgilerini karşılaştırmalarına, bilgilerinin yetersizliğini görmelerine ve bu bilgilerini doğru bilgilerle değiştirmelerine imkân sunduğu bilinmektedir (Alkış, 2014). Böylece deney grubu öğrencileri sahip oldukları yanlış ya da eksik bilgilerinin farkına varmış ve bilgilerini yeniden düzenleme yolunu seçmişlerdir (Wang ve Andre, 1991). Böylece kavram yanlışlarının önemli oranda azalmasına katkı sağlanmıştır. Kavram değişim metinlerinin deney grubundaki öğrencilerin ilgili kavramları öğrenmesinde kolaylaştırıcı bir rol oynadığı söylenebilir.

Kontrol grubunda uygulanan başarı testinden (İYÜBT) elde edilen puanların ortalaması $\bar{X}_{\text{öntestkontrol}}=10.22$ ve $\bar{X}_{\text{sontestkontrol}}=11.65$ bulunmuştur. Sonuçlara bakıldığında kontrol grubunda son test lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu durum geleneksel öğretimin öğrencilerin "*İnsanlar ve Yönetim*" ünitesine ait başarılarını artırmada etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Deney grubunda uygulanan kavramsal değişim metinlerinde olduğu gibi kontrol grubunda uygulanan geleneksel öğretim yaklaşımı da öğrencilerin son test puanlarını anlamlı derecede artırmıştır. Bu durum kontrol grubunda geleneksel yöntem kullanılsa da eğitim öğretim sürecinden beklenen kazanımlara ve kavram olarak "öğrenme" şeklinde ifade ettiğimiz istendik sonuçlara ulaşıldığını göstermektedir. Literatürde de benzer şekilde kontrol grubunda geleneksel öğretim yapıldığı hâlde son test puanlarının artış gösterdiği çalışmalar (Cerit Berber ve Sarı, 2009; Kılıçoğlu, 2011; Sarı Ay, 2011; Ural Keleş ve Aydın, 2012) araştırmadan elde edilen sonuçlarla tutarlılık göstermektedir. Örneğin Sarı Ay (2011) çalışmasında *ısı ve sıcaklık* konusundaki yanlışların giderilmesinde kavramsal değişim metinleri ve geleneksel öğretimin etkisini araştırmış ve bu araştırmada elde edilen bulgularla benzer biçimde kontrol grubunda son test puan ortalamalarında anlamlı bir artışın

olduğu bulgusuna erişilmiştir. Deney grubunda dersler öğrencilerle daha çok araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen kavram ve kavram yanılgıları odağında işlenmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilere ise ders esnasında kavram yanılgılarından doğrudan bahsedilmemesi kontrol grubunda yer alan öğrencilerin başarılarının düşmesinde etkili olmuş olabilir.

Deney ve kontrol gruplarında uygulanan İYÜBT'nin erişim puan farklarına bakıldığında $\bar{X}_{\text{erişideney}}=4.35$ ve $\bar{X}_{\text{erişikontrol}}=1.43$ bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlar incelendiğinde erişim puan farklarının deney grubu lehine anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Test sonuçları deney grubunda kavramsal değişim metinleriyle yapılan öğretimin *anayasa, bağımsızlık, cumhuriyet, demokrasi, devlet, kamuoyu, merkezî yönetim, millî egemenlik, yerel yönetim* kavramlarının öğrenilmesinde geleneksel öğretime göre daha etkili olduğunu göstermektedir. Deney grubunda *demokrasi* kavramını ölçmeyi amaçlayan bir soru dışında, tüm soru maddelerinde belirgin bir artış varken; kontrol grubunda öğrencilerin erişimlerinin daha düşük olduğu ve bazı maddelerde de kavramların (*cumhuriyet, demokrasi, devlet ve merkezî yönetim*) yeterli düzeyde öğrenilmediği görülmektedir. Bunun yanında deney grubunda ön test başarı ortalaması %55.31, son test başarı ortalaması %79.24'tür. Bu sonuçlar deney grubunda başarının %23.93 oranında arttığını göstermektedir. Kontrol grubundaki başarı artışı ise %8.22'de kalmıştır. Bu sonuçlar kavramsal değişim yaklaşımı çerçevesinde hazırlanan kavramsal değişim metinleriyle desteklenen öğretimin, geleneksel yaklaşım çerçevesinde şekillenen etkinliklere göre daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Deney grubundaki öğrencilerin yanılgılarının giderilmesinde, kontrol grubuna nazaran daha anlamlı düzeydeki sonuçların ortaya çıkması, metinlerin hazırlanmasında öğrencilerin mevcut yanılgılarının belirlenip bilimsel bilgilerle olan uyumsuzluk ya da çelişkilere dikkat çekilerek hazırlanmalarının etkisinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu sayede deney grubundaki öğrenciler, sahip oldukları yanlış fikirlerinin farkına varmış ve daha önceki bilgilerini düzenleme yoluna giderek kavram yanılgılarının oluşması büyük ölçüde giderilmiştir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Elde edilen sonuçlar bu bölümde özetlenerek sunulmuş ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

6.1. SONUÇLAR

- 1) Ön test puanları, başarı açısından deneysel çalışmanın başlangıcında gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığını göstermiştir.
- 2) Son test puanları, deney grubu lehine anlamlı farklılık göstermiştir. Farkın etki büyüklüğü değeri ($\eta^2=24.5$) *yüksek* düzeydedir.
- 3) Deney grubunda son test puanları anlamlı farklılık göstermiştir. Farkın etki büyüklüğü değeri ($\eta^2=36.5$) *yüksek* düzeydedir.
- 4) Kontrol grubunda son test puanları anlamlı farklılık göstermiştir. Farkın etki büyüklüğü değeri ($\eta^2=9.98$) *orta* düzeydedir.
- 5) Grupların erişim puanları deney grubu lehine anlamlı farklılık göstermiştir. Farkın etki büyüklüğü değeri ($\eta^2=14.1$) *yüksek* düzeydedir.
- 6) Deney grubunda son test-ön test başarı yüzde ortalaması farkı %23,93 iken bu değer kontrol grubunda %8,22'de kalmıştır.
- 7) Deney grubunda *demokrasi* kavramını ölçmeyi amaçlayan bir soru dışında (3. soru) tüm maddelerde belirgin bir artış varken, kontrol grubunda öğrencilerin erişimlerinin daha düşük olduğu ve bazı maddelerde de kavramların yeterli düzeyde öğrenilmediği görülmektedir.

6.2. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgular ve sonuçlar yanında birtakım önerilerin geliştirilmesi gerekli görülmüştür:

6.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

- 1) Kavram yanılgılarının öğrenmeye karşı önemli bir engel oluşturduğu birçok çalışmada vurgulanmaktadır. Bu sebeple öğretime başlamadan önce öğrencilerin konuyla alakalı ön kavramları ya da kavram yanılgısı olarak adlandırılan bilgileri ortaya çıkartılmalı ve öğretim etkinlikleri bu kavram yanılgılarını giderecek şekilde düzenlenmelidir. Bu amaçla kavramsal değişim metinlerinin kullanılması alternatif bir yöntem olarak düşünülebilir.

- 2) Tartışmalar, öğrencilerin mevcut kavram yanlışlarını ortaya çıkarmada kullanılacak en etkin yollardan biri olarak düşünülebilir. Bu nedenle derslerin işleniş sırasında öğrencilere sık sık tartışma fırsatı verilmelidir. Böylece öğrencilerin konu hakkındaki fikirleri belirlenmiş olacak ve kavram yanlışlığına sahip olan öğrencilerin sınıf tartışmaları sayesinde kendi bilgilerinin yanlış olduğunun farkına varmaları sağlanmış olacaktır. Bu durum öğrencilerin alternatif kavramlarının değiştirilmesini kolaylaştıracak ve kavramları doğru öğrenmelerini sağlayacaktır.
- 3) Bu tarz metinlerin materyal olarak okullarımızda yaygınlaştırılması amacıyla hazırlama ve uygulama aşamaları hakkında öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilebilir.
- 4) Ders kitaplarında konu anlatımları kavramsal öğrenmeyi ön plana çıkaracak şekilde düzenlenmelidir. Bu amaçla ders kitapları resim, şekil ve grafikler ile görsel bakımdan zenginleştirilerek öğrenciler için daha çekici hâle getirilebilir.
- 5) Eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına metinlerin hazırlama ve uygulama aşamaları hakkında eğitim verilerek örnek uygulamalar yapmaları sağlanabilir.

6.2.2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

- 1) Bu çalışmada dördüncü sınıf öğrencilerinin ilgili üniteye ilişkin kavram yanlışlarının ortadan kaldırılması amacıyla kavramsal değişim metinleri kullanılmıştır. Sosyal Bilgiler dersinin farklı ünite ve konularına yönelik hazırlanmış kavramsal değişim metinleriyle de çeşitli çalışmalar yapılabilir.
- 2) Öğrencilerde kavramsal değişimin gerçekleşmesini sağlayan yöntemlerin karşılaştırılmasına yönelik araştırmalar yapılabilir.
- 3) Bu araştırmanın sonuçları ilköğretim dördüncü sınıf düzeyi ile sınırlıdır. Benzer çalışmaların farklı eğitim kademelerinde bulunan öğrencilerle de gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

7. KAYNAKLAR

- Ağca, N. (2006). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin bilgisayar ile ilgili temel kavramlar konusunda kavramsal değişim yaklaşımının yaşadıkları yanlışlarına ve kavram yanlışlarının giderilmesine ve bilgisayar dersindeki tutumlarına etkisi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbal, E. (2009). Ortaöğretim kimya eğitiminde mol konusunun öğretiminde kavramsal değişim metinlerinin başarıya etkisi. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akbaş, Y. (2008). Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin iklim konusundaki kavram yanlışlarının giderilmesinde kavramsal değişim yaklaşımının etkisi. Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Akbaş, Y., Koca, H. ve Cin, M. (2012). Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin iklim ve hava durumu kavramıyla ilgili yanlışlarını gidermede kavramsal değişim yaklaşımının etkinliği. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17(27), 23-42.
- Akbaş, Y. ve Uzunöz, A. (2013). Ortaöğretim dokuzuncu sınıf öğrencilerinin nem kavramıyla ilgili yanlışlarını gidermede kavramsal değişim yaklaşımının etkililiği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 523-542.
- Akdeniz, A. R., Bektaş, U. ve Yiğit, N. (2000). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin temel fizik kavramlarını anlama seviyeleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 5-14.
- Akdeniz, A. R., Yıldız, İ. ve Yiğit, N. (2001). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin ışık ünitesindeki kavram yanlışları. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 72-78.
- Akkuş, H., Kadayıfçı, H. ve Atasoy, B. (2004, Eylül). Kavramsal değişim metinlerinin kimyasal denge kavramının anlaşılması üzerine etkisi. VI. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aladağ, S. ve Yılmaz, E. (2014). Kavramsal değişim metinlerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki kavram yanlışlarını gidermeye etkisi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 163-176.

- Alkhaldeh, S. A. (2007). Facilitating conceptual change in ninth grade students' understanding of human circulatory system concepts. *Research in Science and Technological Education*, 25(3), 371-385.
- Alkış, S. (2006). İlköğretim öğrencilerinin yağış kavramını algılamaları üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Alkış, S. (2014). Sosyal bilgilerde kavram öğretimi. M. Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A Akademi.
- Altuntaş Aydın, M. (2011). Model ve kavramsal değişim metinlerinin birlikte kullanılmasının ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin atomun yapısı konusunu anlamaları üzerine etkisi. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Alvermann, D. E. and Hague, S. A. (1989). Comprehension of counterintuitive science text: Effects of prior knowledge and text structure. *Journal of Educational Research*, 82(4), 197-202.
- Arıbaş, S. ve Fırat, Ş. (2010). İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik akademik başarıları üzerinde proje tabanlı öğrenme yaklaşımının etkisi. *Millî Eğitim Dergisi*, 186, 310-318.
- Arslan, G. S. (2008). 6. sınıf sosyal bilgiler dersi yeryüzünde yaşam ünitesindeki kavramların hatırlama düzeyleri üzerine bir araştırma (Sakarya ili örneği). Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Atasoy, B. (2004). *Fen öğrenimi ve öğretimi*. Ankara: Asil Yayın.
- Atılboz, N. G. (2004). Lise 1. sınıf öğrencilerinin mitoz ve mayoz bölünme konuları ile ilgili anlama düzeyleri ve kavram yanlışları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 147-157.
- Aydın, B. (2003). Bilgi toplumu oluşumunda bireylerin yetiştirilmesi ve matematik öğretimi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(14), 183-190.
- Aydın, G. ve Balım, A. G. (2007). The activities based on conceptual change strategies used in science and technology teaching. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 54-66.

- Aydın, S. (2007). Geometrik optik konusundaki kavram yanlışlarının kavramsal değişim metinleri ile giderilmesi. Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Aydoğan, S., Güneş, B. ve Gülçiçek, Ç. (2003). Isı ve sıcaklık konusunda kavram yanlışları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 111-124.
- Bacanak, A., Küçük, M. ve Çepni, S. (2004). İlköğretim öğrencilerinin fotosentez ve solunum konularındaki kavram yanlışlarının belirlenmesi: Trabzon örnekleme. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 67-80.
- Bahar, M. (2003). Biyoloji eğitiminde kavram yanlışları ve kavram değişim stratejileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri/ Educational Sciences: Theory and Practice*, 3(1), 27-64.
- Baki, A. (1999). Cebirle ilgili işlem yanlışlarının değerlendirilmesi, III. Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Bal, M. S. ve Akış, A. (2010). Sosyal bilgiler dersi insanlar ve yönetim ünitesinde karşılaşılan kavram yanlışları. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 2061-2070.
- Başaran, İ. E. (1994). *Eğitime giriş*. Ankara: Umut-Yayım Dağıtım.
- Başbüyük, A., Doğar, Ç., Gürses, A. ve Yazıcı, H. (2004). Yükseköğrenim öğrencilerinin hava ve iklim olaylarını anlama seviyeleri ve kavram yanlışları. *Millî Eğitim Dergisi*, 162.
- Bayar, D. (2009). Kavramsal değişim yaklaşımının ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin fotosentez ve bitkilerde solunum konusunu anlamalarına etkisi. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Baykul, Y. (2000). *Eğitimde ve psikolojide ölçme: Klasik test teorisi ve uygulaması*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Baysen, E., Güneşli, A. ve Baysen, F. (2012). Kavram öğrenme-öğretme ve kavram yanlışları: Fen bilgisi ve Türkçe öğretimi örneği. *International Journal of New Trends in Arts, Sports and Science Education*, 1(2), 108-117.

- Beerenwinkel, A., Parchmann, I. and Grasel, C. (2011). Conceptual change texts in chemistry teaching: A study on the particle model of matter. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 9, 1235-1259.
- Birinci Konur, K. (2010). Kavramsal değişim metinlerinin sınıf öğretmeni adaylarının fiziksel ve kimyasal değişme konusunu anlamalarına etkisi. Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Bozkurt, O., Salman Akın, B. ve Uşak, M. (2004). İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin erozyon hakkındaki ön bilgilerinin ve kavram yanlışlarının tespiti. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 277-285.
- Büyükkasap, E., Dügün, B., Ertuğrul, M. ve Samancı, O. (1998). Bilgisayar destekli fen öğretiminin kavram yanlışları üzerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 6, 59-66.
- Büyükköztürk, Ş. (2004). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı, istatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri (geliştirilmiş 11. baskı)*. Ankara: Pegem A Akademi.
- Canpolat, N. ve Pınarbaşı, T. (2002). Fen eğitiminde kavramsal değişim yaklaşımı-I: Teorik temelleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10(1), 59-66.
- Canpolat, N., Pınarbaşı, T., Bayrakçeken, S., ve Geban, Ö. (2004). Kavramsal değişim yaklaşımı-III: Model kullanımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 377-384.
- Cansüngü Koray, Ö. ve Bal, Ş. (2002). Fen öğretiminde kavram yanlışları ve kavramsal değişim stratejisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10(1), 83-90.
- Cerit Berber, N. ve Sarı, M. (2009). Kavramsal değişim metinlerinin iş, güç, enerji konusunu anlamaya etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 159-172.
- Chambers, S. K. and Andre, T. (1997). Gender, prior knowledge, interest and experience in electricity and conceptual change text manipulations in learning about direct current. *Journal of Research in Science Teaching*, 34(2), 107-123.

- Cin, M. (1999). The influence of direct experience of the physical environment on concept learning in physical geography., E.D Thesis, School of Education, University of Durham.
- Cohen, L., Manion, L. and Marrison, K. (2000). *Research methods in education (5. baskı)*. London: Routledge and Falmer Yayıncılık.
- Coştu, B., Karataş, F. Ö. ve Ayas, A. (2003). Kavram öğretiminde çalışma yapraklarının kullanılması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(14), 33-48.
- Crocker, L. and Algina, J. (1986). *Introduction to classical and modern test theory*. New York: Holt, Rinehartand Winston.
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve davranışı (psikolojinin temel kavramları)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakır, M. (2008). Constructivist approaches to learning in science and their implications for science pedagogy: A literature review. *International Journal of Environmental and Science Education*, 3(4), 193-206.
- Çakır Ö. S., Geban, Ö. and Yürük, N. (2002). Effectiveness of conceptual change textoriented instruction on students' understanding of cellular respiration concepts. *Biochemistry and Molecular Biology Education*, 30 (4), 239-243.
- Çakır Ö. S. ve Yürük N. (1999). Oksijenli ve oksijensiz solunum konusunda kavram yanılgıları teşhis testinin geliştirilmesi ve uygulanması, III. Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Çalık, M., Ayas, A. and Coll, R. K. (2007). Enhancing pre-service elementary teachers' conceptual understanding of solution chemistry with conceptual change text. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 5(1), 1-28.
- Çaycı, B. (2007). Kavram öğreniminde kavramsal değişim yaklaşımının etkililiğinin incelenmesi. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çaycı, B., Demir, M. K., Başaran, M. ve Demir, M. (2007). Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme ile kavram öğretimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 619-630.
- Çaycı, B ve Gül, A. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının sahip oldukları öğrenme stillerine göre kavram öğrenme düzeylerinin incelenmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 22, 43-63.

- Çeliköz, N. (1998). Kavram öğrenme ve öğretme ilkeleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 69-71.
- Çepni, S. (1997). Lise 1 fizik ders kitabında öğrencilerin anlamakta zorluk çektikleri kavramların tespiti. *Millî Eğitim Dergisi*, 38, 26-28.
- Çepni, S. (2005). *Kuramdan uygulamaya: Fen ve teknoloji öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Delil, A ve Güleş, S. (2007). Yeni ilköğretim 6. sınıf matematik programındaki geometri ve ölçme öğrenme alanlarının yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı açısından değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 35-48.
- Demir, Y. (2008). Kavram yanlışlarının belirlenmesinde kavram karikatürlerinin kullanılması. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Demir, Y., Uzoğlu, M. ve Büyükkasap, E. (2012). Fen bilgisi öğretmen adaylarının kuvvet ve hareket ile ilgili sahip olduğu kavram yanlışlarının belirlenmesinde kullanılan karikatürlerin ve çoktan seçmeli soruların etkililiğinin karşılaştırılması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 88-102.
- Demirbaş, M., Tanrıverdi, G., Altınışik, D. ve Şahintürk, Y. (2011). Fen bilgisi öğretmen adaylarının çözümler konusundaki kavram yanlışlarının giderilmesinde kavramsal değişim metinlerinin etkisi. *Sakarya University Journal of Education*, 1(2), 52-69.
- Demirci, Ö. (2011). 8. Sınıf öğrencilerinin asitler ve bazlar konusyla ilgili yanlışlarını gidermede animasyon destekli kavramsal değişim metinlerinin etkililiğinin araştırılması. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Demircioğlu, G. (2003). Lise II asitler ve bazlar ünitesi ile ilgili rehber materyal geliştirilmesi ve uygulanması. Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Demircioğlu, H., Demircioğlu, G., Ayas, A. (2004, Eylül). Nötralleşme konusundaki öğrenci yanlışlarının giderilmesinde kavramsal değişim metinlerinin etkisi. VI. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Dilber, R. (2006). Fizik öğretiminde analogi kullanımının ve kavramsal değişim metinlerinin kavram yanılgılarının giderilmesine ve öğrenci başarısına etkisinin araştırılması. Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Doğan, O. (2007). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersi bir ülke bir bayrak ünitesindeki kavramların öğrenilmesinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Doğanay, A (2002). Öğretimde kavram ve genellemelerin geliştirilmesi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2003). Öğretimde kavram ve genellemelerin geliştirilmesi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde (s. 227-255). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2005). Öğretimde kavram ve genellemelerin geliştirilmesi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde (s. 226-256). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Durmuş, J. (2009). İlköğretim fen bilgisi dersinde kavramsal değişim metinlerinin ve deney yönteminin akademik başarıya ve kavram yanılgılarını gidermeye etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Duru, N. (2002). Fizik dersinde analogi kullanmanın öğrenmeye ve öğrenci başarısına etkilerinin araştırılması. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dündar, H. (2014). Sosyal bilgilerde kavram öğretimi. M. Safran (Ed.), Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde. Ankara: Pegem A Akademi.
- Driver, R. (1983). Students' conceptions and the learning of science. *International Journal Science Education*, 11, 481-490.

- Driver, R. and Erickson, G. (1983). Theories in action: Some theoretical and empirical issues in the study of students, conceptual frameworks in science. *Studies in Science Education*, 10, 37-60.
- Efe, R., Hevedanlı, M. ve Yetişir, İ. (2005). İlköğretimde fen ve teknoloji öğretimi. M. Aydoğdu, T. Kesercioğlu (Ed.), *Fen ve Teknoloji Eğitiminde Temel Kavram Hataları içinde* (s. 280-298). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erden, M. (1997). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım yayınları.
- Erden, M. ve Akman, Y. (1997). *Gelişim-öğrenme-öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erdoğan, A. ve Cerrah Özsevgeç, L. (2012). Kavram karikatürlerinin öğrencilerin kavram yanlışlarının giderilmesi üzerindeki etkisi: Sera etkisi ve küresel ısınma örneği. *Turkish Journal of Education*, 1(2), 41-53.
- Eroğlu, C. (2008). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde geçen kavramların içerik düzenleme stratejileri açısından değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Eyidoğan, F. ve Güneysu, S. (2002). İlköğretim 8. sınıf fen bilgisi kitaplarındaki kavram yanlışlarının incelenmesi. V. Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara
- Fidan, N. (2009). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde geçen demokrasi ve cumhuriyet kavramlarıyla ilgili bilgilerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Geban, Ö. and Bayır, G. (2000). Effect of conceptual change approach on students' understanding of chemical change and conservation of matter. *Hacettepe University Journal of Education*, 19, 79-84.
- Guzzetti, B. J., Snyder, T. E., Glass, G. V. and Games, W. S. (1993). Promoting conceptual change in science: A comparative meta-analysis of instructional interventions from reading education and science education. *Reading Research Quarterly*, 28 (2), 116-159.

- Güneş, B. (2007). Kavram yanlışlarını düzeltmek neden zordur? <http://w3.gazi.edu.tr/~bgunes/files/kavramyanilgilari/ky%20duzetmek%20neden%20zordur.html> adresinden 21 Temmuz 2015 tarihinde alınmıştır.
- Gürbüz, F. (2008). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin ısı ve sıcaklık konusundaki kavram yanlışlarının düzeltilmesinde kavramsal değişim metinlerinin etkisinin araştırılması. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Gürefe, N., Yazar, S. H., Pazarbaşı, B. N. ve Es, M. (2014). Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin yükseklik kavramını anlamalarında kavramsal değişim metinlerinin etkisi. *International Journal of Educational Studies in Mathematics*, 1(1), 58-68.
- Harwood, D. and Jackson, P. (1993). "Why did they build this hill so steep?" Problems of assessing primary children's understanding of physical landscape features in the contexts of the UK National Curriculum. *Geographic and Environmental Education*, 2(2), 64-79.
- Hırça, N. (2012). Bağlam temelli öğrenme yaklaşımına uygun etkinliklerin öğrencilerin fizik konularını anlamasına ve fizik dersine karşı tutumuna etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 313-325.
- Hynd, C. and Alvermann, D. E. (1986). The role of refutation text in overcoming difficulty with science concepts. *Journal of Reading*, 29(5), 440-446.
- İpek Çetingül, P. ve Geban, Ö. (2005). Understanding of acid-base concept by using conceptual change approach. *Hacettepe University Journal of Education*, 29, 69-74.
- Kabapınar, F. (2005). Yapılandırmacı öğrenme sürecine katkıları açısından fen derslerinde kullanılacak bir öğretim yöntemi olarak kavram karikatürleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5 (1), 101-146.
- Karaer, H. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının madde konusundaki bazı kavramların anlaşılma düzeyleri ile kavram yanlışlarının belirlenmesi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 199-210.
- Karakuyu, Y. ve Tüysüz, C. (2011). Elektrik konusunda kavram yanlışları ve kavramsal değişim yaklaşımı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 867-890.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi (9. basım)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kılıç, D. ve Sağlam, N. (2004). Biyoloji eğitiminde kavram haritalarının öğrenme başarısına ve kalıcılığına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 155-164.
- Kılıçoğlu, G. (2011). Sosyal bilgiler derslerinde kavramsal değişim metinlerinin kavram yanlışlarını giderme üzerine etkisi. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılıçoğlu, G. ve Akhan, N. E. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ekonomi kavramlarını anlama düzeyleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(51), 209-225.
- Kıroğlu, K. (Ed.). (2006). *Yeni ilköğretim programları*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Klausmeier, H. J. (1992). Concept learning and concept teaching. *Educational Psychologist*, 27(3), 267-286.
- Kodaz, N. (2009). İçerik düzenlemesi yapılmış metinlerin öğrencilerin cumhuriyet ve demokrasi kavramlarını öğrenmelerine etkisi. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Koparan, T., Yıldız, C., Köğce, D. ve Güven, B. (2010). The effect of conceptual change approach on 9th grade students' achievement. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 3926-3931.
- Koray, Ö. C. ve Bal, Ş. (2002). Fen öğretiminde kavram yanlışları ve kavramsal değişim stratejisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10(1), 83-90.
- Köksal, M. S. (2006). Kavram öğretimi ve çoklu zekâ teorisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 473-480.
- Köse, S., Ayas, A. ve Taş, E. (2003). Bilgisayar destekli öğretimin kavram yanlışları üzerine etkisi: fotosentez. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(14), 106-112.
- Kösterelioğlu, İ ve Özen, R. (2014). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programını uygulamaya yönelik hizmet içi eğitim ihtiyaçları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 153-176.
- Kurt, T. (2005). MEB tarafından başlatılan eğitime destek projesinin değerlendirilmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 31(329), 23-29.

- Malatyalı, E. ve Yılmaz, K. (2010). Yapılandırmacı öğrenme sürecinde kavramlar ve önemi: kavramların pedagojik açıdan incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(14), 320-332.
- Mikkila-Erdmann, M. (2001). Improving conceptual change concerning photosynthesis through text design. *Learning and Instruction*, 11(3), 241-257.
- Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği (1995), **T.C. Resmî Gazete**, 22297, 29 Mayıs 1995.
- Morgan, C. T. (1977). *Psikolojiye giriş ders kitabı. (7. baskı)*. Hüsnu Arıcı ve diğerleri (Çev.). Ankara: Meteksan.
- Morgil, İ., Erdem, E. ve Yılmaz, A. (2003). Kimya eğitiminde kavram yanılgıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 246-255.
- Ocak, G. ve Küçükilhan, S. (2014). İşbirliğine dayalı öğrenci takımları-başarı bölümleri (ÖTBB) tekniğinin sosyal bilgiler dersindeki akademik başarıya ve kalıcılığa etkisi. *E-International Journal of Educational Research*, 5 (4), 17-40.
- Öktem, G. (2006). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde yer alan kavramları anlama ve kazanma düzeyleri (yeni programın pilot uygulaması samsun ili örneği). Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Önder, İ. (2006). The effect of conceptual change approach on students' understanding of solubility equilibrium concept. Ph. D Thesis Middle East Technical University, Ankara.
- Özcan, N. (2010). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan "Adım Adım Türkiye" ünitesindeki kavramların öğrenilme düzeyi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, A. M. ve Dindar, H. (2013). İlköğretim fen ve teknoloji dersinde kavramsal değişim yaklaşımının öğrenme stillerine göre öğrenci başarısına etkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 288-299.
- Özdemir, S. M. (2014). Sosyal bilgiler öğretimi programı ve değerlendirilmesi. M. Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde*. Ankara: Pegem A Akademi.

- Özkan, Ö. (2001). Yedinci sınıf öğrencilerinin ekoloji konularındaki kavram yanlışlarının kavramsal değişim yaklaşımı ile giderilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özkan, Ö., Tekkaya, C. and Geban, Ö. (2004). Facilitating conceptual change in Students' understanding of ecological concepts. *Journal of Science Education and Technology*, 13(1), 95-105.
- Özkümüş Yetkin, T. (2010). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin akademik başarılarına ve derse yönelik tutumlarına etkisi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özmen, H. (2005). Kimya öğretiminde yanlış kavramlar: Bir literatür araştırması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1).
- Özmen, H. ve Demircioğlu, G. (2003). Asitler ve bazlar konusundaki öğrenci yanlış anlamalarının değerlendirilmesinde kavramsal değişim metinlerinin etkisi. *Millî Eğitim Dergisi*, 159.
- Öner Armağan, F. (2011). Kavramsal değişim metinlerinin etkililiği: Meta analiz çalışması. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özsevgeç, T. ve Çepni, S. (2006). Farklı sınıflardaki öğrencilerin yüzme ve batma kavramlarını anlama düzeyleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 172, 297-311.
- Özsoy, N. ve Kemankaşlı, N. (2004). Ortaöğretim öğrencilerinin çember konusundaki temel hataları ve kavram yanlışları. *The Turkish Online Journal Of Educational Technology*, 3(4), 140-147.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Pallant, J. (2005). SPSS survival manual-a step by step guide to data analysis using SPSS for windows (Version 12). Allen and Unwin, 334p, Sydney.
- Pınar, A. ve Akdağ, H. (2012). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iklim, rüzgâr, sıcaklık, yağış, erozyon, ekoloji ve harita kavramlarını anlama düzeyi. *Elementary Education Online*, 11(2), 530-542.

- Pınarbaşı, T. ve Canpolat, N. (2002). Fen eğitiminde kavramsal değişim yaklaşımı-II: Kavram değiştirme metinleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10(2), 281-286.
- Pınarbaşı, T., Canpolat, N., Bayrakçeken, S. and Geban, Ö. (2006). An Investigation of effectiveness of conceptual change text-oriented instruction on students' understanding of solution concepts. *Research in Science Education*, 36, 313-335.
- Posner, J. G., Strike, A. K., Hewson, W. P. and Gertzog, A. W. (1982). Accommodation of a scientific conception: Toward a theory of conceptual change. *Science Education*, 66, 211-227.
- Rice, M. L. ve Wilson, E. K. (1999). How technology aids constructivism in the social studies classroom. *The Social Studies*, 90 (1), 28-33.
- Riche, R. D. (2000). Strategies for Assisting Students Overcome Their Misconceptions in High School Physics. Memorial University of Newfoundland Education, 6390.
- Roth, K. J. (1985). Conceptual change learning and student processing of science texts. *Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association*, (69th, Chicago, IL).
- Sabancı, O. (2008). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde yer alan vatandaşlık konularıyla ilgili kavramsal anlamaları. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sabancılar, H. (2006). Lise 2. sınıf öğrencilerinin dairesel hareket konusundaki kavram yanılgıları. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sağlam, H. İ. (2000). Sosyal bilgiler dersinin demokratik tutum geliştirmedeki rolü. *Millî Eğitim Dergisi*, 146.
- Salem A. Alkhaldeh ve Ali M. Al Olaimat (2010). The Contribution of conceptual change texts accompanied by concept mapping to eleventh-grade students understanding of cellular respiration concepts. *Journal of Science Education And Technology*, 19(2), 115-125.

- Sarı Ay, Ö. (2011). İlköğretim 8. sınıf fen ve teknoloji dersi “maddenin hâlleri ve ısı” ünitesinde belirlenen kavram yanlışlarının giderilmesinde kavramsal değişim metinlerinin kullanımının etkisi ve öğrenci görüşleri. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Saygılı, S. (2013). Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde eğitimde dönüştürücü bir entelektüel olarak öğretmenler. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı, 263-274.
- Saygın, Ö. (2003). Lise 1 biyoloji dersi hücre konusunun öğretiminde yapılandırmacı yaklaşımın etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Senemoğlu, N. (1998). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramlardan Uygulamaya*. Ankara: Özsen Matbaası.
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim öğrenme ve öğretim (kuramdan uygulamaya)*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sevim, S. (2007). Çözeltiler ve kimyasal bağlanma konularına yönelik kavramsal değişim metinleri geliştirilmesi ve uygulanması. Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Sheridan, J. M. (1968). Children's awareness of physical geography. *The Journal Of Geography*, 67, 82-86.
- Smith, J. P., Disessa, A. A. and Rochelle, J. (1993). Misconceptions reconceived: A constructivist analysis of knowledge in transition. *The Journal of Learning Sciences*, 3(2), 115-163.
- Soylu, H. ve İbiş, M. (1999). Bilgisayar destekli fen bilgisi eğitimi, III. Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu, M.E.B. ÖYGM.
- Stepans, J. (1996). Targeting Students' Science Misconceptions: Physical Science Concepts Using the Conceptual Change Model, Riverview, Fla.: Idea Factory.
- Şahin, Ç., Bülbül, E. ve Durukan, Ü. G. (2013). Öğrencilerin gök cisimleri konusundaki alternatif kavramlarının giderilmesinde kavramsal değişim metinlerinin etkisi. *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 38-64.

- Şahin, S. (2004). Coğrafya öğretiminde beş temel konu, XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler, Ankara.
- Şeker, A. (2012). Kavramsal değişim metni yaklaşımına dayalı öğretim ve öğrencilerin kimyasal bağlar konusundaki kavram yanlışları. Yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şen, Ş. (2011). Kavramsal değişim metinleri ve ikili yerleşik öğrenme modelinin erime ve çözünme konusunda öğrenci başarısı ve motivasyona etkisi. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tamer, P. İ. (2006). Benzeştirmelerle verilen kavramsal değişim metinlerinin asit ve bazlar konusunda kavramsal değişim yaratmaya etkisi. Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tay, B. (2007). Öğrenme Stratejilerinin Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Dersinde Akademik Başarıya Etkisi. *Millî Eğitim Dergisi*, 173, 87-102.
- (TDK, 2016).
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.577013cb168680.59749359
- Tekkaya, C. ve Balcı, S. (2003). Öğrencilerin fotosentez ve bitkilerde solunum konularındaki kavram yanlışlarının saptanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 101-107.
- Tekkaya, C., Çapa, Y. ve Yılmaz, Ö. (2000). Biyoloji öğretmen adaylarının genel biyoloji konularındaki kavram yanlışları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 140-147.
- Tekkaya, C. ve Doğru, P. (2002, Eylül). Kavramsal değişim metinleri ile birlikte verilen kavram haritalarının dokuzuncu sınıf öğrencilerinin difüzyon ve osmoz konularını anlamalarına etkisi, V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Ankara.
- Temelli, A., Çakmak, M. ve Seyhan, B. Ç. (2011). İç salgı bezlerimiz konusunda uygulanan kavram haritalarının öğrencilerin akademik başarısına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 146-159.

- Toka, Y. ve Aşkar, P. (2002). The effect of cognitive conflict and conceptual change text on students' achievement related to first degree equations with one unknown. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 211-217.
- Topcubası, T. ve Polat, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde kavram karikatürlerinin öğrenci başarısına etkisi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports and Science Education*, 3(2), 48-61.
- Tuna, F. (2013). Coğrafya öğretiminde kavram haritalarının öğrencilerin başarısına etkisi ve öğrencilerin yöntem hakkındaki görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25), 182-197.
- Tuncel, G. ve Ayva, Ö. (2010). Sosyal bilgiler dersinde demokrasinin serüveni ünitesinde geçen kavramların kazandırılması üzerine bir uygulama. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 276-294.
- Turan, İ. (2002). Lise coğrafya derslerinde kavram ve terim öğretimi ile ilgili sorunlar. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 67-84.
- Türksever, Ö. (2013). Coğrafya öğretiminde kavramsal değişim yaklaşımının akademik başarıya etkisi. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ural Keleş, P. ve Aydın, S. (2012). İlköğretim beşinci sınıf "Canlıları Sınıflandırılım" ünitesinin öğretiminde kullanılan kavramsal değişim metinlerinin etkililiğinin değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 133-150.
- Üce, M. ve Sarıçayır, H. (2002). Üniversite 1. sınıf genel kimya dersinde asit-baz konusunun öğretiminde kavramsal değişim metinleri ve kavram haritalarının kullanılması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16, 163-170.
- Ülgen, G. (2001). *Kavram geliştirme (3. baskı)*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Ülgen, G. (2004). *Kavram geliştirme (4. baskı)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Vosniadou, S. (1994). Capturing and modelling the process of conceptual change. In S. Vosniadou (Ed.), Special Issue on Conceptual Change. *Learning and Instruction*, 4, 45-69.

- Wang, T. and Andre, T. (1991). Conceptual change text versus traditional text application questions versus no questions in learning about electricity. *Contemporary Educational Psychology*, 16, 103-116.
- Yağbasan, R. ve Gülçiçek, Ç. (2003). Fen öğretiminde kavram yanlışlarının karakteristiklerinin tanımlanması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 102-120.
- Yazıcı, H. ve Koca, M. K. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı. M. Safran (Ed.), Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde. Ankara: Pegem A Akademi.
- Yazıcı, H. ve Samancı, O. (2003). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler ders konuları ile ilgili bazı kavramları anlama düzeyleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 158.
- Yel, S. (2009). Sosyal bilgiler öğretimi (demokratik vatandaşlık eğitimi). C. Öztürk (Ed.), Kavram Geliştirme ve Öğretimi içinde (s. 111-143). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, B. (2010). Sınıf öğretmenliği adaylarının gazlar konusundaki kavramlar ile ilgili bilgi düzeyleri ve sahip oldukları kavram yanlışlarının belirlenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Yıldırım, M. E. (2016). Kavramsal değişim metinlerinin ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin kavram yanlışlarının giderilmesine ve başarısına etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Yıldız, C., Baki, A., Aydın, M. and Köğce, D. (2010). Development of materials in instruction of decimals according to constructivist approach. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2, 3660-3665.
- Yıldız, C., Taşkın, D., Köğce, D. and Aydın, D. (2011). The effect of instructional materials developed in relation to decimal fractions on success. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15, 859-863.
- Yılmaz, A. ve Kurada, K. (2008). Tarih derslerinde kavram haritası kullanımının öğrenmeye etkisi. M. Safran ve D. Dilek (Ed.), Kimlik, Birey ve Uyum içinde (s. 365-379). İstanbul: Yeniinsan Yayınevi.

- Yılmaz, K. (2013). İlköğretim öğrencilerinin vatandaşlık eğitimi ile ilgili temel kavramlara ilişkin algılarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 453-463.
- Yılmaz, K. ve Çiviler, M. (2012). İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde yer alan tarih kavramlarının öğretiminde karşılaşılan kavram yanlışları üzerine bir eylem araştırması. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-31.
- Yılmaz, S. (2008). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi “Haklarımı Öğreniyorum” ünitesi ile ilgili kavramları anlama düzeyleri. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, Z. A. (2010). Kavramsal değişim metinlerinin üniversite öğrencilerinin geometrik optik konusundaki kavram yanlışlarının düzeltilmesi ve fizik dersine karşı tutumlarının incelenmesi. Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yüksel Gülçiçek, N. (2004). Kavramsal değişim metinlerinin öğrencilerin manyetizma konusunu anlamalarına ve fizik tutumlarına etkisi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.



EKLER

EK 1: Kavram Belirleme Formu (KBF)**KAVRAM BELİRLEME FORMU****Değerli Meslektaşım;**

Amasya Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimi yapmaktayım. Yüksek lisans çalışmamın amacı; 4.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde "**İnsanlar ve Yönetim**" ünitesinde geçen ve öğrencilerin öğrenmekte zorlandıkları kavramları belirleyerek bu kavramların öğretiminde **kavramsal değişim metinlerinin** etkisini incelemektir. Bu nedenle sizden beklentim, aşağıda sunulan kavramların öğreniminde öğrencilerin ne derece zorluk yaşadıklarına ilişkin görüşlerinizi belirtmenizdir. Vereceğiniz bilgiler araştırma kapsamında kullanılacak olup, isim belirtmenize gerek yoktur. Katkılarınızdan dolayı teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim.

Orhan DAĞDELEN
Hamamözü Atatürk İlkokulu Sınıf Öğretmeni

KAVRAMLAR	Öğrencilerin Kavramları Öğrenme Derecesi		
	Kolay	<u>Düşünceniz</u> Orta Güçlükte	Zor
Bağımsızlık			
Demokrasi			
Egemenlik			
Millî Egemenlik			
Yerel Yönetim			
Merkezî Yönetim			
Kamu			
Kamuoyu			
Hak			
Özgürlük			
TBMM			
Millet			
Medya			
Seçim			
Yargı			
Yasa			
Yönetim			
Vatandaşlık			
Milletvekili			
Cumhuriyet			
Muhtar			
Vali			
Kaymakam			
Belediye (Başkanı)			
Vergi			
Anayasa			
Devlet			
Sorumluluk			

EK 2: İnsanlar ve Yönetim Ünitesi Başarı Testi (İYÜBT)

Sevgili öğrenciler;

Aşağıda 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “İnsanlar ve Yönetim” ünitesine ait çoktan seçmeli on sekiz soru bulunmaktadır. Sizden beklentim, soruları dikkatlice okuyup doğru seçeneği işaretlemenizdir. Başarılar dilerim.

SORULAR

1) Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı'ndan yenilerek çıkmıştır. Düşmanlar, başta İstanbul olmak üzere, güzel yurdumuzun her yerini işgal etmeye başlamışlardır. Osmanlı Devleti, halkın can ve mal güvenliğini sağlayamaz duruma düşmüştür. Bu durum karşısında Türk milleti harekete geçerek, yurdun birçok yerinde saldırılara karşı direnişe başlamıştır.

Türk milletinin, yukarıdaki metinde belirtilen davranışı, aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) Düşmanları iyi tanımadığının
B) Düşmanların fazla güçlü olmadığının
C) Bağımsız olmayı sevdiğinin
D) Barış yapmak istemediğinin

2) Anayasamızın 6. maddesine göre: “**Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir. Millet, egemenliğini seçtiği vekiller aracılığıyla kullanır.**”

Buna göre seçilen milletvekilleri, aşağıdaki kurumlardan hangisinde egemenlik hakkını millet adına kullanırlar?

- A) Cumhurbaşkanlığı
B) Belediye Başkanlığı
C) Türkiye Büyük Millet Meclisi
D) Bakanlar Kurulu

3) Erdem, sınıf başkanı adayı olarak, sırası gelince kendi tanıtım konuşmasını yapmıştır. Diğer adayların farklı görüş ve düşüncelerini saygıyla dinlemiş ve yapılan oylamada oyunu kullanmıştır. Yeterli oyu alamayınca da kazanan arkadaşını tebrik ederek başarılar dilemiştir.

Erdem'in davranışlarıyla ilgili öncelikle aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Demokratik yaşayış kurallarını öğrendiği ve benimsediği
B) Sınıf başkanı olmayı çok istediği
C) İş bölümüne ve dayanışmaya önem verdiği
D) Topluluk karşısında konuşmaktan hoşlandığı

4) Atatürk, aşağıdaki sözlerinin hangisinde, öncelikle cumhuriyet yönetiminin temel özelliğini vurgulamıştır?

- A) Öğretmenler, yeni nesil sizin eseriniz olacaktır.
- B) Yurtta barış, dünyada barış.
- C) Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına, Türk milleti denir.
- D) Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir.

5) "Türkiye Cumhuriyeti, kendi vatandaşları tarafından yönetilmektedir. Yani egemenlik hakları, başka bir devletin elinde değildir."

Türkiye Cumhuriyeti'nin yukarıda ifade edilen durumu, aşağıdaki kavramlardan hangisiyle açıklanabilir?

- A) Demokrasi
- B) Bağımsızlık
- C) Eşitlik
- D) Cumhuriyet

- 6) I. Valilik
II. Kaymakamlık
III. Mahalle Muhtarlığı
IV. Belediye Başkanlığı

Yukarıdakilerden hangileri, merkezî yönetim birimlerindedir?

- A) I ve II
- B) II ve IV
- C) I ve III
- D) III ve IV

7) Aşağıdakilerden hangisi demokrasinin temel ilkeleriyle bağdaşmaz?

- A) Kişiler, kanun karşısında eşit haklara sahiptir.
- B) Yöneticiler, egemenlik hakkına sahiptir.
- C) Milletvekilleri, seçimlerle iş başına gelirler.
- D) Kişiler, yasalar çerçevesinde görev yaparlar.

8) "İl, belediye veya köy halkının ortak yerel ihtiyaçlarını karşılayan ve oradaki halk tarafından oy kullanılarak seçilen yönetim, **yerel yönetim** olarak adlandırılır."

Buna göre, yerel yönetimle ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Yerel yönetim birimlerindeki yöneticilerimiz, seçimle göreve gelirler.
- B) İlçe, belde ve köylerimizde yerel yöneticilerimiz yer almaktadır.
- C) Köyler, yerel yönetim birimlerimizdendir.
- D) Yerel yöneticilerimiz, okullarımızın yönetiminde de söz sahibidir.

9) İlçelerde görev yapan aşağıdaki yöneticilerden hangisi, merkezden atama yoluyla göreve başlamaktadır?

- A) Kaymakam
- B) Belediye Başkanı
- C) Belediye Meclisi Üyeleri
- D) Muhtar

10) Toplumu ilgilendiren herhangi bir konuda, halkın benimsediği ortak görüşe kamuoyu denir. Buna göre, kamuoyu oluşmasında aşağıdakilerden hangisi etkili değildir?

- A) Fikirleri aynı olan insanların ortak görüşü
- B) Toplumun sorunları
- C) İnsanların bireysel çıkarları
- D) Halkın ortak düşüncesi

- 11) I. TBMM tarafından çıkarılır.
 II. Kamu (halk) yararını hedef alır.
 III. İnsanlar arası ilişkileri düzenler.

Yukarıda özellikleri verilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yasa
- B) Örf
- C) Gelenek
- D) Görenek

12) Halkı ilgilendiren bir sorun üzerinde, halkın genel düşüncesine ve ortak kanaatine “**kamuoyu**” denir. Buna göre, kamuoyu kavramı ile ilişkili olan görsel aşağıdakilerden hangisidir?

A)



Pazar alışverişi yapan insanlar

C)



İmza toplayan insanlar

B)



Sınava giren öğrenciler

D)



Bankadan para çeken insanlar

- 13) I. Her alanda ve tüm ülke genelinde tek yetkili olarak kamu faaliyetinde bulunur.
 II. Yetki ve görev alanını kendisi belirler.
 III. Devamlılığı ve faaliyetleri için yeterli güce sahiptir.
 IV. Tüm ülkedeki en geniş kapsamlı örgütlenme biçimidir.

Yukarıda özellikleri verilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Devlet
 B) Merkezî Yönetim
 C) Cumhuriyet
 D) Demokrasi

14) Cumhuriyet, milletin egemenliğine dayalı bir yönetim biçimidir. Buna göre, cumhuriyet kavramı ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi **yanlıştır**?

- A) Cumhuriyet, ülkemizde 29 Ekim 1923'te ilân edilmiştir.
 B) Cumhuriyet, demokrasinin gereğidir.
 C) Cumhuriyet idaresi, milleti egemen kılar.
 D) Cumhuriyet, belli bir kişinin egemenliğini gerektirir.

15) Devlet ile ilgili olarak aşağıdaki verilenlerden hangisi **doğru değildir**?

- A) Devleti kuran insanların sayısı değişebilir, örneğin on bin nüfuslu devletler vardır.
 B) Bütün devletlerde egemenlik ulusundur.
 C) Bir devlet topraklarını kaybederse, devlet olma özelliğini de kaybeder.
 D) Devlet, egemenliği altındaki topraklarda kendinden daha üstün bir gücün bulunmasına izin vermez.

16) Aşağıda görselleriyle birlikte verilen kurumlardan hangisi **yerel yönetim birimidir**?



Atatürk İlkokulu



Devlet Hastanesi



Adalet Bakanlığı



Çarşı Belediyesi

17) “..... devletin yönetim şeklini, kişilerin haklarını ve ödevlerini, devlet birimlerini ve bu birimler arasındaki ilişkileri belirten yazılı hukuk kurallarından oluşan temel kanundur.”

“Devletin yasama organları tarafından konulan ve uyulması gereken kurallar bütününe denir.”

Aşağıdaki seçeneklerden hangisi yukarıda verilen cümlelerde boş bırakılan yerlere gelirse tanımlar doğru yapılmış olur?

- A) Anayasa – yasa
B) Anayasa – kamu

- C) Anayasa – bağımsızlık
D) Devlet – millet

18)



Aşağıdakilerden hangisi, Atatürk'ün yanda verilen görseldeki sözüyle uyuşmaz?

- A) TBMM'nin açılması
B) Yöneticiliğin babadan oğula geçmesi
C) Milletin kendisini yönetecekleri seçmesi
D) Yöneteceklerin belirli bir süreliğine seçilmesi

EK 3: Kavramsal Değişim Metinleri (KDM)

Anayasa Nedir?



Arkadaşlarınızla oyun oynarken kural koyuyor musunuz? Kurallara uyulmadığı zaman neler olabilir? Bu soruların cevabını vermeniz **Anayasa** kavramını anlamanızda size yardımcı olabilir.

“**Anayasa**” kavramı hakkında ifade edilmiş olan bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

- ❖ Bağımsızlık
- ❖ Koyulan kurallar
- ❖ Yerel yönetim kurumu
- ❖ Mecliste alınan kararlar
- ❖ Kimseye göre değişmeyen haklarımız
- ❖ Yasaklarımızın yazılı olduğu kalın kitap



ili

görüşlerinizi arkadaşlarınızla tartışınız.



Gördüğünüz gibi **Anayasa** kavramı hakkında çeşitli fikirler söylenmiştir. Bunlardan bazıları tam doğru, bazıları kısmen doğrudur. Bazı açıklamalar ise **Anayasa** kavramı hakkında eksik ya da yanlış bilgilerin olduğunu göstermektedir. Yani **Anayasa** kavramı ile ilgili kavram yanılgıları mevcuttur.

Bazıları **Anayasa** kavramı için “**koyulan kurallar**”, “**yasaklarımızın yazılı olduğu kalın kitap**”, “**kimseye göre değişmeyen haklarımız**” cevaplarını vermiştir. Bu ifadeler doğru sayılabilir. Çünkü **Anayasa**’da birtakım görev ve sorumluluklar ile uymamız gereken kurallar vardır.

“**Mecliste alınan kararlar**” cevabı ise, kavramın kısmen anlaşıldığını göstermektedir. Çünkü **Anayasa** değişiklikleri Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde yapılır.

Bazıları **Anayasa** kavramı için “**yerel yönetim kurumu**” cevabını vermiştir. Yerel yönetim kurumları *belediyeler, muhtarlıklar ve il özel idareleridir*. Dolayısıyla **Anayasa** için yerel yönetim kurumu demek yanlıştır.

Anayasa kavramı için ifade edilen “**bağımsızlık**” açıklaması da doğru değildir. Çünkü bağımsızlık demek ülkede özgür bir şekilde yaşamaktır. Devletimizin başka bir devletin egemenliği altında olmaması demektir.



Anayasa; devletin temel yapısını, yani kuruluşunu, yönetim biçimini, devletin temel kurumlarını, bunların birbirleriyle olan ilişkilerini, kişilerin devlete karşı olan temel hak ve ödevlerini düzenleyen kanundur. Ülkemizin de bir **Anayasa**'sı vardır.



Anayasa'nın bazı özellikleri vardır. Bunları aşağıda görebilirsiniz:

1. **Temel kanun** (en önemli kanun) olması nedeniyle diğer kanunlardan üstündür.
2. Devletin temel kurumlarının kuruluşunu ve işleyişlerini içerir.
3. Bireylerin temel hak ve özgürlüklerini içerir.
4. Diğer kanunlardan daha zor değiştirilir.

Anayasa, vatandaşların temel hak ve görevlerini bildirir. Devletin temel kurumlarının nasıl işleyeceğini belirler. Anayasa ile ayrıca kişilerin temel hak ve özgürlükleri güvence altına alınmıştır.

Anayasa dışında bir de çeşitli konularda çıkarılan **yasalar (kanunlar)** vardır. Yasa ya da diğer adıyla kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından konulan ve uyulması gereken kurallardır. Türkiye'de yasa koyma görevi ve yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir. **Kanunlar, Anayasa'ya aykırı olamaz.** Yani yapılacak kanunlar Anayasa ile uyumlu olmalıdır. Kanunlara örnek olarak *Bayrak Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu* örnek verilebilir. Bunların dışında birçok konuda kanun vardır.



Sizin de bildiğiniz kanunlar var mı? Örnek verir misiniz?

Bağımsızlık Nedir?



Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı sonunda içine düştüğü durumu biliyor musunuz? Vatanını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalan millet ne yaptı? Millet olarak neden Kurtuluş Savaşı yaptık? Bu sorularının cevabını vermeniz **bağımsızlık** kavramını anlamınızda size yardımcı olabilir.

"Bağımsızlık" kavramı hakkında ifade edilmiş bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

- ❖ Anayasa
- ❖ Egemenlik
- ❖ Özgür olmak
- ❖ Bağımlı olmayan
- ❖ Halkın özgürce yaşaması
- ❖ Atatürk'ün TBMM'yi açması
- ❖ Bir milletin bir yerde bağımsız yaşaması



Siz de yukarıdaki görüşlere katılıyor musunuz? Sizce **bağımsızlık** nedir? Konuyla ilgili görüşlerinizi arkadaşlarınızla tartışınız.



Gördüğünüz gibi **bağımsızlık** kavramı hakkında çeşitli fikirler söylenmiştir. Bunlardan bazıları tam doğru, bazıları kısmen doğrudur. Bazı açıklamalar ise **bağımsızlık** kavramı hakkında eksik ya da yanlış bilgilerin olduğunu göstermektedir. Yani **bağımsızlık** kavramı ile ilgili kavram yanılgıları mevcuttur.

Bazıları kavram yanılgısına düşerek **bağımsızlık** kavramı için "**Anayasa**" açıklamasında bulunmuştur. Ancak Anayasa, devletin temel yapısını, yani kuruluşunu, yönetim biçimini, devletin temel kurumlarını içeren kanundur.

Bağımsızlık kavramı hakkında verilen "**halkın özgürce yaşaması**", "**özgür olmak**", "**bağımlı olmayan**", "**bir milletin bir yerde bağımsız yaşaması**" gibi cevaplar kavramın anlaşıldığını göstermektedir.

Bazıları **bağımsızlık** kavramını ifade ederken "**egemenlik**" kavramını kullanmıştır. Bu ifade de yanlıştır. Çünkü egemenlik, egemen olma durumudur. Egemen olmak ise üstünlük kurmak, sözünü geçirmek anlamlarına gelmektedir.

Bağımsızlık kavramı için bazıları “**Atatürk’ün TBMM’yi açması**” cevabını vermiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılması ile birlikte halkın egemenliği gerçekleşmiştir. Halk, yönetimde söz sahibi olmuştur. Dolayısıyla bu açıklama da doğru değildir.



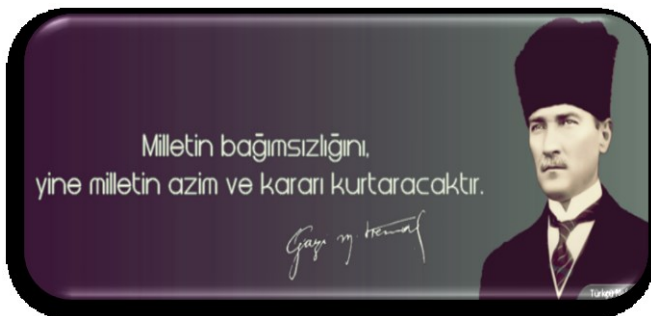
Bağımsızlık; “davranışlarını, tutumunu, girişimlerini herhangi bir gücün etkisinde kalmadan düzenleyebilen, hür, özgür” anlamına gelmektedir.

Mondros Ateşkes Anlaşması ile Osmanlı Devleti **bağımsızlığını** ve kendini savunma imkânlarını kaybetti. Toprakları ise yabancı devletlerin işgaline açık hâle geldi. Çok geçmeden İngiltere, Fransa ve İtalya ateşkes anlaşmasını uygulamaya başladılar. Terhis edilen ordumuzun silahlarına el koydular. Limanlarımızı, demir yollarımızı ve telgrafhanelerimizi denetim altına aldılar.



Anlaşmanın 7. maddesine dayanarak da güzel yurdumuzu işgale başladılar. İngilizler Musul, Urfa, Antep ve Maraş’ı işgal ettiler. İzmit, Eskişehir, Afyon, Samsun, Merzifon ve Batum’a asker çıkardılar. İtalyanlar Antalya ve Konya yöresine, Fransızlar ise Adana ve çevresine yerleştiler. Fransızlar bir süre sonra Urfa, Antep ve Maraş’ı da işgal ettiler.

Anadolu’da işgaller devam ederken İngiltere, Fransa ve İtalya’ya ait savaş gemilerinden oluşan düşman donanması da İstanbul önlerine geldi. Aynı gün ateşkes anlaşması gereği cepheden ayrılmış olan Mustafa Kemal de İstanbul’a döndü. O, gördüğü bu işgal manzarası karşısında ümidini kaybetmedi. Kurtuluşa olan inancını “**Geldikleri gibi giderler.**” sözüyle ifade etti.



Mustafa Kemal, İstanbul’a gelir gelmez Türk milletini ve vatanını kurtarmak için çalışmalarına başladı. Arkadaşlarıyla görüşmeler yaptı ve kararını verdi. Mustafa Kemâl bu düşüncesini gerçekleştirmek için 19 Mayıs 1919’da Samsun’a çıktı.

Mustafa Kemâl, Anadolu'ya geçtikten sonra ilk olarak millî bilinci uyandırmaya çalıştı. Bu amaçla Amasya'da yayımladığı genelge ile yurdumuzun içinde bulunduğu durumu ve kurtuluş yolunu anlattı. Sivas Kongresi'nde ise millî cemiyetleri tek çatı altında toplayarak millî mücadelenin liderliğini üstlendi.



Mustafa Kemâl, Erzurum ve Sivas'tan sonra Ankara'ya geldi.23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisini açarak Ankara'yı millî mücadelenin merkezi haline getirdi. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla birlikte, Türk milleti

kendi geleceğini belirleme hakkını elde etti. Bu olayla aynı zamanda yeni Türk devletinin temelleri de atılmış oldu.

Yeni Türk Devleti'nin adı Türkiye Cumhuriyeti oldu. Bir zamanlar düşmanların paylaşmaya çalıştığı ülke Atatürk, silah arkadaşları ve Türk milleti tarafından kurtarıldı. Bu vatan bizlere onlardan bir hediyedir. Ülkemize değer vermeli ve ona sahip çıkmalıyız.



Ülkemiz bağımsız mıdır?

Türkiye Cumhuriyeti bağımsız bir ülkedir, çünkü topraklarımız başka bir milletin egemenliği altında değildir. Ülkemizin bağımsız olduğunu gösteren bazı ortak değerlerimiz vardır. Bunları aşağıda inceleyebilirsiniz:

Bayrak

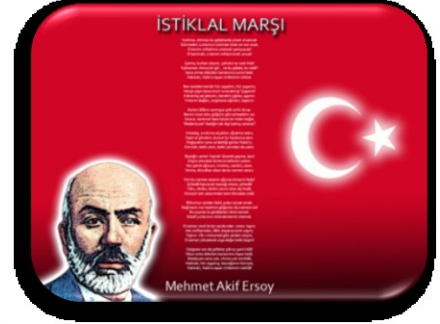


Her yıl milletçe kutladığımız bayramlar, özel gün ve haftalar vardır. Bunların içinde millî bayramların önemi büyüktür. Milletçe büyük bir coşku ve heyecanla kutladığımız millî bayramlarda birçok değerimize vurgu yapılır. **Bağımsızlık, egemenlik** gibi kavramları ifade eden unsurlara yer verilir.

Bu unsurlara yer verilmesi, millî bayramların ve özel günlerin Türk milleti için önemli olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle bağımsızlık ve egemenlik sembollerimizden olan bayrağımızı millî bayramlarda birçok yerde görürüz. Türk milletinin bayrağına verdiği değer millî bayramlarla sınırlı değildir. Milletimizin özel günler dışında da bayrağımıza değer verdiğini çeşitli şekillerde görebiliriz.

Millî Marşımız: İstiklâl Marşı

Bağımsızlık sembollerimizden birisi de İstiklâl Marşı'dır. Her pazartesi ve cuma günü okullarımızda yapılan törenlerde İstiklâl Marşı'nın ilk iki kıtasını okuruz.



Başkent: Ankara



Bir başka bağımsızlık sembolümüz de başkentimiz Ankara'dır. Ankara'yı diğer illerden ayıran önemli özellikler vardır. Ankara, Kurtuluş Savaşı yıllarında küçük bir Anadolu şehriydi. Kurtuluş Savaşı'nda Millî Mücadele'nin merkezi haline geldi. Daha sonra 13 Ekim 1923 tarihinde çıkarılan bir yasa ile başkent oldu. Bu dönemden sonra hızla gelişen Ankara, modern ve çağdaş bir şehir hâline geldi.

Dilimiz: Türkçe

Dil, bir milletin en önemli değerlerindedir. Dili olmayan bir milletin özgürlüğünden söz etmek mümkün değildir. Anayasa'mızın 3. maddesinde ülkemizin resmî dilinin **Türkçe** olduğu vurgulanmıştır.

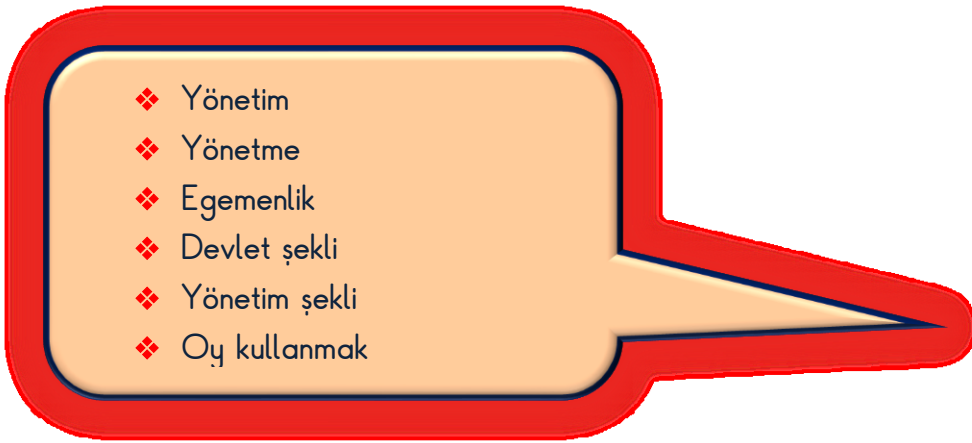
**Türkçe'yi
Düzenli
Kullanmaya
Dikkat Edelim!**

Cumhuriyet Nedir?



Devletimizin adındaki "**Cumhuriyet**" kavramına dikkat ettiniz mi? Her yıl 29 Ekim'de kutladığımız bayramı biliyor musunuz? "**Cumhuriyet**" kelimesindeki "**cumhur**" ne anlama gelmektedir? Bu sorularının cevabını vermeniz sizlere "**Cumhuriyet**" kavramını anlamanızda yardımcı olabilir.

"**Cumhuriyet**" kavramı hakkında ifade edilmiş olan bazı görüşler aşağıda verilmiştir:



Size göre "**Cumhuriyet**" ne demektir? Siz de yukarıdaki görüşlere katılıyor musunuz? Konuyla ilgili görüşlerinizi arkadaşlarınızla tartışınız.



Gördüğünüz gibi **Cumhuriyet** hakkında çeşitli fikirler söylenmiştir. Bunlardan bazıları tam doğru, bazıları kısmen doğrudur. Bazı açıklamalar ise **Cumhuriyet** kavramı hakkında eksik ya da yanlış bilgilerin olduğunu göstermektedir. Yani **Cumhuriyet** kavramı ile ilgili kavram yanılgıları mevcuttur.

Cumhuriyet kavramı hakkında doğru cevap verenler bile bu kavramın yalnızca belirli bir özelliğini belirtmekte ve tam açıklama yapamamaktadır. **Cumhuriyet** kavramı, özellikle **Demokrasi** kavramı ile karıştırılmaktadır.

Bazıları **Cumhuriyet** kavramını "**yönetme**", "**yönetim**", "**yönetme şekli**", "**devlet şekli**" olarak ifade etmiştir. Bu kavramlar doğru olmakla birlikte, Cumhuriyet kavramını tanımlamada eksik kalmaktadır. **Cumhuriyet** bir yönetim şeklidir ancak bu ifade yetersizdir. Çünkü **Cumhuriyet** kavramının bazı önemli özellikleri vardır.

Bazıları da **Cumhuriyet** kavramını "**egemenlik**" olarak tanımlamışlardır. Egemenlik demek özgürlük, bağımsızlık, hür ve güvenli yaşamak demektir. Dolayısıyla egemenlik, **Cumhuriyet** demek değildir.

Cumhuriyet kavramı "**oy kullanmak**" olarak da tanımlanmıştır. Ancak bu da eksik bir ifadedir. İnsanlar çeşitli durumlarda oy kullanırlar. Örneğin, oturduğu mahallenin muhtarını veya yaşadığı ilçenin belediye başkanını seçer. Seçeceği yöneticileri oy vererek belirler. **Cumhuriyet** yönetiminde belirli aralıklarla seçim yapılması ve insanların kendisini yönetecek yöneticileri seçmesi vardır ancak **Cumhuriyet** kavramını, yalnızca oy kullanmak şeklinde ifade etmek eksik olacaktır.

Cumhuriyet kavramına geçmeden önce "**cumhur**" kelimesinin ne anlama geldiğini bilmeliyiz. **Cumhur**, halka ait olan şey demektir.



Cumhuriyet ise, milletin egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimidir.

Devletimizin adı **Türkiye Cumhuriyeti**'dir. Ülkemiz, Cumhuriyet ile yönetilmektedir. Devletimizin adındaki Cumhuriyet kelimesi bunu göstermektedir.



Ülkemizde Cumhuriyet ne zaman ilân edilmiştir?



Ülkemizde **Cumhuriyet** 29 Ekim 1923 tarihinde ilân edilmiştir. Her yıl 29 Ekim'de Cumhuriyet Bayramı'nı kutlarız. Türkiye Cumhuriyeti'nde huzur içinde demokratik bir şekilde yaşıyorsak bunu Atatürk'e, silah arkadaşlarına ve milletimize borçluyuz.

Cumhuriyet; yöneticilerin, oy hakkına sahip vatandaşlar tarafından

belirli aralıklarla yapılan seçimler sonucunda seçilmesine dayanan bir yönetim biçimidir.

Cumhuriyet ile yönetilen bir devletin aşağıdaki iki özelliği taşıması gerekmektedir. Bu özellikler şöyle açıklanabilir:

1.Yöneticilerin vatandaşlar tarafından seçilmesi



Halk, hiçbir baskı altında kalmadan devleti yönetecek kişileri kendi isteğiyle seçebilmelidir. Halktan kimlerin seçimlerde oy kullanabileceği, oy kullanma yaşı, aday olabilme şartları yasalarda açıkça belirtilir.

2.Seçimlerin belirli aralıklarla yenilenmesi

Bir devletin **Cumhuriyet** olabilmesi için seçimlerin belirli aralıklarla yenilenmesi gerekir. Seçimlerin tekrarlanması, seçilen yöneticilerin ömür boyu değil de sadece belirli bir zaman için görevde kalmasını gerektirir. **Böylece Cumhuriyet, millî egemenliğin en iyi şekilde gerçekleştiği yönetim biçimi hâline gelir.** 7 Haziran 2015 tarihinde yine bir milletvekili seçimi yapılacaktır.



Demokrasi Nedir?



Ailenizde en çok kimin sözü geçer? Sizin görüşleriniz de dikkate alınır mı? En son ne zaman ailenizle beraber bir konuda ortak karar verdiniz? Bu soruların cevabını vermeniz size **demokrasi** kavramını anlamanızda yardımcı olacaktır.

Demokrasi hakkında öğrencilerin ifade etmiş olduğu bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

- ❖ Oy
- ❖ Adalet
- ❖ Özgürlük
- ❖ Düzensizlik
- ❖ İnsan hakları
- ❖ Oy kullanmak
- ❖ Yönetim şekli
- ❖ Özgürlük, dayanışma ve düzen ile yönetim



Siz de yukarıdaki görüşlere katılıyor musunuz? Sizce **demokrasi** nedir? Konuyla ilgili görüşlerinizi arkadaşlarınızla tartışınız.



Gördüğümüz gibi öğrenciler, **demokrasi** kavramı hakkında çeşitli fikirlere sahiptir. Bunlardan bazıları tam doğru, bazıları kısmen doğrudur. Çoğu açıklama ise yanlış olup, bu durum öğrencilerin kavram hakkında yanlışlarına sahip olduğunu göstermektedir.



Demokrasi kavramı tam olarak kavranamadığından dolayı yanlış ifade edilmektedir. Bazıları **demokrasi** kavramını tanımlarken "**oy, oy kullanmak, insan hakları**" cevaplarını vermişlerdir. Demokrasisi güçlü ülkelerde insan haklarına önem verilir. İnsanlar oy kullanarak kendilerini yönetecek yöneticileri seçer. Demokrasi denilince bu ifadelerin düşünülmesi kavram hakkında birşeylerin bilindiğini göstermektedir.

Bazıları **demokrasi** kavramını "**adalet, hak, özgürlük, dayanışma ve düzen ile yönetim**" şeklinde anlamlandırmışlar ve kavramı kısmen anlamışlardır. "**Düzencilik**" cevabını veren öğrenciler ise kavrama farklı bir anlam yükleyerek kısmen anladıklarını göstermişlerdir.



Demokrasi; devlet yönetiminde, egemenlik haklarının halka ait olduğu düşüncesine dayanan bir sistemdir. Halkın kendi kendisini yönetmesidir.

Bir ülkede **demokrasi** var diyebilmek için orada bazı özelliklerin olması gerekir. Bu özellikler aşağıda anlatılmaktadır:



Demokrasilerde insanlar yönetimde söz sahibi olmak için kendilerini yönetecek kişileri (yöneticileri) seçer. Ayrıca halk, kendi görüş ve düşüncelerine uygun adayları seçmek ister. Bu da farklı partilerin seçimlere katılmasını gerektirir.

Bir ülke yönetiminin demokratik olabilmesi için seçimlerin olması gerekir. Ancak sadece seçimlerin olması o ülkenin demokratik olmasını sağlamaz. Gerçek demokrasilerde seçimlerin de belirli ilkelere göre yapılması gerekir. Seçimlerin **özgür ve adil** olabilmesi için genel, eşit ve gizli oy ilkelerine dayanması gerekir.



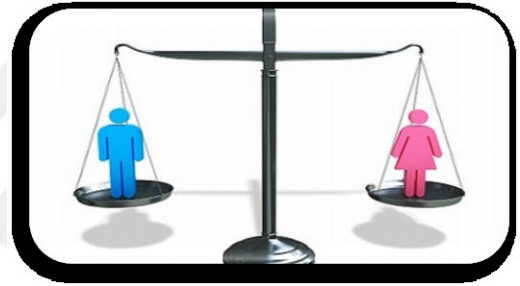
Ülkelerin seçim sonuçlarına baktığımızda genellikle çoğunluk tarafından seçilen bir partinin ülke yönetimini ele aldığı görülür. Devletin, çoğunluğun isteklerine göre yönetilmesine **çoğunlukçu demokrasi** anlayışı denir. Ancak demokrasilerde çoğunluk, hiçbir zaman diğerlerinin haklarını çiğnememelidir.

Demokrasinin en önemli şartlarından biri de halk egemenliğinin olmasıdır. **Halk egemenliği**nin anlamı, ülke vatandaşlarının (halkının) azınlık, çoğunluk, din, dil ve etnik kökenine bakılmadan ülke yönetiminde **esit** miktarda söz sahibi olmasıdır.



Demokrasinin varlığının bir diğer gereği de etnik kökeni ve dini ne olursa olsun devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesin haklarına saygılı olunması, ülkede yaşayan tüm insanların haklarının korunmasıdır.

Kanun önünde eşitliğin sağlanması da **demokrasinin** göstergelerinden biridir. Kanun önünde eşitlik tüm vatandaşların yasalar karşısında eşitliği ilkesine dayanır.



Ülkemiz Türkiye Cumhuriyeti de **demokrasi** ile yönetilen bir ülkedir. Halk, egemenliğini yapılan özgür ve adil seçimlerle kullanır. Herkes kanun önünde eşittir, temel insan hakları göz önünde bulundurulur.



Eğitim ailede başlar sözünden yola çıkarak **demokrasi** eğitiminin de ailede başladığı söylenebilir. Ancak **demokrasi** kültürünün yaşama geçirilmesinde aile kadar önemli bir diğer kurum okuldur. Her iki kurum da ilk önce kendi bünyelerinde demokrasiyi yaşarlarsa, öğrencilere bu eğitimi vermiş olurlar. Aşağıdaki görsellerde bunu görebilirsiniz:



Resim 1 : Aile üyeleri, bir konu hakkında fikir alışverişinde bulunuyor.



Resim 2: Aile üyeleri tabloyu, karar verdikleri yere yardımlaşarak asıyor.



Aile üyeleri, bir konuda karar verirken birbirlerinin fikirlerini öğrenir ve ortak bir karar alırlarsa o aile içinde **demokrasi** kurallarının işlediği söylenebilir. Sizin aileniz de böyle mi? Siz de yukarıdaki örneklere benzer kendi ailenizden örnekler verebilir misiniz?

Aile gibi, okullar da **demokrasi** bilincinin kazandırıldığı yerler olmalıdır. Sınıf başkanı, sınıf temsilcisi, okul temsilcisi seçimlerinde öğrenciler oy kullanmalı, **demokrasiyi** öğrenmeli ve birbirlerinin haklarına saygılı olmalıdır.

Aşağıda, okullardaki **demokrasi** uygulamalarına örnekler bulacaksınız:



Sizin sınıfınız ve okulunuzda da **demokrasi** var mı? Siz de yukarıdaki örneğe benzer, kendi sınıf ve okulunuzdan örnekler verebilir misiniz?

Devlet Nedir?



Türkiye Cumhuriyeti bir devlet midir? Önceki devletimizin adı ne idi? Dünyada başka devlet var mıdır? Devletin görevleri var mıdır? Bu soruların cevabını vermeniz sizlere **Devlet** kavramını anlamanızda yardımcı olacaktır.

Devlet kavramı hakkında ifade edilmiş bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

- ❖ Kişi
- ❖ Örgütlenme
- ❖ Kara parçası
- ❖ Toprak parçası
- ❖ İnsan topluluğu
- ❖ Yöneticisi vardır.
- ❖ Devlet, tapu verir.
- ❖ Devlet yol yapar, vergi alır.



Siz de yukarıdaki görüşlere katılıyor musunuz? Sizce devlet nedir? Konuyla ilgili görüşlerinizi arkadaşlarınızla tartışınız.



Gördüğünüz gibi **Devlet** kavramı hakkında çeşitli fikirler söylenmiştir. Bunlardan bazıları tam doğru, bazıları kısmen doğrudur. Bazı açıklamalar ise **Devlet** kavramı hakkında eksik ya da yanlış bilgilerin olduğunu göstermektedir. Yani **Devlet** kavramı ile ilgili kavram yanlışları mevcuttur.

Bazıları **Devlet** için "**kara parçası**" ya da "**toprak parçası**" cevabını vermiştir. Bu açıklama doğru değildir. Çünkü yeryüzünün denizlerle örtülü olmayan kısımlarına kara parçası ya da toprak parçası denir.

Devlet kavramı için "**kişi**" açıklaması da yapılmıştır. Ancak kadın veya erkek her insan kişidir yani bireydir. Dolayısıyla bu kavramı açıklarken kişi demek yanlıştır.

Bazıları **Devlet** kavramı için "**insan topluluğu**" demiştir. İnsan topluluğu ifadesi "**millet**" kavramının karşılığıdır. Millet, aynı topraklar üzerinde yaşayan insan topluluğudur. Dolayısıyla, **Devlet** kavramı için insan topluluğu demek doğru değildir.

“Devlet, tapu verir. Devlet yol yapar, vergi alır. Devlet hastane, okul yapar.” açıklamaları devletin egemen olması, en üstün güç olmasıyla ilgilidir. Bu açıklamalar **Devlet** kavramını tam tanımlamasa da, devletin belli bir özelliğini belirttiği için doğru açıklamalardır denilebilir.

Bazıları **Devlet** kavramını açıklarken **“örgütlenme”** ifadesini kullanmıştır. Bu ifade doğrudur. Çünkü **Devlet** bir ülkedeki en geniş kapsamlı örgütlenme biçimidir.

Devlet kavramı için **“yönetim biçimi”** açıklaması da kullanılmıştır. Ancak **Devlet**, bir yönetim biçimi değildir. Bir ülkedeki en geniş örgütlenme biçimidir. Dünyada yüzlerce devlet vardır. Bunların yönetim biçimleri birbirinden farklı olabilir. Örneğin ülkemiz **Cumhuriyet** ile yönetilir. Ülkemizin güney komşusu olan Suriye ise **Oligarşi** ile yönetilir. Oligarşi, ülke yönetiminde belli bir grubun söz sahibi olmasıdır. Kısaca **Devlet** için yönetim biçimi demek yanlıştır.

Aşağıda, **Devlet** kavramının özellikleri açıklanmıştır:

1. Tüm ülke genelinde **en geniş kapsamlı örgütlenme biçimidir.**
2. Devamlılığı sağlayacak ve faaliyetleri gerçekleştirecek **güce sahiptir.**
3. Yetki ve görev alanını **kendisi** belirlemektedir.
4. Faaliyetlerini **tüm ülke genelinde** ve **tek yetkili** olarak yürütür.



Bütün bu özellikleri birleştirerek ortaya tek bir tanım çıkarabiliriz:

Her alanda ve tüm ülke genelinde tek yetkili olarak kamu faaliyetinde bulunabilen, yetki ve görev alanını kendisi belirleyen, devamlılığı ve faaliyetleri için yeterli güce sahip olan ülke çapında en geniş kapsamlı örgütlenme biçimine **DEVLET** denir.

Devlet kavramı ile ilgili aşağıdaki açıklamaları da okuyunuz:

Belirli bir ülkede yaşayan insan topluluğunun, bağımsız ve düzen içerisinde yaşamak için oluşturmuş olduğu örgütlenmedir.

Devletin var olabilmesi için belli bir toprak parçasında yaşayan insan topluluğu yani **millet** olmalıdır. **Devlet**, ülkedeki egemen yani baskın güç olmalıdır.

Devlet, kendi egemenliğinin hüküm sürdüğü alanda kendisinden daha büyük bir güç veya örgütün varlığına izin vermez. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nden daha büyük bir güç yoktur.



Dünyada 200 civarında ülke vardır. Bunların kimisi toprakları bakımından küçük, bazıları da büyüktür. Kimi ülkeler çok gelişmiş ve güçlüdür. Kimi ülkeler yoksul ve zayıftır. **Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya Devleti** dünyadaki devletlerden bazılarıdır.



Siz de örnek verebilir misiniz? Bildiğiniz başka devletler var mı?



Ülkemiz **Türkiye Cumhuriyeti**, yaklaşık 78 milyon nüfusa sahip, güçlü bir devlettir. Ülkemiz 81 ile ayrılmıştır. Bu illerden birisi olan **Ankara**, ülkemizin başkentidir.

Devletimizin bazı görevleri vardır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir:

Devletimiz, ülkedeki tüm bireylerin günün ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda eğitim almalarını sağlar. Bunun için okul yaptırır, öğretmen yetiştirir.



Devletin temel görevlerinin başında ailenin korunması gelir. Ailenin sağlıklı olması ve korunması toplumun huzuru bakımından önemlidir. Bu bakımdan devlet, ailenin huzur ve mutluluğu, aile planlamasının öğretilmesi ve uygulanması için gerekli önlemleri alır.



Kamuoyu Nedir?

“**Kamuoyu nedir?**” sorusunun cevabını vermeden önce, “**kamu**” kelimesinin anlamı üzerinde durmak doğru olacaktır. Çünkü bu kavramı bilmek size “**kamuoyu**” kavramı hakkında fikir verecektir.

Sizce “**kamu**” nedir? Ne anlama gelmektedir? Aşağıdaki görsele bakarak kamu kavramı için neler söylersiniz?



Kamu, bir ülkedeki halkın bütünüdür. Bu açıklamadan yola çıkarak kamuoyu kavramını tanımlayabilir misiniz?

Kamuoyu hakkında ifade edilen bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

- ❖ Seçim
- ❖ Eşitlik
- ❖ Hizmet
- ❖ Halkın oyu
- ❖ Oy kullanmak
- ❖ Halkla oy kullanma
- ❖ Bir konu hakkında tartışma
- ❖ İnsanların haklarını koruma
- ❖ Bir ülkede yaşayan insan topluluğu
- ❖ Bir milletin toplanarak isteklerini yerine getirmesi
- ❖ Grup oluşturmak ve gerekli olan şeyleri dile getirmek



Siz de yukarıdaki görüşlere katılıyor musunuz? Sizce **kamuoyu** nedir? Konuyla ilgili görüşlerinizi arkadaşlarınızla tartışınız.



Gördüğünüz gibi **kamuoyu** kavramı hakkında çeşitli fikirler söylenmiştir. Bunlardan bazıları tam doğru, bazıları kısmen doğrudur. Bazı açıklamalar ise **kamuoyu** kavramı hakkında eksik ya da yanlış bilgilerin olduğunu göstermektedir. Yani **kamuoyu** kavramı ile ilgili kavram yanılgıları mevcuttur.

“Kamuoyu” kavramı tam olarak kavranamadığından dolayı yanlış ifade edilebilmektedir. Halkın benimsediği ortak görüş **eşitlik** kavramıyla açıklanmıştır. Bazıları **“herkes aynı görüşü benimserse bu eşitliktir”** demişlerdir. Aslında halkın benimsediği ortak görüşe **kamuoyu** denir. Bu örnekte eşitlik kavramının anlamını kamuoyu kavramı ile karıştırmaktadırlar.

Bazıları **kamuoyu** kavramını tanımlarken **“hizmet”** ve **“seçim”** cevabını vermiştir. Bu açıklamalar kamuoyu kavramı hakkında yanılgılar olduğunu göstermektedir.

Bazıları kamuoyu kavramını **“grup oluşturmak ve gerekli olan şeyleri dile getirmek”, “halkla oy kullanma”, “insanların haklarını koruma”, “bir konu hakkında tartışma”** şeklinde açıklamışlardır. Bu durum öğrencilerin kamuoyu kavramını kısmen anladıklarını göstermektedir.

“Bir milletin toplanarak isteklerini yerine getirmesi” şeklindeki cevap onların tam anladıklarını göstermektedir. **“Halkın oyu”** cevabı da kavramın doğru şekilde anlaşıldığını göstermektedir.

Kamuoyu kavramını tanımlarken **“oy kullanmak”** cevabını verenler kavramı kısmen anladıklarını göstermişlerdir.

“Bir ülkede yaşayan insan topluluğu” cevabını verenler kavram yanılgısına düşmüştür. Çünkü bir ülkedeki insan topluluğu **“millet”** kavramının karşılığıdır.



Kamuoyu; bir sorun üzerinde **halkın genel düşüncesidir**. Halk oyudur. Kamuoyu bir düşünceyi yaygınlaştırmak, halkın dikkatini o düşünce etrafında toplamaktır. Yandaki fotoğrafta da doğaseverlerin kamuoyu oluşturma gayretleri görülmektedir. Ellerinde tuttıkları afiş ve kıyafetleriyle çevredeki insanların dikkatini doğaya çekmek istemektedirler.



Kamuoyu, halkın çoğunluğunun herhangi bir konuyla ilgili benimsediği genel düşüncedir. Bu nedenle demokratik

ülkelerde yöneticiler kamuoyuna önem verirler. Kamuoyunun isteklerine ve görüşlerine uygun kararlar almaya özen göstererek halktan aldıkları desteğin devam etmesini sağlamaya çalışırlar.

Kamuoyu, etkin vatandaşların veya sivil toplum kuruluşlarının çabalarıyla oluşur. Bu vatandaşlar ve kuruluşlar önemli gördükleri sorunları **gazete, dergi, radyo** ve **televizyon** aracılığıyla dile getirirler. Bu amaçla **internette** de yararlanırlar. Böylece kamuoyu oluşturarak yöneticileri, sorunların çözümü yönünde etkilemeye çalışırlar.

Kamuoyu



Basında kamuoyunun yerel yönetimlere etkisiyle ilgili pek çok habere rastlarsınız. Bunlardan birkaçını aşağıda okuyabilirsiniz:

BAZ İSTASYONUNA MAHALLELİ TEPKİSİ

İzmir'in Menemen ilçesine bağlı Asarlık beldesinin Zeytinlik Mahallesi sakinleri, baz istasyonu kurulmasına izin veren Belediyeyi protesto etti. Asarlık Belediyesi de Nergis Tepe mevkiindeki arazinin baz istasyonu için kiralanması kararından vazgeçti.

Asarlık Belediye Meclisi, 4 Mart 2008'de yaptığı toplantıda, Zeytinlik Mahallesi Nergis Tepe mevkiindeki Belediyeye ait 50 metre karelik arazinin GSM Radyo Baz İstasyonu kurulması amacıyla yıllık 2 bin 500 TL bedelle 3 yıllığına kiralanmasına karar verdi. Yaklaşık 10 gün önce baz istasyonunun inşaatına başlandı. Baz istasyonunun yöre halkının sağlığını tehdit edeceğine inanan Zeytinlik Mahallesi sakinleri ise Belediyeye ve firmaya başvurup tepkilerini dile getirdi. Yaklaşık 100 kişilik grup Belediye önüne kadar yürüyüp basın açıklaması yaptı.

Mahalle sakinleri yaptıkları açıklamada, "Sağlığımızı tehdit eden baz istasyonunun yerleşim birimlerinin içine değil de yerleşim birimlerinin dışında, halkın sağlığını etkilemeyecek bir alanda kurulmasını istiyoruz. Bu baz istasyonunun kurulmasına izin vermeyeceğiz." dediler.

Açıklamanın ardından binadan çıkıp grubun arasına gelen Asarlık Belediye Başkan Yardımcısı, vatandaşın tepkisinin değerlendirildiğini ve "Belediye Encümeni"nin toplanarak baz istasyonu kurulması kararının iptal edildiğini açıkladı. Halkın istekleri doğrultusunda çalışmalarda bulduklarını söyleyen başkan yardımcısı, "Toplumun tepkisi değerlendirildi. Toplum istemiyorsa olmayacak, baz istasyonu kurulmayacak." dedi.



Esnaflın baskısı sonuç verdi Cadde trafiğe kapatılmayacak

... Belediyesi, ...Caddesi'ni araç trafiğine kapatma kararını değiştirdi. Araçların caddeye girememesi cadde esnafını olumsuz etkileyecekti. Daha önce buranın trafiğe kapatılmasının uygun olduğunu düşünen başkan, "Herkesi memnun eden bir karar aldık. Caddeyi trafiğe kapatmayacağız." diyerek kamuoyunu dikkate aldığını gösterdi.

Bu kararın değiştirilmesinde esnafın oluşturduğu kamuoyu çalışmalarını etkili oldu. İlimizi uzun süre meşgul eden caddenin durumu sonunda netlik kazandı.

Gazete haberi, 9 Ağustos 2008
(Düzenlenmiştir.)

ARTIK YENİ MAHALLELERİMİZ VAR

... Mahallesi "... Mahallesi"
adıyla Çaycuma'nın en küçük
mahallesi oldu.

İki köyümüze bağlı beş mahallenin belediyemiz sınırlarına katılması belediyenin meclis toplantısında görüşüldü. Bu mahallelerle daha önceden yapılan halk oylamasında "Evet" çıkmıştı. Çaycuma Belediye Meclisinde yapılan oylamada oy birliğiyle söz konusu mahalleler belediyeye bağlandı ... Mahallesi de "... Mahallesi" adıyla Çaycuma'nın en küçük mahallesi oldu.



Gazete haberi, 8 Haziran 2009

Aşağıda, çeşitli konulardaki **kamuoyu oluşturma** örneklerini inceleyiniz. Üzerinde tartışınız.



Merkezî Yönetim Nedir?



Yaşadığınız yer bir şehir mi? Yoksa bir köy ya da kasabada mı yaşıyorsunuz? Bulduğunuz yerde yöneticiler var mı? Yaşadığınız yerleşim yerleri birer yönetici tarafından mı yönetiliyor? Bu soruların cevabını vermeniz sizlere "**Merkezî Yönetim**" kavramını anlamanızda yardımcı olabilir.

"**Merkezî Yönetim**" kavramı hakkında ifade edilmiş bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

- ❖ Bir yönetim biçimi
- ❖ Seçimle başa gelenler
- ❖ Oylarla başkan olmak
- ❖ Milleti oluşturan toplum
- ❖ Muhtar, belediye başkanı
- ❖ Belediye başkanının seçilmesi



Sizce **Merkezî Yönetim** nedir? Siz de yukarıdaki görüşlere katılıyor musunuz? Konuyla ilgili görüşlerinizi arkadaşlarınızla tartışınız.



Gördüğünüz gibi **Merkezî Yönetim** kavramı hakkında çeşitli fikirler söylenmiştir. Bunlardan bazıları tam doğru, bazıları kısmen doğrudur. Bazı açıklamalar ise **Merkezî Yönetim** kavramı hakkında eksik ya da yanlış bilgilerin olduğunu göstermektedir. Yani **Merkezî Yönetim** kavramı ile ilgili kavram yanılgıları mevcuttur.

Bazıları **Merkezî Yönetim** kavramı hakkında fikir belirtirken "**belediye başkanının seçilmesi**" cevabını vermiştir. Bu açıklama doğru değildir. Çünkü belediye başkanı bir yerel yönetim birimidir. **Merkezî Yönetim** birimlerinden değildir.

Merkezî Yönetim kavramı ile ilgili bazıları da "**seçimle başa gelenler**" şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. Fakat **Merkezî Yönetim** birimleri valilik ve kaymakamlıklardır. Bunlar da seçimle göreve gelmezler. Atanarak göreve başlarlar. Yani vali ve kaymakamlar halkın oylarıyla seçilmez.

Merkezî Yönetim denilince bazıları “**muhtar**” ve “**belediye başkanı**” şeklinde de cevap vermiştir. Ancak muhtar ve belediye başkanı yerel yönetim birimidir. Dolayısıyla bu açıklama da yanlıştır.

Bazıları **Merkezî Yönetim** kavramı için “**milleti oluşturan toplum**” demiştir. Ancak milleti oluşturan topluma **halk** denir.

Merkezî Yönetim kavramı için “**bir yönetim biçimi**” şeklinde cevap da verilmiştir. “**Merkezî Yönetim**” bir yönetim biçimi değildir. Devletin, halkın ihtiyaçlarını gidermek için ülke çapında örgütlenmesidir.

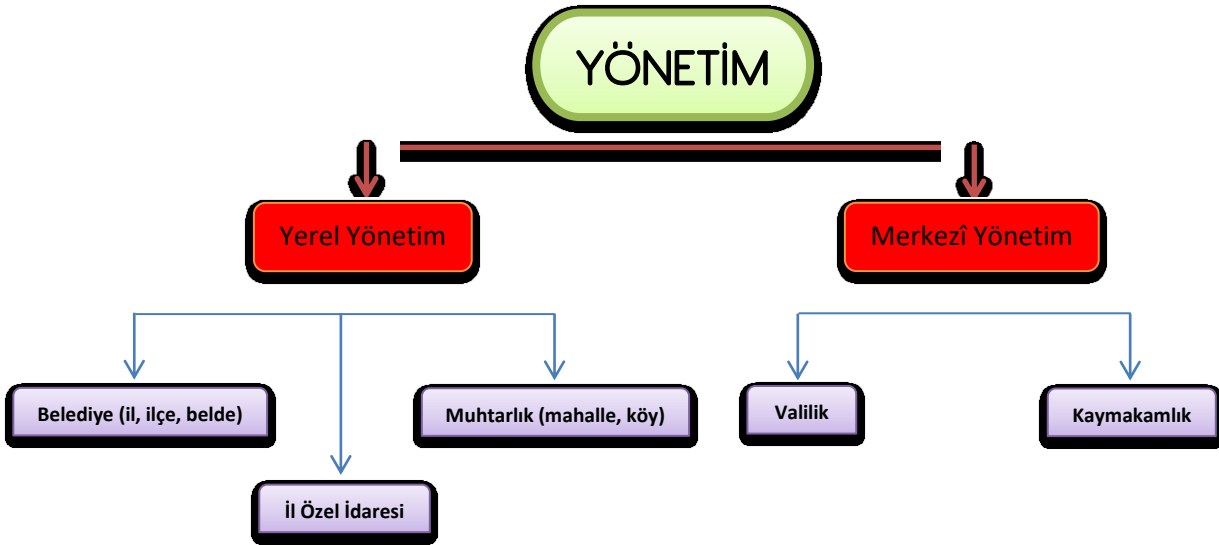
“**Oylarla başkan olmak**” şeklindeki ifade de doğru değildir. Çünkü Merkezî Yönetim birimleri valilik ve kaymakamlıklardır. Bunların başındaki yönetici de halkın oylarıyla belirlenmez.



Yerleşim yerleri bir yönetici tarafından yönetilir. Peki, yönetici olmasaydı neler olurdu?

Herhalde çoğumuzun aklına karmaşa, işlerin yolunda gitmemesi gibi olumsuz düşünceler gelir. İşte bu tür olumsuzlukların yaşanmaması için yöneticilere ihtiyaç duyulur. Toplum olarak birçok ihtiyacımız vardır. Bu ihtiyaçlarımızı karşılayan çeşitli kurum ve kuruluşlar ülke genelinde yayılmıştır. Ülkemizde yöneticiler, devletimizin çeşitli organlarınınca atanır ya da yurttaşların vermiş oldukları oylarla yani seçimle göreve gelirler. Bizi, yöneticisi oldukları kurum ve kuruluşlarda kanunlar çerçevesinde yönetirler. Şimdi bu durumu daha ayrıntılı öğrenelim.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısı ikiye ayrılır. Bu yönetim yapısını, aşağıdaki şema üzerinde daha rahat görebiliriz:



Şemada gördüğümüz gibi Merkezî Yönetim **valilik** ve **kaymakamlık** olmak üzere ikiye ayrılır. Yani ülkemizdeki merkezî yöneticiler valiler ve kaymakamlardır.



Vatandaşlara sunulacak hizmetler ile ilgili karar alma ve uygulamanın, devlet tarafından, devletin oluşturan kuruluşlarca yapılmasını sağlayan idarî yapıya **Merkezî Yönetim** denir.

Ülkemiz; coğrafi, ekonomik ve toplumsal yapısı dikkate alınarak vatandaşlara daha iyi hizmet götürebilmek için il ve ilçelere bölünmüştür. İllerin başında **vali**, ilçelerin başında ise **kaymakam** bulunur.



Çorum Valisi Sayın Ahmet KARA

Vali, ili yöneten en yetkili kişidir. İl sınırları içinde yasaları ve hükûmet emirlerini uygular. İldeki resmî kurum ve kuruluşlar valiye bağlıdır. Valiler görev ve sorumluluklarını, valiliğe bağlı resmî kurum ve kuruluşlar aracılığıyla yerine getirirler.

Yandaki fotoğrafta, Çorum Valisi Sayın Ahmet KARA başarılı aşçılarımıza ödül vermektedir.



Siz de Çorum'da valimizin yaptığı başka çalışmalara örnekler verebilir misiniz?



Aşağıda, valilerin kendisine bağlı kurum ve kuruluşlar ile yaptığı çalışmalardan bazıları yer almaktadır:

- Halkı seracılık, arıcılık ve diğer meyvelerin üretimi konusunda teşvik etmek,
- İl genelinde ekonomik gelişimi artırmak,
- Ağaçlandırma ve benzeri çalışmalara öncülük etmek,
- Eğitimin yaygınlaşmasına önem vermek,
- Gençlerin meslek sahibi olmasını sağlamak,
- Halkı sanat, spor ve kültür etkinliklerine yöneltmek,
- Turizmi yaygınlaştırmak,
- Kültürel zenginliklerin tanıtımına önem vermek,
- İl genelinde bireysel ve toplumsal ihtiyaçları karşılayıcı çalışmalar yapmak.

Kaymakam, ilçedeki en yetkili kişidir. Kaymakam valiye bağlı olarak görev yapar. İlçedeki resmî kurum ve kuruluşların tüm çalışmalarını takip eder, onları yönlendirir, aralarındaki iş birliğini sağlar.



Osmancak Kaymakamı Sezgin ÜÇÜNCÜ

Vali ve Kaymakamlar;

- ❖ Devlet tarafından **atanarak** göreve gelirler.
- ❖ Görevleri ve sorumlulukları kanunlar tarafından belirlenmiştir.

Merkezî Yönetim, devlet işlerinin başkentten yürütüldüğü idarî sistemdir. Vali ve kaymakamlar **atama yoluyla** görev yaparlar. Yani vali ve kaymakamları halk seçmez. Ancak yerel yönetim birimlerinin başında olan belediye başkanı, muhtar, il özel idaresi üyeleri halkın verdiği oylarla seçilerek göreve başlarlar. **Merkezî yönetim ve yerel yönetim arasındaki en önemli farklardan biri budur.**



Yerel Yönetim

Muhtar

Belediye Başkanı

İl Özel İdaresi Üyeleri



Merkezî Yönetim

Vali

Kaymakam



Merkezî yönetim, ulusal çaptaki kamu hizmetleri ile ilgilidir. Karar alma ve uygulama devlet tarafından gerçekleştirilir.

Valilik, kaymakamlık, bakanlık, il emniyet müdürlüğü, ilçe emniyet müdürlüğü, milli eğitim müdürlüğü, sağlık müdürlüğü, kültür müdürlüğü birer **merkezî yönetim birimidir.**

Devlet, vatandaşlarından aldığı vergi karşılığında hizmet vermek, onların ihtiyaçlarını karşılamak ve insan onuruna yaraşır bir hayat seviyesi sağlamak zorundadır. Bu yüzden **mahallî düzeyde karşılanamayacak hizmetler için devletin bizzat kendisi görev yapar ve bu kamu hizmetlerini yürütür.**

Aşağıdaki görselleri inceleyiniz ve açıklamaları okuyunuz:



Vali Bey başarılı öğrencileri ödüllendirdi.



Vali Bey dernek açılışı yaptı.



Vali Bey resim sergisi gezdi.



Kaymakam Bey öğrencilere karne dağıttı.



Kaymakam Bey fidan dikti.



Kaymakam Bey hasta ve yaşlıları ziyaret etti.



Kaymakam Bey Cumhuriyet Bayramı törenlerinde



Kaymakam Bey okul açılışında



Kaymakam Bey mezuniyet töreninde

Millî Egemenlik Nedir?



“Millî Egemenlik” kavramını tanımlamadan önce, “Egemenlik” kavramının anlamı üzerinde durmak doğru olacaktır. Çünkü bu kavramı bilmek size “Millî Egemenlik” kavramı hakkında fikir verecektir.

Sizce “Egemenlik” nedir? Atatürk’ün aşağıdaki görselde bulunan sözü ne anlama gelmektedir? Hiç düşündünüz mü?



“Egemenlik” kavramı hakkında ifade edilmiş bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

- * Halk, millet, ülke
- * Düzen ve dayanışma
- * Bağımsızlık, özgürlük
- * Cesaretilik, dürüstlük
- * Hür ve güvenli yaşamak
- * Çocuk Bayramı'nın açılışı
- * TBMM'nin koyduğu bir yasa
- * Millî Egemenlik yöneticilere aittir.
- * Millî Egemenlik milletvekillerine aittir.



Size göre “Egemenlik” ne demektir? Siz de yukarıdaki görüşlere katılıyor musunuz? Konuyla ilgili görüşlerinizi arkadaşlarınızla tartışınız.



Gördüğünüz gibi **Egemenlik** hakkında çeşitli fikirler söylenmiştir. Bunlardan bazıları tam doğru, bazıları kısmen doğrudur. Bazı açıklamalar ise **Egemenlik** kavramı hakkında eksik ya da yanlış

bilgilerin olduğunu göstermektedir. Yani **Egemenlik** kavramı ile ilgili kavram yanılgıları mevcuttur.

Bazıları **Egemenlik** kavramını "**özgürlük ve bağımsızlık**", "**hür ve güvenli yaşamak**" şeklinde ifade etmişlerdir. Bu açıklama kavramın doğru öğrenildiğini göstermektedir.

Egemenlik kavramı "**Çocuk Bayramı'nın açılışı**" şeklinde de açıklanmıştır. Bu cevap, **Egemenlik** kavramı ile 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın eşleştirildiğini göstermektedir. Bu bayramda, **ulusal egemenlik** kavramının geçmesi Egemenlik ve Çocuk Bayramı kavramlarını birbirlerine karıştırmalarına neden olmuştur denilebilir.

"**Halk, millet, ülke**", "**hâkim olmayan**" ve "**cesaretlilik, dürüstlük**" şeklindeki açıklamalar **Egemenlik** kavramı ile ilgili olmayan cevaplar oldukları için bu durum kavramın anlaşılmadığını göstermektedir.

Bazıları "**TBMM'nin koyduğu bir yasa**", "**düzen ve dayanışma**" ve "**yönetimin iyi olması**" cevaplarını vererek **Egemenlik** kavramını farklı tanımlarla açıklayarak kısmen anladıklarını göstermişlerdir.

Dilimizde "**Egemen**" kelimesi "**sözünü geçiren, üstünlük kazanan, bağımlı olmayan, hiçbir denetim ve kısıtlamaya bağlı olmayan**" anlamlarına gelmektedir.

"**Egemenlik**" ise egemen olma durumudur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre: "**Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.**"

Egemenlik kavramını öğrendiğinize göre, aşağıdaki "**Millî Egemenlik**" kavramını okuyabilirsiniz.



Millî Egemenlik; egemenliğin, yani devleti yöneten en üstün gücün, kişilere veya belli zümrelere değil, **doğrudan doğruya millete ait olmasına** denir.

Millî Egemenlik, Cumhuriyet ile ilişkilidir. Gerçek Cumhuriyet, egemenliğin millete ait olduğu Cumhuriyettir. Atatürk, TBMM'nin toplanmaya başladığı ilk günden başlayarak sırası geldikçe bütün gücün millette olduğunu belirtmiştir. Atatürk'e göre, millet her türlü isteğini yerine getirme gücüne sahiptir. Milletın önüne geçebilecek hiçbir kuvvet yoktur.

Bazıları **Millî Egemenlik** için yöneticilere ve milletvekillerine aittir açıklamasında bulunmuştur. Bu açıklama yanlıştır. Millî Egemenlik **millete** aittir. Bu yanılgının nedeni egemenliği halk adına temsil eden yöneticileri ve milletvekillerini egemenliğin kaynağı olarak görmeleri olabilir.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı



Her yıl 23 Nisan'da "**Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı**" kutlanır. Bu bayram Atatürk'ün tüm çocuklara armağanıdır. Bu bayramda farklı ülkelerden çocuklar da ülkemize gelerek eğlenirler, gösteri yaparlar. Dünyada çocuklara bayram armağan eden tek lider Atatürk'tür.

Bayramın adındaki "**ulusal egemenlik**" kavramına dikkat ettiniz mi? Ulusal Egemenlik demek **Millî Egemenlik** demektir. Ülkemizde TBMM, 23 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da açılmıştır. Meclisin açılmasıyla, güç millete geçmiştir. Bu yüzden, her 23 Nisan gününü bayram olarak kutluyoruz.



Türkiye Cumhuriyeti, Türk milletinin egemenliğini kendi eliyle kullanmasından doğup gelişmiştir. Egemenliği milletin elinden almak artık düşünülemez. **Egemenlik millete aittir.** Egemenlik, temsilciler aracılığıyla kullanılır. Milletin temsilcileri de **milletvekilleri**dir. Yandaki fotoğrafta, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bulunan milletvekilleri görülmektedir.

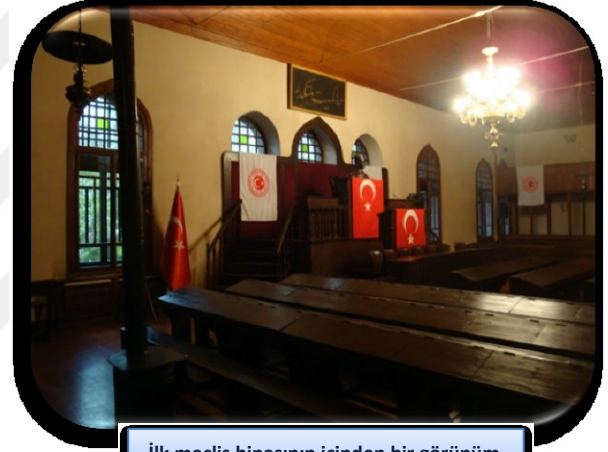
Milletvekilleri, yapılan seçimler sonucunda seçilirler. Seçilen milletvekilleri de TBMM'de milleti temsil ederler. Milletvekilleri, milletin vekilidir. Milletin temsilcileridir. Asıl yetki millettir. Millet adına TBMM'de bulunur.





Günümüzde TBMM'de **550** milletvekili bulunur. Milletimizin oylarıyla seçilen milletvekilleri, ülkemizin sorunları ile ilgili görüş ve önerilerini mecliste ifade ederler. Demokratik bir havada herkes düşüncelerini açıklar. Ülkemizin geleceğini yönlendirecek kararlar alınır. Yasalar çıkarılır. Siz de on sekiz yaşınıza geldiğinizde **seçme**, yirmi beş yaşınıza geldiğinizde ise **seçilme** hakkına kavuşacaksınız. Bu hakkınızı kullanarak ülkemizin yönetiminde söz sahibi olacaksınız.

Egemenlik, en büyük güç demektir. **Millî Egemenlik** ise bu büyük gücün kaynağının millet olması demektir. Egemenlik millet kökenlidir. Zümre, kişi ya da topluluğa ait olamaz. Bağımsız bir devlet kurabilmenin ve devletin devamını sağlayabilmenin başlıca şartlarından biri millet olmaktır. Yandaki fotoğrafta ilk meclis binamızı görmektesiniz.



İlk meclis binasının içinden bir görünüm



Ülkemiz anayasasında yazılı olan "**Egemenlik kayıtsız, şartsız milletindir.**" ifadesi, bu gücün millette olduğunun göstergesidir. Ayrıca yine anayasanın birinci maddesinde; "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir." ifadesi bulunmaktadır. Cumhuriyet, seçimi gerektiren bir yönetim biçimi olması nedeniyle **Millî Egemenlik** kavramını vurgulayan bir maddedir.

Yerel Yönetim Nedir?



Yaşadığınız yer bir şehir mi? Yoksa bir köy ya da kasabada mı yaşıyorsunuz? Bulduğunuz yerde yöneticiler var mı? Yaşadığınız yerleşim yerleri birer yönetici tarafından mı yönetiliyor? Bu sorularının cevabını vermeniz sizlere "**Yerel Yönetim**" kavramını anlamanızda yardımcı olabilir.

"**Yerel Yönetim**" kavramı hakkında ifade edilmiş bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

- ❖ Bir yönetim biçimi
- ❖ Başbakanlık seçimi
- ❖ O bölgenin yönetilmesi
- ❖ Milleti oluşturan toplum
- ❖ Muhtar, belediye başkanı
- ❖ Belediye başkanının seçilmesi
- ❖ İnsanların yönetimde oy kullanması



Sizce **Yerel Yönetim** nedir? Siz de yukarıdaki görüşlere katılıyor musunuz? Konuyla ilgili görüşlerinizi arkadaşlarınızla tartışınız.



Gördüğünüz gibi **Yerel Yönetim** kavramı hakkında çeşitli fikirler söylenmiştir. Bunlardan bazıları tam doğru, bazıları kısmen doğrudur. Bazı açıklamalar ise **Yerel Yönetim** kavramı hakkında eksik ya da yanlış bilgilerin olduğunu göstermektedir. Yani **Yerel Yönetim** kavramı ile ilgili kavram yanılgıları mevcuttur.

Bazıları **Yerel Yönetim** kavramı için "**o bölgenin yönetilmesi**", "**belediye başkanının seçilmesi**", "**insanların yönetimde oy kullanması**" gibi cevaplar vererek kısmen anladıklarını göstermişlerdir. Çünkü belediye başkanı bir yerleşim yerinde görev yapar ve o yerleşim yerinin halkı tarafından oylarla seçilir. Ancak burada **Yerel Yönetim** kavramı tanımlanmak yerine örnek verilerek açıklanmıştır. Bu yüzden tam olarak anlaşıldığı söylenemez.

Yerel Yönetim kavramı için “**bir yönetim biçimi**” şeklinde cevap da verilmiştir. **Yerel Yönetim** kavramı bir yönetim biçimi değildir. Halka hizmet için kurulan, yöneticileri halkın oylarıyla belirlenen idarelerdir.

Bazıları **Yerel Yönetim** kavramı için “**milleti oluşturan toplum**” demiştir. Ancak milleti oluşturan topluma **halk** denir.

Yerel Yönetim denilince bazıları “**muhtar**” ve “**belediye başkanı**” şeklinde de cevaplar verilmiştir. Muhtarlık ve belediye başkanlığı yerel yönetim birimidir. Ancak kavramı tanımlamak yerine örnek vererek açıklamaya çalışmak kavramın tam olarak anlaşılmadığını göstermektedir.

Yerel Yönetim kavramı için “**bir yönetim biçimi**” şeklinde cevap da verilmiştir. **Yerel Yönetim**, bir yönetim biçimi değildir. Halkın ihtiyaçlarını gidermek için il, belediye veya köylerde oluşturulan yönetimlerdir.

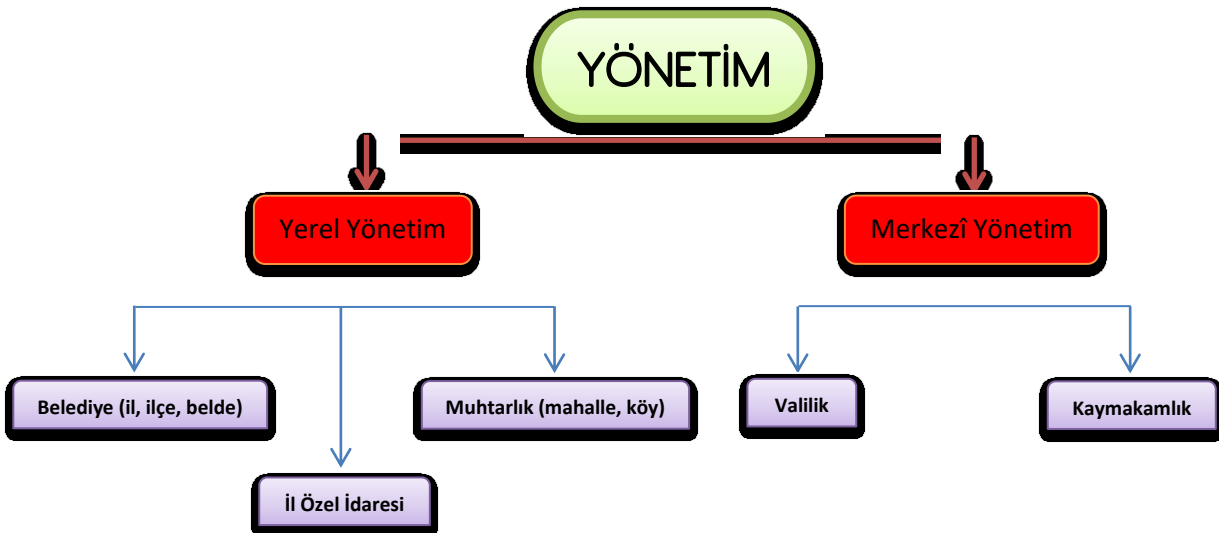
Yerel Yönetim kavramı için “**Başbakanlık seçimi**” cevabı da verilmiştir. Bu açıklama hatalıdır. Çünkü Başbakan halkın oylarıyla seçilmez. Başbakan **Merkezi Yönetim** birimidir.



Yerleşim yerleri bir yönetici tarafından yönetilir. Peki, yönetici olmasaydı neler olurdu?

Herhalde çoğumuzun aklına karmaşa, işlerin yolunda gitmemesi gibi olumsuz düşünceler gelir. İşte bu tür olumsuzlukların yaşanmaması için yöneticilere ihtiyaç duyulur. Toplum olarak birçok ihtiyacımız vardır. Bu ihtiyaçlarımızı karşılayan çeşitli kurum ve kuruluşlar ülke genelinde teşkilatlanmıştır. Ülkemizde yöneticiler, devletimizin çeşitli organlarınınca atanır ya da yurttaşların vermiş oldukları oylarla yani seçimle göreve gelirler. Bizi, yöneticisi oldukları kurum ve kuruluşlarda kanunlar çerçevesinde yönetirler. Şimdi bu durumu daha ayrıntılı öğrenebiliriz.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısı ikiye ayrılır. Bu yönetim yapısını, aşağıdaki şema üzerinde daha rahat görebiliriz:



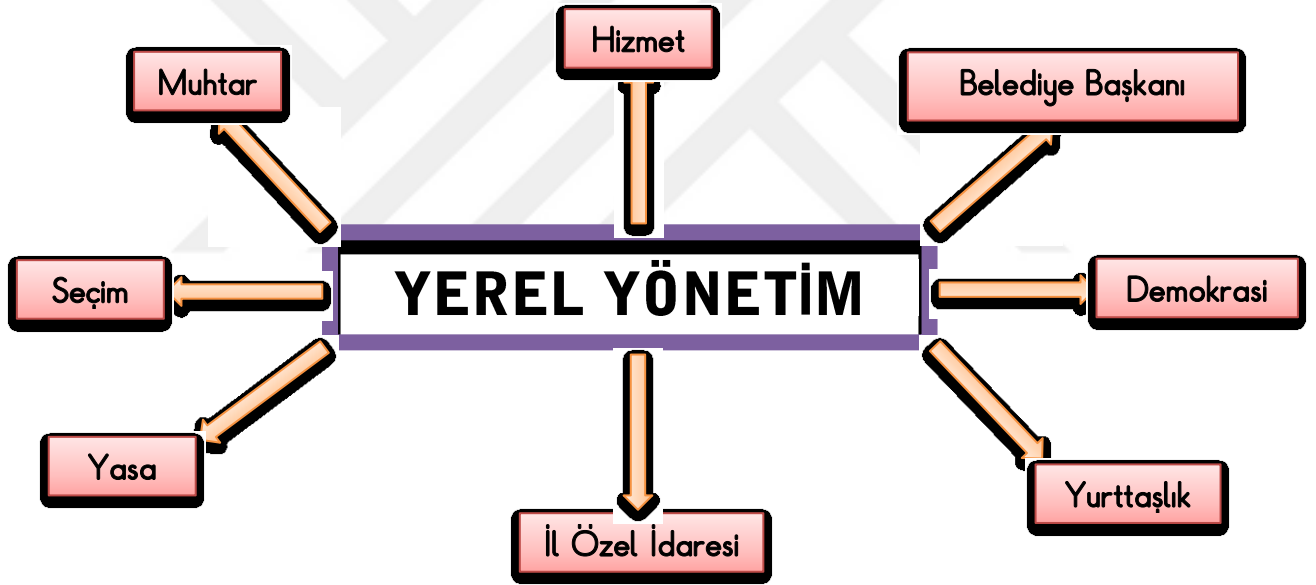
Şemada görüldüğü gibi yerel yönetim birimleri **belediye, il özel idaresi ve muhtarlıklardır.**



Yerel Yönetim; il, belediye veya köy halkının buradaki ortak yerel ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları buradaki halk tarafından seçilen mahallî idarelerdir.

Merkezden uzak bu birimler, devlet hizmetlerini buldukları bölgede vermeleri için kurulmuştur. Yöneticilerini ise bölgede yaşayan insanlar seçer. Merkezden uzak bölgelerde devlete ait görevleri devlet adına yerine getirmek için örgütlenmiş bu yönetim birimlerine yerel yönetimler denir. **Yerel yönetimler kamuya, yani halkın tamamına hizmet için kurulmuşlardır.**

Yerel Yönetim denildiğinde aklınıza gelebilecek bazı kelimeler vardır:



Demokratik yaşamın ayrılmaz bir parçası olan Yerel yönetimler, yasalar çerçevesinde kurulmuştur. Yerel yönetimler, yönetim sınırları içerisindeki hizmetlerin görülmesini sağlayarak topluma hizmet ederler. Yerel ihtiyaçların hızlı ve eksiksiz şekilde karşılanması için yerel yönetime ihtiyaç duyulmuştur. Yerel yönetimler **yerel ihtiyaçları karşılamak, vatandaşa hizmet etmek** için vardır.

Şimdi bu kurumları tek tek inceleyelim:

1.Belediyeler

Yaşadığınız yerin belediye başkanının kim olduğunu biliyor musunuz? Belediye başkanınızla konuşma imkânınız olsaydı ona hangi soruları sormak isterdiniz?

Belediyeler **yerel yönetim** birimlerindedir. Belediyelerin yasalarca düzenlenmiş pek çok görevi vardır.

Su ve kanalizasyon hizmetleri vermek, cadde ve sokakları temizlemek, şehir içi ulaşımını sağlamak bu görevlerin başlıcalarıdır.

Ayrıca parklar yapmak, zabıta hizmetlerini vermek ve imar planları hazırlamak da belediyelerin diğer önemli görevleri arasındadır.

Aşağıdaki görsellerde, belediyelerin yaptığı çeşitli hizmetleri görebilirsiniz:





2. İl Özel İdaresi

İl özel idaresi, her ilin valiliğinde kurulan **yerel yönetim** birimidir. Bu birimin başında **Vali** bulunur. Bir il özel idaresinin birimleri il genel meclisi ve il encümenidir.

İl genel meclisi üyeleri seçimle beş yıllığına göreve gelirler. Kuruluşu, kuruluş amaçları, görev ve sorumlulukları, gelir ve giderleri yasalarla belirlenen bu yönetim birimimizin görevlerini bir valimiz şöyle anlatmaktadır:



Vali

“İl özel idaresi olarak il sınırları içerisinde;

- Okul binalarının yapılacağı arsaları belirler ve okul yaparız. Okul yaptırmak isteyenlere arsa temin ederiz.
- Muhtaç insanların ihtiyaçlarını karşılamak için yardımlarda bulunuruz.
- Ağaçlandırma çalışmaları yaparak parklar açarız.
- Çevrenin korunması ile ilgili çalışmaları destekleriz.
- Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları açarız.”

Aşağıdaki fotoğrafta İl Özel İdaresi, sel felâketinin ardından çalışma yürütüyor.



Ordu İl Özel İdaresi, 15 Temmuz 2009 tarihinde Perşembe ilçesi ve köylerinde yaşanan sel felaketinin izlerini silmeye çalışıyor.

Çevrenizde il özel idaresince yapılan herhangi bir çalışma var mı? Varsa bu çalışmaların topluma katkısı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

3.Muhtarlık

Ülkemizdeki yerleşim yerleri; coğrafi özellikler, nüfus ve yönetim birimleri açısından farklılıklar gösterir.

Bu yerleşim yerlerinden en büyüğü **il**, en küçüğü ise **köy**dür ve her yerleşim yerinde muhtarlıklar vardır.



Bu muhtarlıklar **mahalle** ve **köy muhtarlıkları** şeklinde ikiye ayrılır. Kimimiz köylerde, kimimiz şehirlerde yaşarız ve yaşadığımız yerin muhtarına çeşitli nedenlerden dolayı ihtiyaç duyarız. Sizce neden?

Muhtar olmak için yasalarca belirlenmiş bazı şartlar vardır. Bunlar;

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı olmak,
- Yirmi beş yaşını doldurmuş olmak,
- Aday olduğu mahallede bir yıldan beri oturuyor olmak,
- Türkçe okuyabilir olmak,
- Yüz kızartıcı suçlardan hiçbirini işlememiş olmaktır.

Muhtarları ülkemizde belli zamanlarda yapılan seçimlerde oy vererek seçeriz. Seçim zamanı geldiğinde bulunduğumuz yerde bir seçim heyecanı yaşanır. Vatandaşlarımız oy verecekleri muhtar adayları üzerinde görüş alışverişinde bulunurlar. **Muhtar adayları da kendilerini tanıtmak için çeşitli etkinlikler yaparlar.** Bu etkinliklerde, seçildikleri takdirde o köy veya mahalle için yapacakları çalışmalar hakkında bilgi verirler. Bu şekilde kamuoyu oluştururlar. Vatandaşlık haklarını kullanan vatandaşlarımız da muhtar adayları için oy kullanırlar. En çok oyu alan aday muhtar olur.



Siz muhtar olmak için seçimlerden önce ne tür etkinlikler yapardınız? Kendinizi nasıl tanıttınız? İnsanların size oy vermesi için neler yapardınız?



Muhtarlıklarda ihtiyar meclisi vardır. Bu meclis üyeleri de seçimle göreve gelirler. Seçildikleri mahalle veya köye hizmet etmeye başlarlar. Mahalle veya köy muhtarlarımızın da görev ve sorumlulukları yasalarca belirlenmiştir.



Aşağıda bir muhtarın görevleri kendi ağzından anlatılmıştır, inceleyiniz.

- Sandık seçim listelerini ilan ederim.
- Seçmen kâğıtlarının dağıtılmasını sağlarım.
- Salgın ve bulaşıcı hastalıkları ilgili kuruluşlara bildiririm.
- Askerlik çağına gelenlerin askerlikle ilgili işlerini takip ederim.
- Mahallede oturan vatandaşlar için gerekli nüfus cüzdanı örneğini düzenlerim.
- Nüfus kâğıdını kaybeden ya da yenisini çıkarmak isteyenlere gerekli olan belgeleri hazırlarım.
- Mahallede yürütülen hizmetler konusunda ilgili kurum ve kuruluşlara görüş bildiririm.
- Zorunlu eğitim çağına gelen çocukların tespitinde ve okula devamının sağlanmasında ilgili kuruluşlarla iş birliği yaparım.



EK 4: İzin Belgesi

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ
 İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 43436584/44/4354149

24/04/2015

Konu : Anket Çalışma İzni

(Öğretmen Orhan DAĞDELEN)

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2012/13 sayılı Genelgesi.
 b) Amasya Üniversitesi Rektörlüğü'nün 16/04/2015 tarih ve 30640013-044/371 sayılı yazısı.

Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Orhan DAĞDELEN'in "İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İnsanlar ve Yönetim Ünitesindeki Kavram Yanılgılarının Giderilmesinde Kavramsal Değişim Yaklaşımının Etkisi" konulu tez çalışması kapsamında hazırlanmış olduğu "Anket Formu"nu ilimiz Bahçelievler İlkokulunda öğrenim gören öğrencilere uygulanması ilgi (b) yazı ile talep edilmektedir.

Bu bağlamda; Bakanlığımız Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinliklerin izinleri konulu ilgi (a) 2012/13 Sayılı Genelge'ye istinaden yapılacak olan anket çalışmasının:

- a) Araştırmanın ve veri toplama araçlarının Anayasa, Millî Eğitim Temel Kanunu ve Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olacak; millî ve manevî değerlere aykırı, kişilik haklarını ihlal eden, cinsiyet, din, dil, ırk gibi farklılıkları istismar eden, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si ve Uluslararası bağlayıcılığı olan diğer belgelerce suç kabul edilen hususları içeren, kişisel ve ailevi mahremiyeti ifşa eden soru, ifade, resim ve simgeler yer almaması,
 b) Veri toplama araçlarında kişi, kurum ve kuruluşların reklamını veya tanıtımını yapan ifade ve öğelerin bulunmaması,
 c) Yapılacak olan anket çalışması ile ilgili bilgi ve belgelerin tümünün çalışmanın yapılacağı İlimiz Bahçelievler İlkokul Müdürlüğüne sunulması,
 d) Anket çalışması tamamıyla gönüllülük esasına göre **28 Nisan-28 Mayıs 2015** tarihleri arasında tamamlanması, eğitim ve öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul idaresinin belirleyeceği gün ve saatlerde yapılması, çalışmanın bitmesini müteakip elde edilen bulguların CD kayıtlı iki örneğinin Strateji Geliştirme Bölümüne verilmesi Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'larınıza arz ederim.

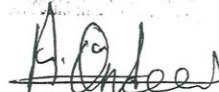
Seyit Ali BÜYÜK
 İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
 24/04/2015

Adem SAÇAN
 Vali a.
 Vali Yardımcısı

Ek:

- 1-2012/13 Sayılı Genelge (1 Sayfa)
 2-İlgi yazı ve anket evrakları (20 Sayfa)

24 04 15

A. Osman ÖNDER
 Araştırmacı

Üçtutlar mah.Eşref Hoca cad.No:8 Çorum
 Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
 e-posta: arge19@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: A.Osman ÖNDER Araştırmacı
 Tel: (0 364) 2260747-160
 Faks: (0 364) 2262264

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorzu.meb.gov.tr> adresinden f008-8110-3b7d-9e3e-5ea0 kodu ile tevit edilebilir.

T.C.
ÇORUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 43436584/44/4470999

28.04.2015

Konu: Anket Çalışma İzni
(Öğretmen Orhan DAĞDELEN)

AMASYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 16/04/2015 tarih ve 30640013-044/371 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Orhan DAĞDELEN'in "İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İnsanlar ve Yönetim Ünitesindeki Kavram Yanılgılarının Giderilmesinde Kavramsal Değişim Yaklaşımının Etkisi" konulu tez çalışması kapsamında hazırlamış olduğu "Anket Formu"nu ilimiz Bahçelievler İlkokulunda öğrenim gören öğrencilerin katılımı ile yapabilmesi için Valilik Makamından alınan izin onayı ekte gönderilmiştir.

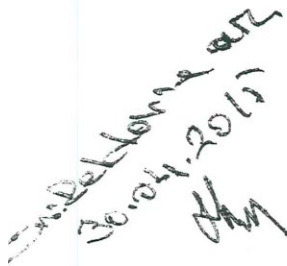
Bilgilerinize arz ederim.

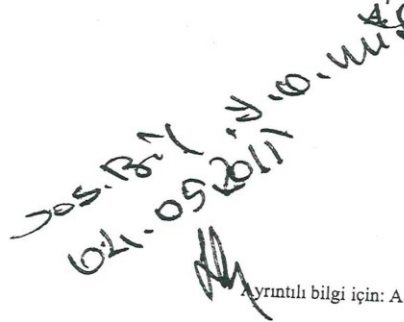
Seyit Ali BÜYÜK
İl Millî Eğitim Müdürü

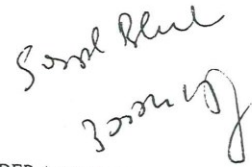
Ek:1- Onay (1 Sayfa)

Çorum İl Millî Eğitim Müdürlüğü Elektronik İmza Adresine 28.04.15


A. Osman ÖNDER
Araştırmacı


28.04.2015


28.04.2015


28.04.15

Üçtutlar mah.Eşref Hoca cad.No:8 Çorum
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: arge19@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: A.Osman ÖNDER Araştırmacı
Tel: (0 364) 2260747-160
Faks: (0 364) 2262264

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorzu.meb.gov.tr> adresinden 67a1-b88d-33a6-b23c-08a8 kodu ile tevit edilebilir.



T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sayı : 30640013-044- 425
Konu: Orhan DAĞDELEN'in Yüksek Lisans
Tez Çalışması

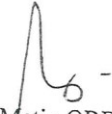
04/05/2015

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi: a) 13/04/2015 tarihli ve 262 sayılı yazınız.
b) Çorum Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 28/04/2015 tarihli ve 4470999 sayılı yazısı.

Enstitünüz İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Orhan DAĞDELEN'in, "İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İnsanlar ve Yönetim Ünitesindeki Kavram Yanılgılarının Giderilmesinde Kavramsal Değişim Yaklaşımının Etkisi" konulu tez çalışması kapsamında hazırlamış olduğu "Anket Formu"nu Çorum İl Merkezinde bulunan Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Bahçelievler İlkokulunda okuyan öğrencilere uygulayabilmesinin uygun görüldüğüne dair, Çorum Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan ilgi (b) yazının bir örneği ilişikte gönderilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.


Prof.Dr. Metin ORBAY
Rektör

EK:
1-Yazı (2 sayfa)

ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Dağdelen, 1986 yılında Kırıkkale'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kırıkkale Akşemsettin İlköğretim Okulu'nda, lise öğrenimini ise 1999-2002 yılları arasında Kırıkkale Kurtuluş Lisesi'nde tamamladı. 2002 yılında Kırıkkale Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği programına yerleşti. Lisans eğitimini tamamlayıp 4 Eylül 2006 tarihinde Amasya İli Hamamözü ilçesi Hamit Kaplan İlköğretim Okulu'nda göreve başladı. Burada mesleğine devam ederken Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Programı'na yerleşti. Lisansüstü eğitimi esnasında 1 ulusal makalesi, 1 uluslararası makalesi ve sempozyumda (bilgi şöleni) sunulmuş 1 bildirisi bulunmaktadır. İngilizce bilmektedir. Evlidir.

İLETİŞİM BİLGİLERİ:

Adres : Orhan DAĞDELEN, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği ABD, 05000 Amasya

İş Adresi : Atatürk İlkokulu / Hamamözü / Amasya

Tel : 0 (533) 493 36 05

E-mail : orhandagdel05@hotmail.com

Twitter : orhandagdel7105